

STRATEGIJA ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE BR KO DISTRIKTA BiH ZA PERIOD 2016-2026.

LISTA SKRA ENICA

A

Ag - živa
Al – aluminij
ALU - aluminijski

B

BAT (Best Available Techniques) – najbolje dostupne tehnike
BTO (Biological treatment operation) – biološka obrada otpada

C

CBD (Convention on Biological Diversity) – Konvencija o biološkoj raznolikosti
CDM (Clean Development Mechanisms) – mehanizmi istog razvoja
CEETZ – Centar za ekologiju i energiju Tuzla
CO – ugljen-monoksid
CO₂ – ugljen-dioksid
Cu – bakar

D

DPSIR (Driving forces of environmental change/Pressures on the environment/State of the environment/Impacts on population, economy, ecosystems/Response of the society) – Pokreta ka snaga ekoloških promjena/Pritisци na životnu sredinu/Uticaj na stanovništvo, ekonomiju, ekosisteme/Odgovor društva

E

EAP (Ecological Action Program) – Ekološki akcioni program
EBRD (European Bank for Reconstruction and Development) - Evropska banka za obnovu i razvoj
EEA (European Environment Agency) – Evropska agencija za životnu sredinu
EIONET (European Environment Information and Observation Network) – Evropska mreža informacija i posmatranja životne sredine
EKO – ekološki
EMEP – Program saradnje za posmatranje i procjenu daljinskih transmisija polutanata u zraku za Evropu
EPER - Pravilnik o Evropskom registru zagađujućih emisija
ESCO – tehnologije zadržavanja istog zraka i laboratorijska oprema
ESA (European Space Agency) – Evropska agencija za prostor
ESA (Environmentally sensitive areas) – ekološki osjetljiva područja

F

FBiH – Federacija Bosne i Hercegovine

G

GEF (Global Environment Facility) – Globalni fond za zaštitu životne sredine

GHG (Greenhouse gas) – plin staklene bašte

H

HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Point) – sistem koji identifikuje, razmatra i kontroliše rizike koji su značajni za sigurnost hrane

I

IBRD (International Bank for Reconstruction and Development) – Međunarodna banka za obnovu i razvoj

IPPC (The International Plant Protection Convention) – Međunarodna konvencija o zaštiti biljaka

ISO (International Standards Organization) – međunarodna organizacija za standarde

ISPA (Instrument for Structural Policies for Pre-Accession) – Instrumenti za strukturalne i prepristupne politike

N

NEAP (National Ecological Action Program) – Nacionalni ekološki akcioni program

NFP (National Focal Point) – Nacionalna fokalna tačka

NIMBY (Not In My Back Yard) – Ne u mom dvorištu

NO – azot-oksidi

M

MTO (Mechanical Treatment Operation) – mehanička obrada otpada

P

PVC (Polyvinyl Chloride) – Plastika

PPP (Public Private Partnership) – Javno-privatno partnerstvo

R

REReP (Regional Environment Revitalisation Program) – Regionalni program za obnovu životne sredine

RS – Republika Srpska

S

SGBD – Službeni glasnik Br. 1 ko distrikta BiH

SGRS – Službeni glasnik Republike Srpske

SNFBiH – Službene novine Federacije BiH

SO₂ – sumpor-dioksid

U

UN (United Nations) – Ujedinjeni narodi

UNFCCC – (United Nations Framework Convention on Climate Change) – Konvencija Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama

UNEP (United Nations Environment Programme) – Ekološki program Ujedinjenih naroda

UNDP (United Nations Development Programme) – Razvojni program Ujedinjenih naroda

UVOD

S ciljem osiguranja uravnoteženog društveno-ekonomskog razvoja, neophodno je donijeti osnovni planski dokument, odnosno strategiju zaštite životne sredine, kojom treba osigurati održivi razvoj Br ko distrikta BiH. Strategija zaštite životne sredine (okoline) Br ko distrikta BiH mora osigurati sve elemente koji će omogućiti privredni razvoj Br ko distrikta BiH, a istovremeno zaštititi prirodne, prostorne i ostale resurse u smislu racionalnog korištenja u funkciji održivog razvoja.

Polazna osnova za izradu Strategije

Polazna osnova za izradu Strategije zaštite životne sredine (okoline) Br ko distrikta BiH je poglavlje VII. – Planiranje zaštite životne sredine, Zakona o zaštiti životne sredine Br ko distrikta BiH („Službeni glasnik Br ko distrikta BiH“, broj: 24/04, 1/05, 19/07 i 9/09), gdje je propisana izrada i donošenje Strateškog plana zaštite životne sredine Br ko distrikta BiH. Ovaj zakon propisuje da se strategija mora u potpunosti zasnivati na održivom razvoju. U tom smislu član 45. istog zakona propisuje da mjere zaštite životne sredine (okoline), utvrđene planskim dokumentima o zaštiti životne sredine (okoline), moraju biti usklađene s ekonomskim, socijalnim i prostorno-planskim dokumentima o razvoju Br ko distrikta BiH, kao i ostalim planovima razvoja svih sektora privrede. Planski dokumenti zaštite životne sredine (okoline) donose se na period od deset godina.

Odlukom Gradonačelnika, broj: 01-014-017081/07 od 2. 10. 2007. godine, dodijeljen je ugovor za nabavku usluga izrade „Desetogodišnje strategije zaštite životne sredine (okoline) na području Br ko distrikta BiH 2008–2018.“, konzorciju firmi „Agenore“ d.o.o. Br ko distrikt BiH i Centru za ekologiju i energiju Tuzla, a za potrebe Odjeljenja za javne poslove u ovoj nadležnosti je bila zaštita životne sredine (okoline).

Angažovani stručnjaci iz oblasti zaštite životne sredine:

1. prof. dr. Jonel Subić, stručnjak za ekonomske aspekte životne sredine;
2. prof. dr. Sulejman Redžić, stručnjak za zaštitu prirode;
3. doc. dr. Senka Barudanović, stručnjak za zaštitu prirode;
4. prof. dr. Sabit Begić, stručnjak za zaštitu zraka;
5. prof. dr. Hajrudin Simić, stručnjak za upravljanje vodama;
6. prof. dr. Snežana Milićević, revident za strategiju upravljanja otpadom;
7. doc. dr. Franc Andrejaš, stručnjak za upravljanje otpadom;
8. doc. dr. Gordan Avdić, stručnjak za upravljanje opasnim otpadom;
9. mr. Kenan Ademović, stručnjak za legislativu.

Gore navedena firma je izradila Nacrt Strategije zaštite životne sredine Br ko distrikta BiH 2008–2018., koji je prošao proceduru javnih rasprava, ali nije usvojen od strane Vlade i Skupštine Br ko distrikta BiH.

Imaju i u vidu da se Bosna i Hercegovina opredijelila za proces stabilizacije i pridruživanja Evropskoj uniji, i da je Sektor zaštite životne sredine jedan od visoko pozicioniranih prioriteta Evropske unije, Strategija zaštite životne sredine Br ko distrikta BiH je dokument koji će imati jednu od ključnih uloga na tom putu.

S tim u vezi, Odjeljenje za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove, u ovoj je nadležnosti oblast zaštite životne sredine od 2008. godine, smatralo je potrebnim da se uradi revizija Nacrta Strategije zaštite životne sredine Br ko distrikta BiH

2008–2018., kako bi se ispoštovala zakonska obaveza, i ista bila usvojena od strane Vlade i Skupštine Br ko distrikta BiH.

Polazne osnove za izradu revizije Nacrta Strategije

Izradu revizije Nacrta Strategije zaštite životne sredine Br ko distrikta BiH za period 2008–2018. i izradu Strategije zaštite životne sredine Br ko distrikta BiH za period 2016–2026. je finansiralo Odjeljenje za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove Vlade Br ko distrikta BiH.

Predstavnici Odjeljenja za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove Vlade Br ko distrikta BiH, ovlašteni za pra enje izvršenja ugovorenih usluga revizije Nacrta Strategije zaštite životne sredine Br ko distrikta BiH za period 2008–2018. i izradu Strategije zaštite životne sredine Br ko distrikta BiH za period 2016–2026. izme u Odjeljenja za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove (korisnika usluga) i „Tehnološki Eko Centar“ d.o.o. (davalac usluga) u sastavu:

Nada Ljubojevi ;
Stanko Stan i ;
Ishak Abdurahmanovi .

Radna grupa u ime „Tehnološkog Eko Centra“ d.o.o. Br ko:

dr. Novak Damjanovi
dr. Saša Papuga
mr. Miroslav Dragi
mr. sci. Duško Jevri
Slaviša Dragi evi , dipl. ing. tehn.
Goran Mar eta, dipl. ing. tehn.
Slavica Vidakovi , dipl. ing. tehn.

U skladu s navedenim ura ena je revizija Nacrta Strategije – Po etni izvještaj u novembru 2013. godine, kako bi se utvrdilo da li su predložene mjere i rokovi provodljivi, odnosno šta je od toga ura eno te kakvo je stanje s trenutnom zakonskom regulativom u pojedinim oblastima.

Revizija Nacrta Strategije zaštite životne sredine Br ko distrikta BiH 2008–2018. ima za cilj da sagleda sve klju ne segmente zaštite životne sredine i ini osnovu za rad, kako bi kona na verzija dokumenta služila za implementaciju u periodu 2016–2026. godine, nakon procedure usvajanja od strane Vlade i Skupštine Br ko distrikta BiH.

Nakon usvojenog Po etnog izvještaja pristupilo se izradi Naprednog izvještaja za izradu Nacrta Strategije zaštite životne sredine Br ko distrikta BiH 2013–2023. Napredni izvještaj je objavljen na zvanijnoj internet stranici Vlade Br ko distrikta BiH, te je organizovana javna rasprava u maju 2014. godine, na koju je pozvana sva zainteresovana javnost.

Od strane „Tehnološkog Eko Centra“ d.o.o. Br ko su pismenim putem pozvani:

- Resor za zaštitu životne sredine Ministarstva za prostorno ure enje, gra evinarstvo i ekologiju Vlade Republike Srpske
- Ministarstvo okoline i turizma Vlade Federacije Bosne i Hercegovine
- Ured za evropske integracije – Ured gradona elnika, Vlada Br ko distrikta BiH

- JP „Komunalno Br ko“ d.o.o. Br ko distrikt BiH
- NVO „Centar za održivi razvoj“
- Udruženje EPA Br ko distrikt BiH
- NVO OC „VERMONT“
- NVO „PRONI“
- NVO OO „SVITAC“

Od strane Odjeljenja za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove pismenim putem bili su pozvani predstavnici izvršne i zakonodavne vlasti Br ko distrikta BiH i Privredna komora Br ko distrikta BiH.

1. NA ELA I METODOLOGIJA

1.1. Osnovni principi Strategije

Izrada Nacrta Strategije zaštite životne sredine Br ko distrikta BiH se bazira na nekoliko osnovnih principa:

- a) strategija usmjerava ciljeve upravljanja životnom sredinom u skladu s ukupnim privrednim, društvenim i kulturnim razvojem područja na temelju održivog razvoja;
- b) strategija osigurava neometan privredni razvoj, ali istovremeno osigurava i zaštitu životne sredine, a sve u skladu s konceptom održivog razvoja;
- c) strategijom su sagledani svi elementi životne sredine: zrak, voda, zemljište, prostor, biodiverzitet, izgrađena životna sredina, sve vrste aktivnosti koje upotrebljavaju i iskorištavaju prirodne resurse;
- d) strategija se donosi na period od 10 godina;
- e) sastavni dijelovi Strategije zaštite životne sredine su: 1. Strategija zaštite prirode, 2. Strategija zaštite zraka i 3. Strategija upravljanja otpadom;
- f) strategija upravljanja vodama i strategija zaštite zemljišta nisu obuhvaćene ovim projektnim zadatkom, ali će ovi dokumenti, kada budu izrađeni, postati sastavni dio Strategije zaštite životne sredine Br ko distrikta BiH;
- g) Strategija zaštite životne sredine, kao i tri sektorske strategije (priroda, zrak, otpad) su u skladu s principima i u duhu:
 1. održivog razvoja;
 2. prevencije negativnih uticaja na životnu sredinu;
 3. integralnog pristupa upravljanja životnom sredinom;
 4. saradnje i podjele odgovornosti;
 5. učestvovanja javnosti i informisanosti;
 6. „zagađivač plaća“.

1.2. Način izrade pojedinačnih strategija

1.2.1. Strategija zaštite prirode Br ko distrikta BiH

Strategija zaštite prirode kao sastavni dio Strategije zaštite životne sredine Br ko distrikta BiH za period 2016–2026. ima za cilj identifikovanje sredstava i ekološki prihvatljivih mjera za dugoročno očuvanje biodiverziteta Br ko distrikta BiH na postojećem nivou i njegovo stavljanje u funkciju razvoja lokalne zajednice, a na principima održivosti, te direktno smanjenje pritiska na staništa ugroženih vrsta i ekosistema i pritiska u smislu umanjenja i izolacije ekološki najvrjednijih područja.

Strategija, pored općih strateških ciljeva, sadrži i:

- a) smjernice za očuvanje biološke, geološke i pejzažne raznovrsnosti, za očuvanje zaštićenih prirodnih dobara, ekološki značajnih područja, ekoloških koridora i ekološke mreže,
- b) smjernice za istraživanje i praćenje stanja u prirodi,
- c) smjernice za uključivanje zaštite prirode u druge sektore,
- d) smjernice za zakonodavni i institucionalni okvir,
- e) smjernice za odgoj i obrazovanje s ciljem očuvanja biološke, geološke i pejzažne raznovrsnosti,

- f) smjernice za uklju ivanje lokalnog stanovništva u proces zaštite i unapre enja zaštiti enih podru ja,
- g) smjernice za obavješ tavanje javnosti i u eš e javnosti u odlu ivanju o zaštiti prirode,
- h) akcione planove za provo enje smjernica, s utvr ivanjem prioriteta i mogu ih izvora finansiranja i
- i) na in ispunjavanja me unarodnih obaveza u zaštiti prirode.

Smjernice utvr ene Strategijom primjenjuju se u izradi dokumenata prostornog ure enja i planova upravljanja prirodnim resursima.

1.2.2. Strategija zaštite zraka Br ko distrikta BiH

Strategija zaštite zraka Br ko distrikta BiH je sastavni dio revizije Strategije zaštite životne sredine za period 2016–2026. godine, kojim se osiguravaju uslovi za uspostavljanje institucionalnog sistema na osnovu kojeg se preduzimaju mjere za izbjegavanje, spre avanje ili smanjenje zaga enja zraka i štetnih posljedica po zdravlje ljudi i/ili životnu sredinu u cjelini, na teritoriji Br ko distrikta BiH.

Strategija sadrži:

- a) op e informacije (podatke o lokacijama, klimatske i topografske podatke, broj stanovnika, mjerne stanice i/ili mjerna mjesta),
- b) klju ne elemente za procjenu trenutnog stanja kvaliteta zraka,
- c) ciljeve koji treba da se postignu,
- d) aktivnosti koje je potrebno preduzeti radi postizanja zadatih ciljeva,
- e) dugoro ne i kratkoro ne mjere za spre avanje, ublažavanje i kontrolu zaga ivanja zraka,
- f) vremenski okvir u kojem e se prenijeti zahtjevi kvaliteta zraka koji se primjenjuju u Evropskoj uniji,
- g) vremenski okvir za postizanje zadatih ciljeva koji se ti u kvaliteta zraka,
- h) zahtjeve za integrisanjem ciljeva i mjera zaštite kvaliteta zraka u druge sektorske politike,
- i) istraživanja koja je neophodno provesti s ciljem realizacije Strategije i postizanja zadatih ciljeva,
- j) na in izvješ tavanja o realizaciji Strategije,
- k) postupke evaluacije izvješ taja,
- l) razloge za preispitivanje i korigovanje strateških opredjeljenja i
- m) prikaz izvora i na ina korištenja sredstava i drugih resursa neophodnih za realizaciju strateških ciljeva.

1.2.3. Strategija upravljanja otpadom Br ko distrikta BiH

Strategija upravljanja otpadom je sastavni dio revizije Strategije za zaštitu životne sredine Br ko distrikta BiH za period 2016–2026. godina, kojom se ocjenjuje stanje upravljanja otpadom, odre uju dugoro ni ciljevi upravljanja otpadom i osiguravaju uslovi za racionalno i održivo upravljanje otpadom a priprema je Odjeljenje za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove Vlade Br ko distrikta BiH.

Strategija sadrži:

- a) analizu i ocjenu stanja upravljanja otpadom,
- b) osnovne ciljeve upravljanja otpadom,
- c) vrste, količine i porijeklo proizvedenog otpada na području Brčko distrikta BiH,
- d) postojeće sisteme za upravljanje otpadom i sisteme za upravljanje posebnim kategorijama otpada,
- e) procjenu razvoja toka otpada, potrebe i načina uspostavljanja novih sistema,
- f) kriterije za određivanje lokacija i potrebnih kapaciteta, novih objekata i uređaja za upravljanje otpadom,
- g) organizacione aspekte upravljanja otpadom i raspodjelu odgovornosti između privatnih i javnih subjekata koji se bave upravljanjem otpadom,
- h) izvore i visine finansijskih sredstava za provođenje svih mjera upravljanja otpadom,
- i) načine i rokove izvršenja Strategije.

Mjere i smjernice za provođenje Strategije sadrže:

- 1) opće mjere za upravljanje otpadom,
- 2) mjere za upravljanje opasnim otpadom,
- 3) mjere za upravljanje posebnim kategorijama otpada,
- 4) opće smjernice za upravljanje otpadom i metode upravljanja otpadom, ili smjernice za otpad koji predstavlja posebne probleme u upravljanju otpadom,
- 5) smjernice za upravljanje otpadom i zbrinjavanje otpada u skladu s načelima zaštite životne sredine i načelima upravljanja otpadom,
- 6) smjernice za postizanje ciljeva upravljanja otpadom,
- 7) tehničke i ekonomske instrumente za upravljanje opasnim otpadom,
- 8) finansiranje mjera za uspostavljanje sistema upravljanja otpadom,
- 9) mjere potrebne za provođenje kampanje za podizanje svijesti javnosti.

2. STRATEGIJA ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE BR KO DISTRIKTA BiH

Zaštita životne sredine se provodi s ciljem zaštite ljudskog zdravlja i poboljšanja životne sredine u cjelini smanjenog korištenja, spreavanja, opterećenja i zagađivanja životne sredine, očuvanja i zaštite prirodnih resursa kao i njihovog racionalnog korištenja.

2.1. Postojeće stanje

2.1.1. Pregled postojećeg zakonskog okvira za zaštitu životne sredine

Set zakona za zaštitu životne sredine u Br ko distrikta BiH usvojen je u junu 2004. godine, a sadrži sljedeće zakone koji su trenutno važeći:

- Zakon o zaštiti životne sredine (SGBD 24/04, 1/05, 19/07 i 9/09),
- Zakon o zaštiti prirode (SGBD 24/04, 1/05, 19/07 i 9/09),
- Zakon o zaštiti voda (SGBD 24/04, 1/05, 19/07),
- Zakon o upravljanju otpadom (SGBD 25/04, 1/05, 19/07, 2/08 i 9/09) i
- Zakon o zaštiti zraka (SGBD 25/04, 1/05, 19/07 i 9/09).

U okviru ovih zakona su usvojeni sljedeći podzakonski akti:

- a) Pravilnik o pogonima i postrojenjima za koje je obavezna procjena uticaja na životnu sredinu i postrojenjima koja mogu biti izgrađena i puštena u rad samo ako imaju ekološku dozvolu (SGBD 30/06);
- b) Pravilnik o rokovima za podnošenje zahtjeva za izdavanje ekološke dozvole za pogone i postrojenja koja imaju izdate dozvole prije stupanja na snagu Zakona o zaštiti životne sredine (SGBD 2/07);
- c) Pravilnik o uslovima za podnošenje zahtjeva za izdavanje ekološke dozvole za pogone i postrojenja koja imaju izdate dozvole prije stupanja na snagu Zakona o zaštiti životne sredine (SGBD 2/07);
- d) Pravilnik o sadržaju Studije uticaja na životnu sredinu (SGBD 2/07).

2.2. Upravljanje životnom sredinom u Br ko distriktu BiH

Prostornim planom Br ko distrikta BiH definisano je dvanaest (12) industrijskih zona, što pruža dobre mogućnosti za razvoj privrede u Br ko distriktu BiH, kako za domaće tako i za strane investitore.

U zonama rada i industrije, u skladu s važećim zakonima, osim proizvodnih kompleksa koji ne zagađuju okolinu mogu se locirati i magacini, skladišta, trgovačke djelatnosti na veliko ili malo i dodatni sadržaji.

ZONA RADA I INDUSTRIJE BR KO DISTRIKTA BiH

1. ZONA „BAZA McGovern“

- P = 170 ha
- planska dokumentacija: Urbanistički plan grada Br ko, Idejno rješenje EUSESBI

- saobra ajno vezan na regionalni put Br ko – Cerik
 - (tangira planiranu zaobilaznicu)
2. BRKA – GAJINE
- P = 71,00 ha
 - neizgra en lokalitet
 - planska dokumentacija: Prostorni plan Br ko distrikta BiH 2007–2017.
 - saobra ajno vezan na regionalni put Br ko – Cerik
3. BRDO ŠTERAC
- P = 35,90 ha
 - djelimi no izgra eno uz regionalni put
 - planska dokumentacija: Regulacioni plan
 - saobra ajno vezan na regionalni put Br ko – Cerik
4. BUKVIK – JUG I
- P = 126 ha
 - neizgra en lokalitet
 - planska dokumentacija: Prostorni plan Br ko distrikta BiH 2007–2017.
 - saobra ajno vezan na regionalni put Br ko – Cerik
5. DONJI RAHI – ULOVI
- P = 88 ha
 - neizgra en lokalitet
 - planska dokumentacija: Prostorni plan Br ko distrikta BiH 2007–2017.
 - tangira trasu željeznice
6. BODERIŠTE
- P = 20,8 ha
 - neizgra en lokalitet
 - planska dokumentacija: Prostorni plan Br ko distrikta BiH 2007–2017.
 - saobra ajno vezan na lokalni put
7. GREDICE – KOBILI
- P = 36,5 ha
 - neizgra en lokalitet
 - planska dokumentacija: Prostorni plan Br ko distrikta BiH 2007–2017.
 - saobra ajno vezan na lokalni put
 - (prolazi planirani autoput)
8. PIROMETAL – INTERPLET
- P = 49,15 ha (s izgra enim); P = 20,7 ha
 - djelimi no izgra eno
 - planska dokumentacija: Urbanisti ki plan grada Br ko
 - saobra ajno vezan na magistralni put Br ko – Bijeljina
9. GREDICE – GAJ
- P= 44,3 ha
 - neizgra en lokalitet
 - planska dokumentacija: Prostorni plan Br ko distrikta BiH 2007–2017.
 - saobra ajno vezan na magistralni put Br ko – Bijeljina
 - (tangira planiranu zaobilaznicu)
10. BREZOVO POLJE

- P = 33,5 ha
- djelimi no izgra en lokalitet (devastirani objekti)
- planska dokumentacija: Prostorni plan Br ko distrikta BiH 2007–2017.
- saobra ajno vezan na lokalni put

11. KREPŠI

- P = 11,5 ha
- neizgra en lokalitet
- planska dokumentacija: Prostorni plan Br ko distrikta BiH 2007–2017.
- saobra ajno vezan na lokalni put

12. RAŽLJEVO

- P= 31,3 ha; P=14,3 ha; P=13,6 ha
- neizgra en lokalitet (3 lokacije)
- planska dokumentacija: Prostorni plan Br ko distrikta BiH 2007–2017.
- saobra ajno vezan na lokalni put.

2.2.1. Osnovne socioekonomske i razvojne karakteristike Br ko distrikta BiH

Princip održivosti zahtijeva uravnoteženje ekonomskog, ekološkog i socijalnog razvoja Br ko distrikta BiH. Potrebno je ostvarivati socijalno i ekonomsko napredovanje uz zadržavanje prirodne sredine na postojećem nivou. Potrebno je uvati vodu, zemlju i zrak od zaga enja.

U periodu od 2006. do 2014. godine je izdato oko 120 ekoloških dozvola i 40 dozvola za uvoz-izvoz opasnog i neopasnog otpada. Ekološka dozvola kao novi pravno obavezuju i dokument sadrži sve segmente zaštite životne sredine (zrak, voda i zemljište) i obavezuje odgovorna lica koji moraju da provedu niz aktivnosti s ciljem stvaranja kvalitetnije i zdravije životne sredine.

Od uspostave Br ko distrikta BiH do danas pušteno je u rad nekoliko važnih fabrika i za svaku je izdata ekološka dozvola:

- pokrenuta tvornica ulja „Bimal“
- pokrenuta topionica olova i tvornica akumulatora „Tesla“
- fabrika za proizvodnju etanola, kao i pogon za reciklažu odnosno rerafinaciju otpadnog-prera enog ulja „V GROUP-PALIS“
- izgra ena i puštena u rad fabrika vode (pre iš avanje vode rijeke Save u vodu za pi e) projektovanog kapaciteta 330 l/s,
- izgra ena rafinerija še era kapaciteta 150.000 t,
- nekoliko tržnih centara („Fis“, „Bingo“, „Energo-group“, „Interex“),
- fabrika namještaja „Malagi “.

2.2.2. Prostorno planiranje i zaštita životne sredine

Br ko distrikt BiH ima usvojen Prostorni plan (Prostorni plan Br ko distrikta BiH 2007–2017.) koji je izra en u skladu s odredbama Zakona o prostornom ure enju Br ko distrikta BiH („Službeni glasnik Br ko distrikta BiH“, broj: 9/03, 23/03, 15/04). Trenutno je na snazi Zakon o prostornom planiranju i gra enju Br ko distrikta BiH („Službeni glasnik Br ko distrikta BiH“, br. 29/08).

Prostornim planom su definisane prirodne ljepote Br ko distrikta BiH:

1. prirodne ljepote na sljedećim područjima:

- a) obala Save,
- b) zona Ficibajer,
- c) zona Maoča (Islamovac) i
- d) zona ispod Bijele;

2. šume u blizini Šatorovića, Maoča, Rašljanske rijeke, Brčkog;

3. prirodni spomenici:

- a) hidrološki spomenik „Stara voda“ u Ražljevu,
- b) izvor „Kaluđerovac“ u Bijeloj,
- c) geomorfološki spomenik „Mrana pešina“ u Bijeloj te
- d) geomorfološki spomenici u Brezovom Polju, Bukviku, Maoči, Brki i u Bijeloj.

Analitičko-dokumentaciona osnova daje pregled kvaliteta i korištenja zemljišta. U pogledu kvaliteta zemljišta, teritorija je podijeljena na različita područja, ne samo na osnovu proizvodnog kapaciteta nego i uslova korištenja i fizičkih osobina:

1. poljoprivredne zone koje čine 62,2% teritorije za ukupno 30.785 hektara;
2. šume koje čine oko 32,6% teritorije za ukupno 11.247 hektara;
3. urbane zone ili zone koje nisu u okviru proizvodnje vegetacije koje čine ostalih 11,8% teritorije za ukupno 5.836 hektara.

Parkovi i prirodni rezervati su područja Brčko distrikta BiH od posebne važnosti zbog prirodnih ljepota i životne sredine, u okviru kojih se stroga zaštita površinskih i dubinskih slojeva zemljišta, voda, flore i faune kombinuje s aktivnostima naučne promocije i izletničkog turizma, koje moraju biti prikladno regulisane. Najvažniji parkovi prirode u Brčkom distriktu BiH su:

- a) Majeвица;
- b) šuma Šatorovi ;
- c) šuma u Maoči i Rašljanska rijeka;
- d) lovište u Međutinjama i Fazanerija;
- e) Petkovača;
- f) Islamovac, Gornja Skakava, Ražljevo;
- g) Zovik i Štrepci;
- h) Bijela;
- i) Brezovo Polje;
- j) Dubrave;
- k) Rašljani.

Za svaki od parkova, koji su prethodno navedeni, obavezna je izrada plana o uvažavanju životne sredine s ciljem garancije potrebne zaštite prostora te valorizacije i podržavanja društvenog i ekonomskog razvoja određene zone. Kroz te planove moguće je implementirati ciljeve Strategije zaštite životne sredine Brčko distrikta BiH.

2.2.3. Privreda i životna sredina po sektorima

2.2.3.1. Poljoprivreda

Poljoprivredno zemljište u okviru čine 35.282 ha, odnosno 71,52%. Više od polovine ukupnih poljoprivrednih površina čine zemljište više bonitetne klase, smješteno najviše u dijelom uz obalu rijeke Save i u jugozapadnom dijelu Brčko distrikta BiH.

Poljoprivredna proizvodnja se, najvećim dijelom, odvija na porodičnim gazdinstvima. Prema raspoloživim podacima Odjeljenja za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Vlade Br ko distrikta BiH, 25% gazdinstava raspolaže posjedom veličine 2-4 ha, 48% posjedom od 2 ha i manjim, a čak 32% ukupnog broja gazdinstava posjedom manjim od 1 hektara, tako da je usitnjenost parcela veliki problem i limitirajući faktor u poljoprivrednoj proizvodnji.

Br ko distrikt BiH ima velike mogućnosti da primarnu poljoprivrednu proizvodnju usmjeri ka prerađivačkim kapacitetima, naročito kod industrijskih kultura suncokreta, soje, uljane repice. Fabrika ulja „Bimal“ s najznačajnijim kapacitetima prehrambene industrije u regiji treba da je i najvažniji pokretač poljoprivredne proizvodnje u regiji.

Osnovni cilj poljoprivrede je povećanje prinosa, kada su u pitanju poljoprivredne kulture, i povećanje produktivnosti stoke. Međutim, mjere koje se u poljoprivredi primjenjuju za ostvarenje ovih ciljeva dovode do ugrožavanja životne sredine i zaoštavanja problema u sektoru zaštite životne sredine. Tako, naprimjer, primjena mehanizacije i uvođenje sistema za navodnjavanje, pored pozitivnih efekata, istovremeno dovodi do degradacije i zasljanjivanja zemljišta, do kvarenja strukture i teksture zemljišta, zatim do erozije zemljišta itd. Upotreba ubriva kao i pesticida i herbicida se može negativno odraziti na kvalitet proizvedene hrane. Uvođenje genetski izmijenjenih vrsta biljaka i životinja, kao i korištenje hormona, mogu se veoma negativno odraziti na zdravlje potrošača. Iz tih i sličnih razloga, organska poljoprivreda i proizvodnja zdrave hrane proizvedene na prirodan način je sve više na cijenjeniji.

Neophodno je sve više realizovati projekte održivog razvoja poljoprivrede, u kojima se nastoji uspostaviti ekološki balans u poljoprivredi. Cilj je da se poljoprivrednim aktivnostima minimalizuje negativan uticaj na stanje životne sredine i da se ekonomski balansira između konvencionalnih i organske poljoprivredne proizvodnje i ideja o organskoj proizvodnji, nekorištenju hemijskih metoda uzgoja, korištenju biljnog i životinjskog otpada kao sirovine, itd.

Zagađenje zemljišta je mnogo opasnija pojava od zagađenja zraka i voda s obzirom na to da njegove posljedice duže traju, teže se ispravljaju. Najčešći uzroci zagađenja su upotreba različitih hemijskih sredstava u poljoprivrednoj proizvodnji.

Nesavjesnim odnosom prema zaštiti životne sredine, generalno, poljoprivredna proizvodnja na području Br ko distrikta BiH može da bude ugrožena, a što bi dovelo do pojave negativnih ekonomskih efekata. Pojave, kao što su pretvaranje poljoprivrednog zemljišta u građevinsko ili pretvaranje poljoprivrednih zona u poluurbane prigradske zone, su sve češća pojava i na području Br ko distrikta BiH.

Treba voditi računa da ne samo razvoj poljoprivrede može trpjeti od nesavjesnog odnosa prema zaštiti životne sredine, već i same aktivnosti u sektoru poljoprivrede mogu da nanesu nemjerljivu štetu životnoj sredini, što treba spriječiti te poljoprivredu orijentisati ka ekonomskim i ekološki održivim pravcima razvoja.

2.2.3.2. Šumarstvo

Šume su, nažalost, siromašan prirodni potencijal na području Br ko distrikta BiH. Šumsko-privredno područje Br ko distrikta BiH zaposjeda južne padine planine Majevice i peripanonski – posavski prostor pretežno aluvijalnog dijela desne obale rijeke Save. Šume zahvataju površinu od 11.247 ha, što je 32,6% ukupne površine zemljišta. Od ukupne šumske površine, državne šume pokrivaju površinu od 2.972 ha ili 26,4%, a šume u privatnom vlasništvu pokrivaju površinu od 8.275 ha ili 73,6%.

Veliki problem kod šumskog fonda je rascjepkanost parcela. Samo jedan dio se nalazi u kompleksu i to u brdskom području na jugu Brčko distrikta BiH. Ostale parcele, koje pripadaju ravni arskom dijelu, malih su površina. Šumovitost na cijelom području je vrlo niska. Šume su srednjeg i lošeg kvaliteta te loše površinske strukture. Na području Brčko distrikta BiH preovladavaju šume hrasta lužnjaka i hrasta kitnjaka, a od ostalih etinarske šume, šume bjelograbi a, lipe, bukve i poplavne šume topole i vrbe.

Prirodni potencijal područja Brčko distrikta BiH pruža znatno veće mogućnosti od realnog obima korištenja sekundarnih šumskih proizvoda.

Zbog stalnog pritiska na šumske resurse, neophodno je planski sprečavati realizaciju štetnih odluka drugih sektora (saobraćaj, finansije i dr.), usljed kojih može da dođe do nepoželjne degradacije šuma. S tim ciljem potrebna je obavezna primjena procjene uticaja na životnu sredinu, kao i efikasnija međusektorska saradnja, kako bi se preventivno i adekvatno donosila ispravna rješenja.

Da bi gazdovanje i korištenje šuma bilo u skladu sa zakonskim propisima i planiranim prioritetima, potrebno je izgrađivanje kapaciteta u obrazovanju/obuci, nauci/istraživanju, tehnologiji, ekonomiji i socijalnim aspektima na lokalnim nivoima.

Životna sredina je, kako pokazuju brojni pokazatelji, na ovom području prilično ugrožena. Toj konstataciji dosta doprinosi i smanjenje šumskih površina.

Šumske površine, pored oslobađanja kisika, veoma su bitne za sprečavanje erozije zemljišta vodom. Šumski drvoredi mogu biti priobalni i teritorijalni odnosno sporedni. Priobalni se uglavnom podižu pored obala glavnog vodotoka. U tom slučaju, suzbijaju linijsku eroziju i zaustavljaju nanos, zbog čega se zovu ilofilteri. Teritorijalni šumski drvoredi se podižu na padinama sliva.

Bitne uloge šuma u zaštiti životne sredine su popravke alkalnih zemljišta u smislu snižavanja njegove visoke pH vrijednosti, zatim služe kao apsorbenzi raznih polutanata iz zraka i dr.

Razvoj lova u Brčko distriktu BiH imao bi pozitivnu ulogu u povećanju broja divljači, a na taj način bi se briga o šumskim biljnim zajednicama poboljšala. Zakonska regulativa iz oblasti šumarstva postoji, a iz oblasti lova bi trebala da se donese, s ciljem općeg poboljšanja stanja životne sredine.

2.2.3.3. Elektro i metalopreraiva ka industrija

U Brčko distriktu BiH postoji određeni broj malih i srednjih preduzeća u privatnom vlasništvu koja se bave proizvodnjom u oblasti elektromašinske industrije i obrade metala. Nekoliko manjih preduzeća bavi se proizvodnjom proizvoda od aluminija (aluminijske i PVC stolarije, termoizolacijskog stakla, aluminijskih fasada i dr.), prikupljanjem starih akumulatora, olovnih legura, i njihova konstrukcija.

Zagađivanje okoline ispoljava se kroz stvaranje velike količine industrijskog vrstog otpada koji se odlaže na neodgovarajuće i neadekvatne lokacije. Također, izraženo je i aerozagađivanje (najvažniji polutanati, koji se emituju u okolni zrak pri proizvodnji, uključuju okside sumpora i azota). Tehnologije koje se upotrebljavaju za proces proizvodnje su uglavnom zastarjele i ne posjeduju sistem upravljanja zaštitom životne sredine.

Rješenje problema podrazumijeva prilagođavanje proizvodnje standardima koji postoje u Evropskoj uniji, primjenu najboljih dostupnih tehnika (Best Available Techniques – BAT) u skladu s tehničkim karakteristikama postrojenja, kao i primjena direktive Evropske unije koja se odnosi na integrirano sprečavanje i kontrolu zagađivanja (IPPC). Usklađivanje domaće zakonodavstva s legislativom EU i dosljedna primjena usvojenih zakona doprinijet će manjem zagađivanju, odnosno uvođenju istih tehnologija, čime će se pritisak na okolinu smanjiti.

2.2.3.4. Drvena industrija

Drvena industrija bazirana je na eksploataciji drvene mase, tako da je za ovu industriju karakterističan veliki pritisak na šumske resurse. Osim toga, stvara se velika količina drvnog otpada koji se sve uspješnije eliminiše izradom peleta, odnosno zbrinjavanje do sada drvenog otpada ima komercijalnu vrijednost i ono je postalo tražena sirovina za proizvodnju ekološki prihvatljivog biogoriva. Otpad se može koristiti i kao energent za vlastite potrebe ili za proizvodnju briketa. Osim navedenog, u drvenoj industriji koristi se veliki broj ljepila, boja, lakova i impregnatora koji mogu biti izvor zagađivanja okoline pa se istim mora upravljati na način siguran po životnu sredinu.

Ono što se mora učiniti radi sprečavanja daljnje degradacije životne sredine podrazumijeva racionalno (održivo) korištenje šumskog fonda, već osiromašenog usljed primjene tzv. „čiste“ sirovine.

2.2.3.5. Energetika i energija

Na području Brčko distrikta BiH, stanovništvo za grijanje uglavnom koristi vrsta goriva i električnu energiju.

Gledano sa stanovišta zaštite životne sredine, osnovni izvori grijanja stanovnika na području Brčko distrikta BiH su, u isto vrijeme, najveći i antropogeni izvori zagađivanja zraka. Emisija u zrak nastala ovim antropogenim djelovanjem je visoka i u stalnom porastu, a najveće zagađivanje se javlja u grijnom i vlažnom periodu godine u urbanom području Brčko distrikta BiH.

Zagađivanje zraka raznim polutantima je proporcionalno stepenu industrijalizacije nekog područja. Pored direktnog uticaja na ljudsko zdravlje, zdravlje biljaka i životinja, mnogi plinovi koji se emituju u atmosferu doprinose sekundarnom negativnom djelovanju na životnu okolinu (kisele kiše, narušavanje ozonskog omotača itd.). Utvrđeni izvori zagađivanja zraka razvrstani su u sljedeće grupe: energetske izvori, saobraćaj, industrija i domaćinstva. Iako ima relativno oštećen ekosistem, ekološka situacija u Brčko distriktu BiH je u potencijalnoj opasnosti od ovih izvora zagađivanja.

2.2.3.6. Prehrambena industrija

Povoljan geografski položaj kao i izuzetni prirodni uslovi za razvoj poljoprivredne proizvodnje, kako stožarske tako i voćarske i ratarske, uticali su na razvoj prehrambene industrije. Na području Brčko distrikta BiH postoji već i broj prerađivačkih pogona iz oblasti prehrambene industrije.

Najznačajnija fabrika prehrambene industrije je „Bimal“, fabrika za proizvodnju jestivog ulja. Ova fabrika je jedini proizvođač jestivog ulja u BiH i najuspješnije preduzeće u Brčko distriktu BiH. Kapacitet proizvodnje na godišnjem nivou je 35.000 t jestivog ulja i 60.000 t proteinske sirovine, dok je kapacitet prerade ovog preduzeća 100.000 tona uljanog sjemena godišnje.

Izgra en je pogon rafinerije še era u vlasništvu preduze a „STUDEN AGRANA“ d.d. Kapacitet še erane je oko 150.000 tona še era na godišnjem nivou.

Postoji nekoliko uspješnih preduze a koja vrše preradu i skladištenje žitarica. Sirovina koju koriste samo se delimi no nabavlja u Br ko distriktu BiH, dok se ve ina sirovina nabavlja iz ostalih dijelova BiH i iz uvoza. Kao najvažnija preduze a koja se bave preradom žitarica mogu se navesti: „ osi -Mlinprodukt“, „Klas“ d.o.o., „Vo ar“ d.o.o. i „Biljana“ d.d. Mao a, „Elektromlin Stoki“, „Mlin Vuji i i“.

U Br ko distriktu BiH samo jedno preduze e, „Vo ar“ iz Rahi a, vrši preradu zna ajnije koli ine krompira te proizvodi flips i ips u razli itim varijacijama.

Segment prehrambene industrije u Br ko distriktu BiH je i prerada ljekovitog bilja.

Proizvodnja konditorskih proizvoda u Br ko distriktu BiH se obavlja u malom obimu i glavni proizvodi su razli ite vrste pudinga, peciva i šlagova, ijom proizvodnjom se bavi preduze e „Briž“.

U pogonima „Žitopromet“ d.d. po ela je proizvodnja sirupa, sirovine za proizvodnju sokova, koja je uglavnom izvoznog karaktera.

Prehrambena industrija vrši veliki pritisak na okolinu, prije svega zbog velike potrošnje tehnološke vode, a samim tim i stvaranja mnogo otpadnih voda za koje je karakteristi no da su optere ene organskom materijom. Tako er, u prehrambenoj industriji koriste se razli ite hemijske supstance, kao što su: aditivi, arome, boje, pomo na sredstva u proizvodnji i enzimski preparati koje, pored injenice da uti u na sigurnost proizvoda, zaga uju okolinu.

Jedan od na ina da se smanji negativan uticaj na životnu sredinu je uvo enje novih tehnologija, koje e omogu iti racionalnije korištenje resursa i bolju kontrolu svih faza u procesu proizvodnje.

2.2.3.7. Papirna i grafi ka industrija

U oblasti papirne i grafi ke industrije radi nekoliko privatnih firmi s malim kapacitetima i jedina štamparska kompanija u Br ko distriktu BiH „Grafam“. Osnovna djelatnost preduze a „Grafam“ je: štampanje informativnog materijala, priprema i izrada obrazaca, kartonažne konfekcije i galanterije.

2.2.3.8. Industrija gra evinskog materijala

U Br ko distriktu BiH svega nekoliko preduze a bavi se proizvodnjom asfaltne mase, betonskih blokova i fasada, obradom stakla, PVC i ALU stolarije.

Pritisak ove industrijske grane na životnu sredinu je zna ajan i ispoljava se kroz emisiju štetnih materija u sve medije životne sredine. Najvažniji polutanti, koji se emituju u zrak, uklju uju: estice, ugljovodonike, sumporne i azotne okside. Tako er, sam proces proizvodnje ima visoke potrebe za vodom pa se proporcionalno tome stvaraju i velike koli ine otpadne vode.

Najve i problemi, koji se vezuju za ovu industriju, uklju uju postojanje neadekvatnih tehnologija i nepostojanje ure aja za smanjenje zaga enja, usljed ega je kontaminacija zraka, zemljišta i vode izražena.

2.2.3.9. Saobraćaj

Saobraćaj u urbanim sredinama predstavlja jedan od najznačajnijih izvora zagađujućih materija i to: ugljen-monoksida, mikro estica (posebno iz dizel motora), olova, azotovih oksida, sumpor-dioksida i ugljovodonika. Iz motornih vozila u zrak gradova prosječno se oslobodi sljedeće količine štetnih materija: oko 80% ugljen-monoksida, 55-75% formaldehida, 55-75% acetaldehida, 44% azotovih oksida, 10% vrstih materija i 80% olova.

Jedna od najznačajnijih karakteristika Br ko distrikta BiH je razvijenost putne mreže, što je posljedica njegovog geografskog položaja koji je omogućio ovoj teritoriji da postane značajno tranzitno područje. Ukupna dužina puteva na teritoriji Br ko distrikta BiH iznosi 421,85 km, od čega se moderan kolovoz prostire na dužini od 336,85 km. Struktura putne mreže na teritoriji Br ko distrikta BiH data je u Tabeli 1.

Prema raspoloživim podacima na području Br ko distrikta BiH u 2012. godini ukupno je registrovano 22.654 vozila. Najveći dio pripada kategoriji putničkih vozila 19.515 (86,14%), dok je u kategoriji teretnih vozila 2.026 (8,94%), autobusi 68 (1,45%), motocikli 787 (3,47%).

Tabela – Struktura putne mreže na teritoriji Br ko distrikta BiH prema njenom značaju i kvalitetu kolovoza (u km)

	gradske ulice	Magistralni putevi	Regionalni putevi	Lokalni putevi	Nekategorisani putevi grupe A
330.89	85.00	37.05	36.8	178	85.00

Izvor: Interna dokumentacija Odjeljenja javnih poslova Vlade Br ko distrikta BiH, Pododjeljenja za puteve i parkove

Na teritoriji Br ko distrikta BiH osnovni izvor zagađivanja zraka, pored industrije i energetske procesa u domaćinstvima, predstavlja saobraćaj. Usljed velikog broja registrovanih vozila i cestovno-tranzitnog potencijala teritorije, neophodno je omogućiti rasterećenje postojećih putne mreže, odnosno magistralnih i regionalnih putnih pravaca, radi smanjenja zagađivanja u gradskom jezgru i povećanja sigurnosti u saobraćaju, a što se može postići izgradnjom planirane zaobilaznice oko grada. Zagađivanje oksidima sumpora i olovom je posebno izraženo usljed upotrebe goriva lošeg kvaliteta (visokosumporni dizel i olovni benzin). Problem predstavlja i, iako loše regulisano, ili neregulisano, pitanje infrastrukturnih elemenata za odvođenje atmosfere vodenog taloga s putne mreže (rigole i propusti), kao i loša saobraćajna signalizacija što bi moglo prouzrokovati accidente s mogućim ekološkim posljedicama. Saobraćajna infrastruktura je u lošem stanju, usljed dugogodišnjeg neodržavanja. Povećanje rizika sigurnosti svih učesnika u saobraćaju doprinosi činjenica da se magistralni putni pravac M.14.1. te regionalni putni pravci R.460 i R.458 protežu kroz ili obodom gradskog centra i naseljenih mjesta na teritoriji Br ko distrikta BiH.

U tom pogledu izvršena je sanacija većeg dijela gradskih i prigradskih saobraćajnica i planirana je izgradnja zaobilaznice oko Br koga u dužini cca 19 km a rokom po etku izgradnje u 2015. godini, što će umnogome umanjiti rizike po životnu sredinu od saobraćaja.

Kroz teritoriju Br ko distrikta BiH na dužini od 30,7 km prostire se i željeznički putni pravac Br ko – Tuzla – Banovići, čija je ukupna dužina 90 km. S obzirom na to da je

željeznička infrastruktura u veoma lošem stanju, kao i veći dio željezničkog sistema u BiH (pruge su neelektrificirane, njihovo tehničko stanje omogućava maksimalnu brzinu do 50 km/h, sistem pružnih komunikacija je nedovoljno povezan unutar užih i širih regija, nema mogućnosti integracije željezničkog saobraćaja na cijeloj teritoriji BiH) pristupilo se njenoj rekonstrukciji pa se stoga sav lokalni putni i teretni saobraćaj vrši cestom, što dodatno opterećuje zrak i vodu i materijama.

Luka Brčko

S obzirom na to da Brčko distrikt BiH leži na obali rijeke Save, koja je plovna 260 dana u toku godine, postoji mogućnost odvijanja riječnog saobraćaja kao jednog od najjeftinijih vidova prometa.

Postojeća zakonska regulativa u oblasti riječnog saobraćaja ne predstavlja ograničenje po pitanju odvijanja plovidbe.

Pitanje obilježavanja plovnog puta – signalizacije je riješeno još u aprilu 2010. godine.

Na lokalnom nivou u planu je izgradnja nedostajuće infrastrukture u „Luci Brčko“ izgradnjom pretovarnog platoa i izmještanjem postojećih i izgradnjom nove trase industrijske pruge, od željezničke stanice do luke.

Problem željezničke i cestovne povezanosti luke postoji u vezi sa lošom i dotrajalom željezničkom i cestovnom infrastrukturom.

Po pitanju pretovarne mehanizacije i skladišnih prostora unutar same Luke Brčko potrebna su redovna održavanja što iziskuje ulaganja.

Po pitanju uređenja plovnog puta do kategorije Va od Brčkog (234 km) do Beograda i uzvodno od Brčkog do Siska kategorije plovnog puta IV, pokrenute su određene aktivnosti na državnom nivou.

U 2014. godini, ukoliko se izuzme period visokih voda, odnosno poplava u maju, nije bilo ograničenja plovidbe. Do decembra mjeseca u Luci Brčko je pretovareno oko 110.000 tona robe (plovilo-obala, obala-plovilo). I pored toga, raspoloživi luke kapaciteti bili su iskorišteni manje od 25%.

2.2.3.10. Turizam

Brčko distrikt BiH se posljednjih godina uključuje kako u turističko kretanje unutar BiH tako i u odnosu na okruženje, a to zahvaljujući bogatijem sadržaju ponude kako grada tako i okoline.

Gledajući mogućnosti i pravce daljnjeg razvoja turizma u Brčko distriktu BiH, realno postoji dobra osnova za daljnji i kvalitetni razvoj i to za: lovni turizam, izletnički i nautički turizam, sportsko-rekreativni turizam, planinsko-banjski turizam, seoski turizam, manifestacijski i kongresni turizam te vjerski turizam, sve zahvaljujući povoljnim geografskim i prirodnim uslovima, kvalitetu smještajne ponude, povećanom broju interesantnih manifestacija različitog karaktera, historijsko-kulturnom naslijeđu te stvaranju pravne regulative koja će pratiti ovaj razvoj i spremnosti ljudi da se aktivno uključuju u rad i finansiranje daljnjeg razvoja turizma kao važne privredne i izvozne djelatnosti.

Vjerski turizam u Brčko distriktu BiH se posmatra kroz prizmu humane promocije vjerskih običaja naroda koji žive u Brčko distriktu BiH te približavanje saznanja o historijskoj i kulturnoj tradiciji drugih i drugih ljudi što treba da rezultira turističkom posjetom.

Ovaj vid turizma istovremeno omogućava jačanje svijesti o značajanju vjerskih objekata kao vrijednog kulturno-historijskog naslijeđa a koje treba sačuvati za generacije koje dolaze.

Pogodan prostor za razvoj turizma koji se odnosi na banjski turizam u smislu označavanja nekoliko mikrolokaliteta kao što su njih banja jesu sela majevi kod kraja Štrepci, Zovik...

Turizam vrši i određene pritiske na životnu sredinu, kao što su: povećano korištenje vode, destrukcije usljed požara, neodgovarajuće zbrinjavanje otpada, zagađivanje zraka i buka zbog povećanog prometa, oštećenje prirodne i kulturne baštine usljed neplanskog razvoja turizma, ugrožavanje lokalnog sociokulturnog identiteta, itd.

Imaju li u vidu upravo kvalitet životne sredine, a prije svega ovisnost prirodnog ambijenta u BiH, moguće je osigurati bolju tržišnu poziciju, kao i snažnu konkurentnost, dugoročnu razvojnu održivost te, u krajnjoj instanci, i u profitabilnost. S druge strane, polaze i od samih potreba turista (imaju li u vidu marketing koncept kao bazičnu poslovnu funkciju svih privrednih subjekata), mora doći do usaglašavanja želje za podmirjenjem turističkih potreba i ovisnosti životne sredine.

Primjena svih načela održivog turizma u primarni fokus stavlja pitanja:

- razumijevanja vrijednosti i snage uticaja velikog broja faktora na životnu sredinu;
- očuvanje, zaštitu i unapređenje kvaliteta postojećih prirodnih, kulturno-historijskih i drugih resursa;
- potenciranje planskog regionalnog aspekta razvoja;
- uspostavljanje rigoroznih standarda za izgradnju turističke infrastrukture;
- dobar balans ekonomskih, socijalnih, okolinskih i drugih ciljeva.

Strateški gledano, razvoj turizma treba da istovremeno bude ekološke, zdravstvene i rekreativne vrijednosti te specifičnosti receptivnog prostora BiH. U svemu tome, tržište EU imaće dominantnu poziciju u okviru razvojnih parametara.

2.2.4. Obaveze koje proizilaze iz evropskih integracija

Uzevši u obzir činjenicu da je Bosna i Hercegovina parafirala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju sa EU, što se u širem smislu može smatrati početkom procesa njenog priključenja Evropskoj uniji, bit će postavljeni i zahtjevi od strane EU koji se tiču usklađivanja zakonodavstva BiH sa zakonodavstvom EU.

Proces približavanja u oblasti zaštite životne sredine detaljno je zacrtan: izdvojeni su glavni izazovi, odabrani su prioriteti, a raspravljena je i mogućnost pomoći koju EU može pružiti zemljama kandidatima. Precizna shema prilagođavanja u ovoj oblasti rezultat je prognoze da će za zemlje srednje i istočne Evrope priključenje biti posebno složeno, jer su upravo razlike po pitanjima odnosa prema životnoj sredini i zaštiti (razlike u standardima, zakonodavnom korpusu, strukturi sistema zaštite i samom stanju životne sredine) tolike da se gore spomenuta problematika neće moći prevladati bez posebnih nacionalnih programa svake zemlje posebno. Efikasan proces približavanja BiH prema EU, s obzirom na ograničene resurse, zahtijeva pažljivo planiranje i odgovorno pripremanje programa, s posebnim pogledom na njihove stvarne troškove. EU će pomoći svakoj od zainteresovanih zemalja u procesu

tranzicije ka punopravnom članstvu EU, ali ukupna finansijska pomoć iz fondova EU ne može biti veća od 4% investicionih potreba.

Da bi BiH ispunila uslove za punopravno članstvo u EU, kao država mora da uskladi svoje zakone sa *acquis-jem* Evropske unije za zaštitu životne sredine. S obzirom na to da su, trenutno, nadležnosti za propise za zaštitu životne sredine podijeljene na niže administrativne nivoe, neophodno je da se zakoni na nivou entiteta i Brčko distrikta BiH usaglase sa zakonodavstvom EU te da se ostvari neophodna unutrašnja međusobna koordinacija i usaglašavanje propisa između različitih administrativnih nivoa.

Ciljevi Evropske unije po pitanju zaštite životne sredine utvrđeni su članom 174. Ugovora o osnivanju Evropske zajednice, koji propisuje da je EU predana postizanju sljedećih ciljeva:

- o čuvanju, zaštiti i poboljšanju kvaliteta životne sredine;
- zaštiti ljudskog zdravlja;
- razboritom i racionalnom korištenju prirodnih bogatstava;
- promovisanju mjera na međunarodnom nivou za rješavanje regionalnih ili svjetskih problema životne sredine. Aktuelni stav Evropske komisije o zaštiti životne sredine formulisan je kroz Šesti akcioni program za okoliš, Okoliš 2010: naša budućnost – naš izbor, koji je usvojen 2001. godine.

Općina uprava za životnu sredinu Evropske komisije je grupisala više od 300 zakonodavnih akata (direktiva, propisa i odluka) EU u 11 podsektora koji predstavljaju različite sfere upravljanja ovom oblasti:

- horizontalno zakonodavstvo;
- kvalitet zraka;
- upravljanje otpadom;
- kvalitet vode;
- zaštita prirode;
- kontrola industrijskog zagađenja i upravljanje rizicima;
- hemikalije i genetski modifikovani organizmi;
- buka;
- šumarstvo (napomena: šumarstvo je postalo dio okolinskog *acquis-ja* od kraja 2005. godine, zamijenivši Nuklearnu sigurnost i zaštitu od zračenja);
- klimatske promjene;
- civilna zaštita.

Sektori koji utiču ili su povezani s kvalitetom zraka, upravljanjem komunalnim i opasnim otpadom te kvalitetom pitke vode, izdvajaju se kao oni koji traže posebnu pažnju, pa se moraju s punom pažnjom pripremiti za priključenje. Kako se radi o važnim i velikim emisijskim izvorima (poput termoelektrana, rafinerija i spalionica) ovaj segment usaglašavanja traži vrlo kompleksne pripreme i angažman znatnih sredstava.

Dodatno, traže se znatna unapređenja u kontroli industrijskog zagađenja i upravljanju rizicima, što za zemlje srednje i istočne Evrope znači i promjene u karakteristikama područjima koncentrirane industrije.

2.2.4.1. EU direktive

Horizontalni sektor in e direktive koje regulišu podru je zaštite životne sredine i druga srodna podru ja.

1. Direktiva 2011/92/EZ Evropskog parlamenta i Vije a od 13. decembra 2011. godine o procjeni u inaka odre enih javnih i privatnih projekata na okolinu (kodifikacija) (tekst zna ajan za EGP) (SL L 26, 28. 1. 2012.);
2. Direktiva 2003/35/EZ Evropskog parlamenta i Vije a od 26. maja 2003. godine o osiguravanju u estvovanja javnosti u izradi odre enih planova i programa koji se odnose na okolinu i o izmjeni direktiva Vije a 85/337/EEZ i 96/61/EZ s obzirom na u estvovanje javnosti i pristup pravosu u (SL L 156, 25. 6. 2003.);
3. Direktiva 2001/42/EZ Evropskog parlamenta i Vije a od 27. juna 2001. godine o procjeni u inaka pojedinih planova i programa na okolinu (SL L 197, 21. 7. 2001.);
4. Direktiva 2010/75/EU Evropskog parlamenta i Vije a od 24. novembra 2010. godine o industrijskim emisijama (integrisano spre avanje i kontrola one iš enja) (preina ena) (tekst zna ajan za EGP) (SL L 334, 17. 12. 2010.);
5. Direktiva 2003/105/EZ Evropskog parlamenta i Vije a od 16. decembra 2003. godine koja mijenja Direktivu Vije a 96/82/EZ od 9. decembra 1996. godine o kontroli opasnosti od velikih nesre a koje uklju uju opasne tvari (SL L 345, 31. 12. 2003.);
6. Direktiva 2003/4/EZ Evropskog parlamenta i Vije a od 28. januara 2003. godine o javnom pristupu informacijama o okolini i stavljanju izvan snage Direktive Vije a 90/313/EEZ (SL L 41, 14. 2. 2003.);
7. Direktiva 2004/35/EZ Evropskog parlamenta i Vije a od 21. aprila 2004. godine o odgovornosti za okolinu u pogledu spre avanja i otklanjanja štete na okolini (SL L 143, 30. 4. 2004.);
8. Direktiva 2008/56/EZ Evropskog parlamenta i Vije a od 17. juna 2008. godine o uspostavljanju okvira za djelovanje Zajednice u podru ju politike morske okoline (Okvirna direktiva o morskoj strategiji) (tekst zna ajan za EGP) (SL L 164, 25. 6. 2008.);
9. Direktiva Komisije 2001/116/EZ od 20. decembra 2001. godine o adaptaciji tehni kom napretku Direktive Vije a 70/156/EEZ o približavanju zakona zemalja lanica koji se odnose na homologaciju motornih vozila i njihovih prikolica (tekst zna ajan za EGP) (SL L 18, 21. 1. 2002.);
10. Direktiva 1999/94/EC Evropskog parlamenta i Vije a od 13. decembra 1999. godine o dostupnosti podataka za potroša e o ekonomi nosti potrošnje goriva i emisijama CO₂ u vezi s prodajom novih li nih automobila (SL L 12, 18. 1. 2000.).

2.2.5. Me unarodni ugovori, konvencije i protokoli

Pregled sporazuma kojima je pristupila BiH ili izvršila ratifikovanje je dat u tabeli ispod.

R.br.	Naziv sporazuma	Godina
1.	Konvencija o prekograni nom zaga ivanju zraka na velikim udaljenostima	1986. 1994.
2.	Protokol uz Konvenciju o prekograni nom zaga ivanju zraka na velikim udaljenostima iz 1979. godine, o dugoro nom finansiranju programa saradnje za pra enje i procjene prekograni nog prenosa zaga uju ih supstanci u zrak na velike daljine u Evropi (EMEP)	1987. 1994.
3.	Be ka konvencija o zaštiti ozonskog omota a	1990. 1994.
4.	Montrealski protokol o supstancama koje ošte uju ozonski omota (izmjene i dopune)	1990. 2003.
5.	Okvirna konvencija Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama	2000.
6.	Me unarodna konvencija o zaštiti biljaka	2003.
7.	Konvencija (UN) o biološkoj raznolikosti	2002.
8.	Konvencija o mo varama od me unarodne važnosti, posebno kao stanište ptica mo varica	2001.
9.	Konvencija o uspostavljanju Organizacije za zaštitu evropskih i mediteranskih biljaka	2005.
10.	Konvencija o pomo i u slu aju nuklearne nesre e ili radiološke katastrofe	1991. 1994.
11.	Konvencija o ranom obavještanju o nuklearnim nesre ama	1989. 1994.
12.	Konvencija o saradnji na zaštiti i održivoj upotrebi rijeke Dunav (Konvencija o zaštiti rijeke Dunav)	2004. 2005.
13.	Konvencija o zaštiti Sredozemnog mora od zaga ivanja	1978.
14.	Protokol o zaštiti Mediterana od zaga ivanja s kopna	1998.
15.	Protokol o posebno zašti enim podru jima i biološkoj raznolikosti Mediterana	1998.
16.	Protokol o spre avanju zaga ivanja Sredozemnog mora potapanjem otpadnih i drugih materija s brodova i aviona	1998.
17.	Protokol o saradnji u borbi protiv zaga enja Sredozemnog mora naftom i drugim štetnim supstancama u slu ajevima opasnosti	1998.
18.	Me unarodna konvencija o spre avanju zaga ivanja mora naftom	1973. 1974. 1994.
19.	Me unarodna konvencija o zaštiti od zaga ivanja s brodova	1985. 1994.
20.	Konvencija o spre avanju zaga ivanja mora otpacima i drugim supstancama	1995.
21.	Bazelska konvencija o nadzoru prekograni nog prometa opasnog otpada i njegovom odlaganju	2000.
22.	Konvencija UN o suzbijanju dezertifikacije u zemljama pogo enim jakim sušama i/ili dezertifikacijom, posebno u Africi	2002.
23.	Kyoto protokol	2007.
24.	Evropska konvencija o pejzažu, Firenca, 2000.	2011.
25.	Protokol o vodi i zdravlju uz Konvenciju o zaštiti i korištenju prekograni nih vodotoka i me unarodnih jezera iz 1992. godine	2010.
26.	Konvencija o postojanim organskim zaga iva ima, Stockholm	2010
27.	Konvencija o zaštiti i korištenju prekograni nih vodotoka i me unarodnih jezera Helsinki, 1992.	2009
28.	Konvencija o procjeni prekograni nog uticaja na okolinu, Espoo, 1991.	2009.
29.	Konvencija o me unarodnoj trgovini ugroženim vrstama divlje flore i faune (CITES), Washaington DC, 1973.	2008.
30.	Konvencija UNECE-a o pristupu informacijama, u eš u javnosti u procesu odlu ivanja i pristupu pravosudnim organima iz oblasti okoline, Aarhus	2008.
31.	Konvencija o o uvanju evropskih prirodnih vrsta i prirodnih staništa, Bern, 1979.	2008.

32.	Protokol o građanskoj odgovornosti i kompenzaciji za štetu uzrokovanu prekograničnim uticajima industrijskih nesreća na prekogranične vode, Kijev, 2003.	2003.
33.	Konvencija o prethodno informisanju i saglasnosti procedura za određene opasne hemikalije i pesticide u međunarodnom prometu, Rotterdam, 1998.	2006.
34.	Protokol o registru zagađivača i dometu zagađenja (PRTR), Kijev, 2003.	2003.
35.	Protokol iz Kartagene o biološkoj sigurnosti, Kartagena, 2000.	2008.
36.	Protokol o strateškoj procjeni okoline, Kijev, 2003.	2003.
37.	Konvencija o uspostavljanju Evropske i sredozemne organizacije za zaštitu biljaka, Pariz, 1955.	2005.

2.3. Institucionalni okvir za upravljanje životnom sredinom

2.3.1. Postojeći i institucionalni okvir za zaštitu životne sredine

U institucionalnom smislu, približavanje Evropskoj uniji traži prilagodbu i jačanje administrativne strukture koja je potrebna za upravljanje životnom sredinom.

U decembru 2007. godine izvršena je reorganizacija u Vladi Brčko distrikta BiH, pri čemu je odgovornost za pitanja zaštite životne sredine prebačena s Odjeljenja za javne poslove u Odjeljenje za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove, odnosno Pododjeljenje za prostorno planiranje, urbanizam i zaštitu životne sredine. U okviru ovog pododjeljenja, četiri referenta su zadužena za rad na pitanjima zaštite životne sredine i nadzor nad provođenjem ekoloških standarda, sa sljedećim referatima:

- tri viša stručna saradnika za zaštitu životne sredine,
- jedan stručni referent za zaštitu životne sredine.

Namjere Vlade Brčko distrikta BiH na reorganizaciji Odjeljenja za komunalne poslove, koje obuhvata i pitanja komunalne infrastrukture (vodovod, kanalizacija, otpad i elektrodistribucija), ostvarene su formiranjem javnog preduzeća koje je pošlo u rad kao JP „Komunalno Brčko“ 2008. godine.

Upravljanje vodama (vodoprivreda) se u Vladi Brčko distrikta BiH nalazi u Odjeljenju za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu – Pododjeljenje za šumarstvo i vodoprivredu.

Odgovornost upravljanja vodama vrši Pododjeljenje za vodoprivredu, jer je ono nadležno i za izdavanje vodnih akata.

Monitoring voda u okviru Pododjeljenja za šumarstvo i vodoprivredu je povjeren DOO Institutu za vode Bijeljina, koji redovno vrši monitoring vode (fizičko-hemijskih parametara, hidrometriju protoka, teške metale, mikrobiologiju i saprobiologiju). Prati se monitoring rijeka Tinje, Brke i Save i to 6 uzoraka godišnje.

U odnosu na ostale institucije od značaja za zaštitu životne sredine, potrebno je naglasiti važnost obrazovnih institucija i njihov značaj u širenju svijesti o potrebama zaštite životne sredine i promjene ponašanja prema okolini u kojoj živimo. Važnost ove oblasti prepoznalo je i Odjeljenje za obrazovanje Vlade Brčko distrikta BiH te je u srednjoj poljoprivredno-medicinskoj školi 2008. godine uveden smjer ekološki tehnički.

U Brčko distriktu BiH je registrovan veliki broj nevladinih organizacija koje se bave pitanjima zaštite životne sredine. Nevladine organizacije koje pokreću projekte u ovoj

oblasti budu nagrađene putem „granta“ Vlade, Odjeljenja za stručne i administrativne poslove, Pododjeljenja za podršku mjesnim zajednicama, nevladinim organizacijama i udruženjima građana, koji osigurava finansijska sredstva za realizaciju ovih projekata.

2.3.2. Potrebna unaprjeđenja institucionalnog okvira

Ključno pitanje za implementaciju i monitoring primjene Strategije zaštite životne sredine i akcionog plana je osiguranje adekvatne institucionalne strukture i potrebnih kapaciteta ljudskih resursa.

Neke od aktivnosti koje mogu da se preduzmu uključuju:

-)] permanentnu i intenzivnu obuku stručnog osoblja;
-)] uspostavu sveobuhvatnog sistema praćenja životne sredine koji će provoditi nadležna institucija;
-)] unaprijediti sistem prikupljanja, upravljanja, prenošenja i korištenja podataka;
-)] uvođenje jasnih nadležnosti i kriterija za osiguranje kvaliteta rada institucija;
-)] saradnja i koordinacija s relevantnim tijelima na nivou entiteta i države;
-)] saradnja s javnošću (ankete, javne diskusije i uključivanje javnosti).

U institucionalnom smislu, približavanje EU traži prilagodbu i jačanje administrativne strukture koja je potrebna za upravljanje životnom sredinom te izgradnje kapaciteta odgovornih odjeljenja za izradu novih zakonskih i podzakonskih akata za usaglašavanje sa legislativom EU, što će predstavljati vrlo složen i dugotrajan proces, kao i za praćenje provođenja zakonskih i podzakonskih propisa u ovoj oblasti. Zbog toga, za primjenu integralnog pristupa zaštiti životne sredine, neophodno je planirati formiranje posebnog pododjeljenja koje će biti isključivo odgovorno za pitanja zaštite životne sredine i osigurati adekvatnu kvalifikacionu strukturu ljudskih kapaciteta/resursa u ovom odjeljenju, koja bi pokrila potrebe potpune horizontalne i vertikalne koordinacije u domenu zaštite životne sredine. Za potrebe horizontalne koordinacije, neophodno je formirati i međusektorski odbor ili komisiju koja će rješavati pitanja uključivanja aspekta zaštite životne sredine u sve relevantne sektorske politike i programe.

U vezi s upravljanjem vodama i zaštitom voda u Brčko distriktu BiH u toku je izrada novog Zakona o vodama, čime će prestati da važi stari Zakon o zaštiti voda (SGBD 25/04), koji je donesen u okviru seta ekoloških zakona, kojim bi se trebala jasno definisati nadležnost Odjeljenja za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu za pitanja upravljanja vodama.

Potrebno je uspostaviti Savjetodavno vijeće za zaštitu životne sredine, koje je predviđeno usvojenim Zakonom o zaštiti životne sredine Brčko distrikta BiH (član 40.), koje bi imalo konsultativnu i savjetodavnu ulogu u rješavanju pitanja iz ove oblasti te donošenju politika i planova te se za naredni period predlaže formiranje pododjeljenja za zaštitu životne sredine, u okviru nadležnog Odjeljenja za zaštitu životne sredine, koje bi preuzele nadležnosti Savjetodavnog vijeća za zaštitu životne sredine uz, po potrebi, angažman stručnih eksperata i civilnog sektora.

Od 2013. godine pri Vladi Brčko distrikta BiH uvedena je nova pozicija savjetnika gradonačelnika za oblast zaštite životne sredine.

Za kontinuirano praćenje kvaliteta životne sredine neophodno je jačati kapacitete odgovornih institucija i laboratorija te uspostaviti jednoobrazne procedure testiranja i

prikupljanja podataka u skladu sa EEA i EIONET direktivama. Inspeksijska kontrola koja se odnosi na životnu sredinu treba da bude znatno pojačana kako bi se poboljšalo provođenje propisa u ovoj oblasti.

Neophodno je razviti i informacioni sistem za životnu sredinu za područje Br ko distrikta BiH.

Postojeće obrazovne institucije treba da ojačaju svoje kapacitete i poboljšaju programe za edukaciju i javne svijesti o zaštiti životne sredine, a Vlada Br ko distrikta BiH treba da podrži i pruži adekvatnu podršku takvim naporima.

Potrebno je i dalje podsticati razvoj nevladinih organizacija za zaštitu životne sredine, kroz programe unapređenja ljudskih resursa iz ovog sektora, te osiguranje programa i projekata u koje bi se mogle uključiti nevladine organizacije. Pored toga, nevladine organizacije imaju i poseban značaj u nastojanjima da uključe veći broj stanovništva u donošenje odluka o zaštiti životne sredine, jer su i oni pogodni donošenjem istih.

Institucionalne reforme će zahtijevati i kontinuirano unapređenje kapaciteta ljudskih resursa u oblasti zaštite životne sredine u svim sektorima, kako društvenim tako i privrednim.

Odgovornost zaštite životne sredine je na entitetima i Br ko distriktu BiH.

Na nivou BiH, u skladu sa zakonima o zaštiti životne sredine u oba entiteta, formirano je Međuentitetsko tijelo za zaštitu životne sredine. U skladu s Odlukom o osnivanju, Međuentitetsko tijelo vrši koordinaciju po svim pitanjima zaštite životne sredine za koja je potreban usaglašen pristup entiteta i Br ko distrikta BiH, u skladu s ovlaštenjima propisanim setom zakona u oblasti zaštite životne sredine (Zakon o zaštiti životne sredine, Zakon o zaštiti prirode, Zakon o zaštiti zraka, Zakon o upravljanju otpadom, Zakon o fondu za zaštitu životne sredine).

To su pitanja vezana za: harmonizaciju zakona i drugih propisa iz oblasti životne sredine s evropskim zakonodavstvom, usvajanje standarda i akcionih programa, pripremu za ratifikaciju međunarodnih ugovora koji se tiču životne sredine i njihovu implementaciju, koordinaciju u europskoj BiH u međunarodnim procesima i saradnju s međunarodnim organizacijama, monitoring životne sredine i informacione sisteme i razmjenu informacija, kao i prekogranična i međuentitetska pitanja u vezi sa životnom sredinom.

2.3.3. Moderna komunalna i industrijska infrastruktura koja podržava optimalan ekonomski rast uz maksimalnu zaštitu životne sredine

Br ko distrikt BiH danas predstavlja administrativnu teritoriju BiH koja, zahvaljujući svojoj geografskoj poziciji, jedinstvenom statusu unutar Bosne i Hercegovine, prirodnim potencijalima, može privući kapital, privredne i industrijske aktere ne samo iz BiH već i iz okruženja. Pored razvoja, urbanizacije, razvoja postojećih i kreiranja novih privrednih zona, komunalne infrastrukture, treba pratiti sva savremena načela i standarde zaštite životne sredine.

Javna uprava Br ko distrikta BiH, u saradnji s privredom, treba da ulaže u komunalnu i industrijsku infrastrukturu tako da izgrađena moderna komunalna i industrijska infrastruktura podržava optimalan ekonomski rast uz korištenje a ne iskorištavanje resursa, istodobno podržavajući i osiguravajući zaštitu životne sredine kroz mehanizme zaštite zraka, vode, zemljišta, prirode i kvalitetno upravljanje otpadom.

Uzevši u obzir sve izazove, pritiske na životnu sredinu i kompleksnost puta koji je potrebno pre i do postizanja održivog razvoja Br ko distrikta BiH mogu e je o uvati i unaprijediti stanje životne sredine u Br ko distriktu BiH, a društveni i privredni razvoj organizovati na principima održivog razvoja i principima koji su op eprihvata ni u EU.

2.4. Ciljevi, mjere, vremenski okvir i odgovornosti za institucionalni okvir, obrazovanje i istraživanje zaštite životne sredine

U ovom poglavlju op eg dijela Strategije zaštite životne sredine Br ko distrikta BiH, definisani su ciljevi i mjere koje se odnose na institucionalni okvir, obrazovanje i istraživanje. Ovi ciljevi i mjere primjenjivi su za sve podstrategije, dok su specifi ni ciljevi i mjere definisani po oblastima u okviru tri podstrategije (priroda, zrak i otpad), a definisane su, tako er, i generalne smjernice za budu e strategije voda i zemljišta Br ko distrikta BiH.

➤ Cilj 1: Evropske integracije i implementacija direktiva EU

Mjera 1.1. Donošenje novih zakonskih i podzakonskih akata u skladu s evropskim direktivama ugovorima i konvencijama, izrada strategija i planova zaštite životne sredine

Mjera 1.2. Ekološka dozvola

Ekološka dozvola obavezuje pravne subjekte, koji podnesu zahtjev za izdavanje ekološke dozvole, da provedu niz aktivnosti koje e doprinijeti kvalitetnijoj i zdravijoj životnoj sredini. Ekološke dozvole za nove pogone i postrojenja djeluju preventivno i spre avaju prekomjerno zaga ivanje svih segmenata životne sredine.

➤ Cilj 2: Institucionalno ja anje i reforma institucija Br ko distrikta BiH, u vezi s multidisciplinarnim pristupom zaštiti životne sredine i promocijom koncepta održivog razvoja u svim segmentima života

Mjera 2.1. Usaglašavanje i modernizacija zakonskog okvira po pitanju zaštite životne sredine, zaštite zraka, vode, zemljišta, prirode i upravljanje otpadom kroz stvaranje novih ili izmjenu i dopunu postoje ih zakona

Usaglašavanje i modernizacija zakonskog okvira po pitanju zaštite životne sredine te sektora zaštite zraka, vode, zemljišta, prirode i upravljanja otpadom kroz stvaranje novih ili izmjenu i dopunu postoje ih zakona, treba poduzeti kako bi se harmonizovali svi zakoni iz ove oblasti na cijeloj teritoriji BiH i bili u skladu s EU direktivama te prikladni za primjenu. U tom smislu je neophodno izmijeniti zakonodavstvo uz saradnju s nadležnim entitetskim tijelima.

Mjera 2.2. Reorganizacija Odjeljenja Vlade Br ko distrikta BiH u smislu uspostavljanja prikladne strukture sposobne za suo avanje s kompleksnoš u tematike zaštite životne sredine

Potrebno je izvršiti reorganizaciju Odjeljenja Vlade Br ko distrikta BiH u smislu uspostavljanja adekvatne strukture koja bi mogla da se nosi s kompleksnim i multidisciplinarnim pristupom, vezanim za problematiku zaštite životne sredine, te da se nosi sa stvaranjem i implementacijom kvalitetnih zakona i regulative koja je uskla ena sa EU zakonima i regulativom. Dakle, pra enje EU direktiva, stvaranje zakona i regulative, zatim korelacija s drugim odjeljenjima iji rad može uticati na stanje životne sredine u Br ko distriktu BiH.

Mjera 2.3. Pružanje podrške podizanju efektivnosti i efikasnosti rada inspeksijskih organa
Ova mjera podrazumijeva potrebnu obuku i materijalno-tehni ka sredstva neophodna u radu inspeksijskog tijela.

Mjera 2.4. Uspostavljanje centralnog sistema za prikupljanje i obradu podataka vezanih za sektor zaštite životne sredine

Za aktivnosti monitoringa i analiza neophodno je stvaranje i upravljanje centralnim sistemom za prikupljanje i obradu podataka relevantnih za sektore: voda, zemljište, zrak, priroda i otpad, s klju nim indikatorima vezanim za zaštitu životne sredine (EEA indikatorima ili drugim adekvatnim), kroz uvezivanje i upravljanje razli itim monitoring sistemima i sistemima prikupljanja podataka koji tretiraju ove sektore.

Mjera 2.5. Uvo enje koncepta „zaga iva pla a“

Ova mjera se odnosi na predstavljanje i implementaciju sistema „zaga iva pla a“ u Br ko distriktu BiH, te uspostavljanje operativnih mehanizama kroz donošenje: zakona, tehni kih uputstava, uspostavu sistema pra enja, kontrole i inspeksijske provjere, itd.

➤ Cilj 3: Ja anje kadrovskih kapaciteta i ljudskih potencijala u oblasti zaštite životne sredine u svim sektorima

Mjera 3.1. Nastavljanje edukacija postoje ih kadrova i planiranje zapošljavanja novih kadrova u resornom odjeljenju za zaštitu životne sredine

Potrebno je provoditi aktivnosti za kadrovsko osposobljavanje odjeljenja koje se bavi zaštitom životne sredine, kroz program edukacije i osposobljavanja postoje ih kadrova, ali i dovo enje novih kadrova koji bi omogu ili multidisciplinovan i kvalitetan pristup tematici zaštite životne sredine, a naro ito u harmonizaciji pravne ste evine EU u doma e zakonodavstvo.

Mjera 3.2. Podizanje kapaciteta i edukacija inspeksijskih organa te podizanje efektivnosti i efikasnosti rada

Ova mjera obuhvata: obrazovanje, usavršavanje i zapošljavanje komunalnih inspektora i inspektora za zaštitu životne sredine.

Mjera 3.3. Edukacija kadrova za upravljanje centralnim sistemom prikupljanja i obrade podataka

Edukacija i osposobljavanje kadrova za upravljanje centralnim sistemom za prikupljanje i obradu podataka potrebna je vezano za sve relevantne sektore: voda, zemljište, zrak, priroda i vrsti otpad, s naglašavanjem klju nih indikatora vezanih za zaštitu životne sredine. Indikatori treba da su u skladu sa EEA indikatorima.

Mjera 3.4. Ja anje kapaciteta zaposlenih u svim odjeljenjima Vlade Br ko distrikta BiH za osnovno razumijevanje zahtjeva sektora zaštite životne sredine

Stalno stru no usavršavanje zaposlenih u svim odjeljenjima Vlade Br ko distrikta BiH i na svim administrativnim nivoima po pitanjima zaštite životne sredine može zna ajno doprinijeti unapre enju stanja. Vrlo esto interesi drugih sektora se ne podudaraju s direktnim interesima sektora zaštite životne sredine, što dovodi esto do konflikata i neadekvatnih rješenja koja mogu nanijeti štetu životnoj sredini, ljudima, životinjama i biljkama. Kako bi se smanjilo nerazumijevanje izme u sektora, potrebno je ja ati kapacitete lokalne javne uprave kroz obrazovanje zaposlenih u svim odjeljenjima, kako bi svi dobro razumjeli koncept održivog razvoja i razumnog korištenja prirodnih resursa u razvojne svrhe uz optimalnu zaštitu životne sredine.

- Cilj 4: Podizanje svijesti o zaštiti životne sredine, stvaranje i povećanje stručnih kapaciteta

Mjera 4.1. Podizanje znanja i svijesti o potrebi zaštite životne sredine najmlađe populacije. Finansijski podržati nastavne aktivnosti u enicima u osnovnim i srednjim školama iz oblasti zaštite životne sredine (podrška u enicima projektima)

Mjera 4.2. Jačanje svijesti šire javnosti kroz aktiviranje mjesnih zajednica za promociju koncepta zaštite životne sredine

Jačanje svijesti šire javnosti i građana o zaštiti životne sredine, putem posebnih aktivnosti i medijske kampanje usmjerenih na građane moguće je realizovati u saradnji s mjesnim zajednicama kao partnerima.

Mjera 4.3. Jačanje ljudskih kapaciteta privrede kroz podršku transfera znanja

S obzirom da je industrija značajan izvor zagađenja životne sredine, potrebno je jačanje ljudskih kapaciteta u privredi za rješavanje ekoloških problema, kroz podizanje svijesti menadžera u industriji te podršku programima obuke za uvođenje evropskih standarda za zaštitu životne sredine i sprečavanje zagađivanja.

- Cilj 5: Uspostavljanje meusektorske saradnje i koordinacije uz integrisanje principa zaštite životne sredine u druge sektore

Mjera 5.1. Uspostavljanje multidisciplinarnog i intersektoralnog tijela za praćenje realizacije strategije i projekata koji imaju uticaj na životnu sredinu

Neophodno je uspostaviti tijelo za praćenje realizacije strategije i realizacije planova i projekata koji imaju uticaj na stanje životne sredine, a koje će se sastojati od predstavnici iz svih relevantnih sektora povezanih sa zaštitom životne sredine (relevantna odjeljenja za: životnu sredinu, privredu, poljoprivredu, komunalne poslove, prostorno planiranje, inspekcije i sl.).

Mjera 5.2. Uspostavljanje aktivne saradnje Vlade Brčko distrikta BiH s predstavnicima privrede, nevladinog sektora i ostalih ključnih aktera po pitanju zaštite životne sredine

Za realizaciju strategije i rješavanje ekoloških problema potrebno je uspostaviti aktivnu saradnju Vlade Brčko distrikta BiH s predstavnicima privrede, nevladinog sektora i ostalih ključnih aktera. Aktivna saradnja bi se ogledala kroz stalno iniciranje održavanja sastanaka - susreta vezanih za rješavanje pojedinih problema u sektoru zaštite životne sredine te iznalaženja optimalnih rješenja, edukaciju i podizanje svijesti svih ključnih aktera, kao i definisanje potreba za transferom znanja i tehnologija itd.

Mjera 5.3. Integracija principa zaštite životne sredine u druge sektore (prije svega komunalna infrastruktura) te promocija privrednih aktivnosti koje se oslanjaju ili čak i promoviraju u životnu sredinu

Od posebnog značaja je integracija principa zaštite životne sredine u druge sektore, s naglaskom na sektor izgradnje i upravljanja objektima komunalne infrastrukture (rekonstrukcija i izgradnja saobraćajnica, smanjenje buke od saobraćaja, korištenje voda, itd.). Posebno, podrška treba biti usmjerena i na razvoj održivih i profitabilnih aktivnosti u pojedinim sektorima, koje u isto vrijeme promoviraju istu i zaštićenu životnu sredinu (npr. ekoturizam, kontrolisani lov i ribolov, turistički proizvodi vezani za zaštićena područja, organska poljoprivreda, itd.).

Slijedi tabelarni prikaz ciljeva i mjera za institucionalni okvir, obrazovanje i istraživanje zaštite životne sredine u Br ko distriktu BiH s definisanim vremenskim okvirom i odgovornostima.

Oblast: Institucionalni aspekt, obrazovanje, istraživanje

Red. br.	Cilj	Red. br.	Mjere	Rok	Odgovornost
1.	Evropske integracije i implementacija direktiva EU	1.1.	Donošenje novih zakonskih i podzakonskih akata u skladu s evropskim direktivama, ugovorima i konvencijama, izrada strategija i planova zaštite životne sredine.	2022.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Skupština Br ko distrikta BiH ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Resorno odjeljenje za životnu sredinu ➤ Radna grupa u kojoj e biti predstavnici entiteta i Br ko distrikta BiH
		1.2.	Ekološka dozvola obavezuje pravne subjekte, koji podnesu zahtjev za izdavanje ekološke dozvole, da provedu niz aktivnosti koje e doprinijeti kvalitetnijoj i zdravijoj životnoj sredini.	2022.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Resorno odjeljenje za životnu sredinu ➤ Inspeksijski organi (zžs)
2.	Institucionalno ja anje i reforma institucija Br ko distrikta BiH, vezano za multidisciplinarni pristup zaštiti životne sredine i promociju koncepta održivog razvoja u svim segmentima života	2.1.	Usaglašavanje i modernizacija zakonskog okvira po pitanju zaštite životne sredine te sektora zaštite zraka, vode, zemljišta, prirode kroz stvaranje novih ili izmjenu i dopunu postoje ih zakona, harmonizacija svih zakona iz ove oblasti na cijeloj teritoriji BiH, uskla ivanje s EU direktivama te uvrštavanje nedostaju ih Evropskih direktiva uz saradnju s nadležnim entitetskim tijelima.	2022.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Skupština Br ko distrikta BiH ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Resorno odjeljenje za životnu sredinu ➤ Radna grupa u kojoj e biti predstavnici entiteta i Br ko distrikta BiH
		2.2.	Reorganizacija Odjeljenja Vlade Br ko distrikta BiH u smislu uspostavljanja adekvatne strukture sposobne za suo avanje sa kompleksnoš u tematike zaštite životne sredine. a u skladu s potrebama prilago avanja našeg zakonodavstva zakonodavstvu EU i uskla enosti s direktivama EU.	2022.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Skupština Br ko distrikta BiH ➤ Vlada Br ko distrikta BiH
		2.3.	Pružanje podrške podizanju efektivnosti i efikasnosti rada inspeksijskih organa kroz potrebne obuke i materijalno-tehni ka sredstva neophodna u radu inspeksijskog tijela.	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Inspeksijski organi
		2.4.	Uspostava centralnog sistema za prikupljanje i obradu podataka vezanih za sektor zaštite životne sredine.	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Resorno odjeljenje za životnu sredinu ➤ Agencija za statistiku BiH
		2.5.	Uvo enje sistema okolinskih poreza i promocija koncepta „zaga iva pla a“.	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Odjeljenje za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo ➤ Odjeljenje za komunalne poslove ➤ Porezna uprava BD

Strategija zaštite životne sredine Br ko distrikta BiH za period 2016–2026. godine

Red. br.	Cilj	Red. br.	Mjere	Rok	Odgovornost
3.	Ja anje kadrovskih kapaciteta i ljudskih potencijala u oblasti zaštite životne sredine u svim sektorima	3.1.	Edukacija postoje ih kadrova i zapošljavanje novih kadrova u resornom odjeljenju za zaštitu životne sredine.	2023.	➡ Vlada Br ko distrikta BiH
		3.2.	Podizanje kapaciteta i edukacija inspeksijskih organa te podizanje efektivnosti i efikasnosti rada.	2023.	➡ Vlada Br ko distrikta BiH ➡ Inspeksijski organi
		3.3.	Edukacija kadrova za upravljanje centralnim sistemom prikupljanja i obrade podataka.	2023.	➡ Vlada Br ko distrikta BiH ➡ Resorno odjeljenje za životnu sredinu ➡ Agencija za statistiku BiH
		3.4.	Ja anje kapaciteta zaposlenih u svim odjeljenjima Vlade Br ko distrikta BiH za osnovno razumijevanje zahtjeva sektora zaštite životne sredine	kontinuirano	➡ Vlada Br ko distrikta BiH
Red. br.	Cilj	Red. br.	Mjere	Rok	Odgovornost
4.	Podizanje svijesti o zaštiti životne sredine, stvaranje i pove anje stru nih kapaciteta	4.1.	Podizanje znanja i svijesti o potrebi zaštite životne sredine najmla e populacije. Finansijski podržati vannastavne aktivnosti u enika u osnovnim i srednjim školama iz oblasti zaštite životne sredine (podrška u eni kim projektima).	kontinuirano	➡ Vlada Br ko distrikta BiH ➡ Resorno odjeljenje za životnu sredinu ➡ Odjeljenje za obrazovanje
		4.2.	Ja anje svijesti šire javnosti kroz aktiviranje mjesnih zajednica u smislu promocije koncepta zaštite životne sredine.	kontinuirano	➡ Vlada Br ko distrikta BiH ➡ Resorno odjeljenje za životnu sredinu ➡ Pododjeljenje za podršku MZ i NVO
		4.3.	Ja anje ljudskih kapaciteta privrede kroz podršku transfera znanja.	Od 2021.	➡ Vlada Br ko distrikta BiH ➡ Resorno odjeljenje za životnu sredinu ➡ Privredna komora
Red. br.	Cilj	Red. br.	Mjere	Rok	Odgovornost
5.	Uspostava me usektorske saradnje i koordinacije uz integraciju principa zaštite okoline u druge sektore	5.1.	Uspostavljanje multidisciplinarnog i intersektoralnog tijela za pra enje realizacije strategije i projekata koji imaju uticaj na životnu sredinu.	2021.	➡ Vlada Br ko distrikta BiH ➡ Sva odjeljenja
		5.2.	Uspostavljanje aktivne saradnje Vlade Br ko distrikta BiH s predstavnicima privrede, nevladinog sektora i ostalih klju nih aktera po pitanju zaštite životne sredine.	2018.	➡ Vlada Br ko distrikta BiH ➡ Resorno odjeljenje za životnu sredinu ➡ Pododjeljenje za podršku MZ i NVO
		5.3.	Integracija principa zaštite životne sredine u druge sektore (prije svega komunalna infrastruktura) te promocija privrednih aktivnosti koje se oslanjaju ili ak i promovišu o uvanu životnu sredinu.	Od 2016.	➡ Vlada Br ko distrikta BiH ➡ Resorno odjeljenje za životnu sredinu ➡ Odjeljenje za privredni razvoj, sport i kulturu ➡ Odjeljenje za komunalne poslove

3. STRATEGIJA ZAŠTITE PRIRODE BR KO DISTRIKTA BiH

Uvod

Strategija je dokument koji sadrži akcije, planove, metode i itav niz mjera kojima se ja a svijest o potrebi zaštite prirode. Odnos ovjeka prema prirodi treba razvijati u pravcu racionalnog korištenja prirodnih resursa i planiranja razvoja koji omogu ava uspostavljanje ravnoteže ekonomskih, socijalnih i ekoloških zahtjeva. Ovakav koncept nazvan je konceptom teritorijalnog razvoja, a promovisan je na 11. Konferenciji CEMAT (Evropska konferencija ministara prostornog planiranja), koja je održana 16. 9. 2003. godine u Ljubljani.

Donošenje Strategije zaštite prirode, s konkretnim mjerama za unapre enje stanja u oblasti zaštite prirode, predstavlja izuzetno važan po etni korak u provo enju strateških ciljeva. U svrhu provo enja koncepta održivog razvoja i zaštite prirode, pri izradi ove strategije uzeti su u obzir iskustva susjednih država i država lanica Evropske unije, uloga institucija u entitetima i Br ko distriktu BiH, kao i civilnog sektora i lokalne samouprave.

LISTA SKRA ENICA I POJMOVA

BSAP – Strategija zaštite biodiverziteta sa akcionim planom (od engl. Biodiversity Strategy and Action Plan)

CBD (UNCBD) ili KBR – Konvencija Ujedinjenih naroda o biodiverzitetu (biološkoj raznovrsnosti)

CCD (UNCCD) – Konvencija Ujedinjenih naroda o borbi protiv dezertifikacije

CCC (UNFCCC) - Konvencija Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama

CDM – Mehanizam istog razvoja Kjoto protokola (od engl. Clean Development Mechanism)

EEA – Evropska agencija za životnu sredinu

EIA – procjena uticaja na životnu sredinu (od engl. Environmental Impact Assessment)

EMAS – plan za eko-menadžment i reviziju u inaka na životnu sredinu (od engl. Ecomanagement and Audit Scheme)

EMERALD – Emerald ekološka mreža sastavljena je od podru ja od posebne važnosti za zaštitu prirode, odnosno od prostornih cjelina i staništa koje su od posebnog nacionalnog i me unarodnog zna aja sa aspekta o uvanja biološke raznovrsnosti.

EMIS - informacioni sistem upravljanja okolinom/životnom sredinom (Environmental Management Information Sistem)

GEF – Globalni fond za životnu sredinu

GIS – geografski informacioni sistem

ICT – informacione i komunikacione tehnologije

IPPC – integralno spre avanje i kontrola zaga enja (od engl. Integrated Pollution Prevention and Control)

NATURA 2000 – Mreža morskih i kopnenih podru ja od me unarodne važnosti, izdvojenih za o uvanje rijetkih i ugroženih prirodnih staništa i biljnih i životinjskih vrsta, zašti enih direktivama Evropske unije. Mreža NATURA 2000 se sastoji od Posebnih podru ja zaštite – SAC (podru ja izdvojenih na osnovu Direktive o staništima) i Podru ja posebne zaštite – SPA (podru ja izdvojena na osnovu Direktive o pticama).

NEAP – ekološki akcioni plan zaštite životne sredine BiH

NVO – nevladina organizacija/e

PP / PP – Prostorni plan

SEA – strateška procjena uticaja (od eng. Strategic Environmental Assessment)

Pravci prioritetnog djelovanja s ciljem poboljšanja stanja u oblasti zaštite prirodnih vrijednosti u ovom strateškom dokumentu su: jačanje institucionalnog okvira za upravljanje prirodnim resursima, podsticanje održivog korištenja prirodnih resursa, smanjenje pritisaka i održivo finansiranje zaštite prirode.

Otežavajuće okolnosti i problemi u oblasti zaštite prirode koji utiču negativno na progres u ovoj oblasti su:

- nedovoljno razvijen sistem organizovanog prikupljanja podataka – monitoringa prostorne i vremenske organizacije ukupne biološke i pejzažne raznovrsnosti, kao i njihove heterogenosti u pogledu naučnih i stručnih nivoa,
- nedovoljna kadrovska i tehnička osposobljenost nadležnih institucija za provođenje postojećih zakona i međunarodnih konvencija u oblasti upravljanja biološkom raznovrsnošću u i
- nezadovoljavajuća primjena mjera i identifikovanih metodologija za razvoj efikasnog sistema za zaštitu biološke i pejzažne raznovrsnosti.

Izostanak adekvatnih ekonomskih instrumenata, sveobuhvatnih i sistematičnih istraživanja i strateških smjernica u oblasti zaštite prirodnih vrijednosti, utiču na neizvjesnost postizanja ekonomske obnove na principima održivog razvoja, za koji se BiH opredijelila u Ešim na samitu o održivom razvoju, održanom u Johaneshburgu 2002. godine. Neusklađena zakonska rješenja, bez adekvatnih institucionalnih okvira, dugi niz godina uslođnjavala su stanje u ovoj oblasti, sve do donošenja Akcionog plana za zaštitu životne sredine (NEAP) 2003. godine. Do tada u BiH nije postojala jasno definisana politika zaštite životne sredine, koja uključuje upravljanje prirodnim okruženjem i identifikaciju prioriteta gazdovanja prirodnim dobrima.

Vlade oba entiteta nisu dovoljno harmonizovale aktivnosti tj. entitetske politike upravljanja prirodnim okruženjem. Nedostaju kooperativne politike upravljanja, posebno o prekograničnim pitanjima. NEAP sadrži nacionalne politike životne sredine sa akcionim programom po sektorima, kao što su upravljanje šumama, biodiverzitet, zaštita, korištenje i upravljanje zemljišnim resursima. U NEAP-u nedostaju jasni implementiraju i prioriteti akcionih programa i finansijski izvori.

Ova strategija je izraz nastojanja da se pobudi rastuća svijest o potrebi očuvanja i zaštiti prirode. Polazna i nedvosmislena potreba zahtjeva da se stanje u oblasti zaštite prirode očuva i unaprijedi, kroz uspostavu mreže zaštićenih područja u skladu s programom NATURA 2000. Jačanje se mora institucionalni okvir za realizaciju mjera zaštite prirode, kao i drugih mjera u skladu s evropskim standardima. Posebno su važni izazovi koje postavljaju dva ključna strateška cilja: prilagođavanje konceptu održivog razvoja i pridruživanje i pristupanje Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji. Potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji navedeni izazovi postaju sve bliži, uslovljeniji i konkretniji.

3.1. Obaveze koje proizilaze iz procesa evropskih integracija

EU direktive iz ove oblasti obuhvataju: Direktivu o zaštiti ptica, Direktivu o zaštiti prirodnih staništa i divlje faune i flore te Naturu 2000.

- Direktiva o zaštiti ptica (79/409/EEC) donesena je 1979. godine, s ciljem dugoročnog očuvanja svih divljih ptičjih vrsta i njihovih važnih staništa na teritoriji EU. Poseban naglasak je na zaštiti migratornih vrsta, a koja zahtijeva koordinirano djelovanje svih evropskih zemalja. Propis se odnosi na 181 ptičju vrstu (vrstu ili podvrstu) te zahtijeva očuvanje dovoljno prostiranih i raznolikih staništa za njihov opstanak. Također se zabranjuju na in masovnog i neselektivnog lova te iskorištavanje, prodaja ili komercijalizacija većine ptičjih vrsta. Direktiva Vijeća 79/409/EEZ od 2. aprila 1979. godine o očuvanju divljih ptica nekoliko je puta značajno izmijenjena. Spomenutu direktivu radi jasnoće i racionalnosti trebalo je kodifikovati te je donesena Direktiva 2009/147/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 30. novembra 2009. godine o očuvanju divljih ptica (kodifikovana verzija).
- Direktiva o zaštiti prirodnih staništa, divlje flore i faune DIREKTIVA VIJEĆA (92/43/EEC), 21. maj 1992. godine, propisuje očuvanje određenih stanišnih tipova u povoljnom stanju, što se postiže uvrštavanjem važnih područja na kojima su zastupljeni ti stanišni tipovi u ekološku mrežu NATURA 2000 te provođenjem ocjene prihvatljivosti za prirodu za sve planove i projekte koji mogu ugroziti ta područja. Direktiva o staništima navodi oko 200 životinjskih i 500 biljnih vrsta koja staništa zahtijevaju zaštitu. Osim toga, zaštićeno je i oko 200 ugroženih stanišnih tipova.
- NATURA 2000 je ekološka mreža Evropske unije koja obuhvata područja važna za očuvanje ugroženih vrsta i stanišnih tipova. Ovaj program koji in osnovu zaštite prirode u EU, proizlazi iz Direktive o zaštiti ptica i Direktive o zaštiti prirodnih staništa, divlje faune i flore. Svaka zemlja doprinosi stvaranju ekološke mreže NATURA 2000 određenim posebnim područjima zaštite (Special Areas of Conservation-SAC), u skladu s članom 4. Direktive o staništima. Područja moraju biti odabrana na in da osiguravaju opstanak određenih vrsta i stanišnih tipova navedenih u dodacima direktiva. U skladu s Direktivom o pticama, za ptičje vrste odabiru se tzv. područja posebne zaštite (Special Protection Areas – SPA). U područjima NATURA 2000, potrebno je definisati i provoditi mjere upravljanja koje će osigurati tzv. dobro stanje vrsta i stanišnih tipova radi kojih je zaštićeno.

Da bi se institucionalno uređenje i zakonodavstvo koje se primjenjuje na prostorima Br ko distrikta BiH uskladilo s propisima koji regulišu materiju vezanu za zaštitu životne sredine, zaštitu prirode, šumarstvo i zaštićena područja, neophodno je da se:

1. provede Odluka o postupku i na inu usklađivanja domaćeg zakonodavstva sa zakonodavstvom Evropske unije i uputstava kojima je uređen na in popunjavanja Upporednog prikaza i Izjave o usklađenosti nacrt/prijedloga normativnog akta s propisima EU; u tom smislu Skupština Br ko distrikta BiH donijela je Odluku o usvajanju Jedinostvenih pravila i procedure za izradu zakona i propisa Br ko distrikta Bosne i Hercegovine, broj: 01-02-512/12, 18. januara 2012. godine;
2. pristupi izradi meuresornog plana usaglašavanja propisa koji regulišu oblast gazdovanja šumama i upravljanja zaštićenim područjima i plana za usaglašavanje propisa s evropskim direktivama, s posebnim akcionim mjerama kojima se pospješuje transparentnost i saradnja između institucija po pitanjima proglašenja i provođenja mjera zaštite područja;
3. definišu neophodne stručno-kadrovske, finansijske i vremenske komponente, po obimu i strukturi, za realizaciju Plana usaglašavanja propisa;
4. definiše prijedlog za realizaciju Plana usaglašavanja propisa iz t. 2. i 3.

U Bosni i Hercegovini je u toku proces izrade Strategije pejzažne i biološke raznolikosti (uz podršku UNEP/GEF). Ova strategija će dati osnovne smjernice za potrebno unapređenje zakona o zaštiti prirode, u skladu s direktivama EU za zaštitu prirode.

Evropska legislativa po pitanju zaštite prirode i pejzaža je, posebno zbog neophodnosti uspostave mreže Natura 2000, jedna od najtežih dijelova evropskog ekološkog zakonodavstva. Sve nove zemlje članice u nadolaze im godinama moraju prenijeti u svoje zakonodavstvo i primijeniti legislativu zaštite prirode EU, što će zahtijevati aktivno uključivanje svih aktera, uključujući i nevladina udruženja. Svaka nova članica EU donosi svoje specifičnosti pa se popisi NATURA 2000 vrsta i stanišnih tipova stalno povećavaju. Tako će i BiH, pa time i Brčko distrikt BiH, u toku budućih pretpripravnih pregovora, imati priliku uvrstiti nove vrste i stanišne tipove.

Natura 2000 je evropska mreža „zaštite prirode“ područja, s jednim modernim konceptom zaštite prirode. Akcent je na staništa i važne vrste. S područjem se upravlja tako da se vrste i staništa održe. To znači, ako nam je važno da ostane neko jezero koje zarasta, imamo pravo da mehanizacijom ili na drugi način produbimo to jezero, kako bi spriječili zarastanje i omogućili opstanak nekoj ptici ili biljci ili staništu. To znači da Natura 2000 nije zaštićeno područje u uobičajenom smislu, da se ne smije dirati ništa, ali su uslovi pod kojima se radi jasno definisani. Također, moguće je obavljati i druge djelatnosti, od kojih stanovnici mogu zarađivati (npr. seoskom stanovništvu se nabavlja stoka, kako bi se ispašom održala neka livada; ili se plaćaju košenje da neka livada ne zaraste i slično). Iz takvih područja lakše se plasira hrana jer se smatra zdravom.

3.1.1. Kako neko područje postaje Natura 2000 područje

Bosna i Hercegovina, a samim tim i Brčko distrikt BiH, ne može zvanicom uspostaviti Natura 2000 mrežu ni na jednom području dok ne bude primljena u EU. Sve do tada mi govorimo o potencijalnim Natura 2000 područjima.

U BiH od 15. 10. 2012. do 14. 1. 2015. godine se provodi Projekat javna institucija BiH „Podrška provođenju Direktive o pticama i Direktive o staništima u Bosni i Hercegovini“ u Projektu koji ima za cjelokupni cilj doprinos okolišno održivom ekonomskom razvoju kroz približavanje nacionalnih standarda standardima u EU, kroz javne administrativnih struktura i poboljšanje aproksimacije sa zahtjevima acquis-a u oblasti okoline.

Specifični cilj projekta je podrška institucijama BiH u aproksimaciji propisa s Direktivom o pticama i Direktivom o staništima, konkretno u transpoziciji i implementaciji odredbi direktiva kroz entitetske zakone o zaštiti prirode, što je i prvi cilj ove strategije. Projekat pokreće inicijalne korake u razvoju NATURA 2000 mreže širom BiH tako je predložena draft lista od 117 potencijalnih (za Brčko distrikt BiH 5) područja Nature 2000 sa tipovima staništa i vrsta iz obje direktive što će biti prva izradom Interpretacijskog priručnika za Natura 2000 stanišne tipove u BiH. Lista od 117 potencijalnih područja Nature 2000 upućuje se Vijeću ministara BiH na usvajanje.

Svaka zemlja prije ulaska u EU mora imati definisanu mrežu koja danom ulaska automatski prerasta u Natura 2000 mrežu. Kada ta mreža postane Natura 2000, s njenim finansiranjem i dobijanjem sredstava za održavanje staništa i vrsta u tzv. "povoljnom stanju", država nema obaveza. Sredstva se jednostavno dobijaju, a zaštita prirode može funkcionisati na održiv način. Međutim, država i upravlja područjem odgovaraju za sve negativne promjene. Ukoliko se ispostavi da je neka vrsta išezla ili neko stanište nestalo, plaćaju se jako veliki penali.

3.2. Ideje vodilje konvencije o biodiverzitetu kao na elu Strategije

Bosna i Hercegovina je potpisnik Konvencije o biodiverzitetu od 2002. godine. Konvencija o biološkoj raznolikosti je predložena zemljama OUN-a 1992. godine, na Samitu o zemlji u Rio de Janeiru. Ona predstavlja jedan od najznačajnijih dokumenata kojim se reguliše zaštita i dugoročno uravnoteženo upravljanje živim svijetom na planetarnom nivou. Sve zemlje potpisnice, uključujući i Bosnu i Hercegovinu, obavezne su da implementiraju generalne odrednice ove konvencije, kroz odgovarajuća tijela državne uprave i tako doprinesu boljoj zaštiti živog svijeta na odgovarajućem prostoru. Uz to, Konvencija insistira na takvom obliku zaštite koji podrazumijeva, u isto vrijeme, uravnoteženo korištenje prirode i u njoj sadržanih prirodnih resursa te zaštitu posebno vrijednih dijelova prirode, uključujući i prirodnu baštinu. Jedan od instrumenata za doprinos ciljevima Konvencije na lokalnom nivou jeste i donošenje te implementacija Strategije o zaštiti prirode u kontekstu Strategije zaštite životne sredine.

Priroda predstavlja temeljni segment životne sredine. Ona je abiotička (neživa) i biotička (živa) komponenta. One su u izuzetno visokoj interaktivnosti i međusobnoj povezanosti, tako da čine vrhunsko jedinstvo između žive i nežive materije na planeti Zemlji. Upravo u prirodnim sistemima se odvijaju i najznačajniji procesi za opstanak života na Zemlji – kruženje materije i protok energije. Uspješnost kruženja materije, u okviru različitih potkomponenti žive i nežive prirode, te efikasnost protoka energije i njene iskoristivosti su osnova održavanja ekološke ravnoteže, preduslova funkcionisanja ekosistema, kako na lokalnom i regionalnom tako i globalnom nivou.

Živi ili biotički dio prirode čini biološka raznolikost ili biodiverzitet (ukupnost živog svijeta na određenom prostoru u dato vrijeme). U skladu s Konvencijom o biološkoj raznolikosti (CBR), biodiverzitet na planeti Zemlji obuhvata sljedeće kategorije:

- genetski diverzitet (diverzitet gena u okviru date organske vrste ili živog svijeta određenog prostora),
- specijski diverzitet (raznolikost živog svijeta na nivou organskih vrsta ili specija),
- ekološki diverzitet (raznolikost životnih zajednica ili biocenoza, ekosistema i pejzaža),
- diverzitet ljudskih kultura (kao najbolji indikator postojanja originalnih obrazaca antropogeneze i etnogeneze na datom prostoru u okviru populacije razumnog ovjeka *Homo sapiens recens*).

U savremenoj korespondenciji, u domenu upravljanja životnom sredinom, priroda je predstavljena s dvije osnovne komponente: biološkom i geomorfološkom raznolikošću.

Priroda i njene komponente, biološka i geomorfološka raznolikost, danas su najugroženiji dijelovi životne sredine na globalnom nivou. Upravo najrelevantnije institucije Organizacije ujedinjenih naroda (OUN) na kraju 20. vijeka, od dvadeset najozbiljnijih okolinskih problema, na prvo mjesto su stavili gubitak biodiverziteta. Nažalost, prema procjenama stručnjaka, svakog dana ovu planetu napušta i po nekoliko vrsta, a nekoliko desetina ih postaje ugroženim. Neke su nestale i prije nego što su naučno upoznate i verifikovane. Gubitak biodiverziteta je i u najneposrednijoj vezi s rastom siromaštva na planetarnom nivou. To su pokazali i rezultati Milenijske procjene ekosistema (Millennium Ecosystem Assessment, 2003), inače najveće i najopsežnije procjene ekosistema ikada urađene. Prognoze naučnika ukazuju na izražen trend gubitka biodiverziteta u vijeku koji je nedavno počeo, te rast siromaštva, naročito u zemljama trećeg svijeta.

I u BiH su izraženi trendovi gubitka biodiverziteta te geološke raznolikosti na svim nivoima, a naročito u periodu tranzicije i prelaza s centralno-ekonomskog na tržišni koncept razvoja i posljednji rat koji je uslovio veoma intenzivne i masovne egzodusne migracije, ime su stradale i dragocjenosti sadržane u raznolikosti genetskih resursa. Uz to, BiH kao i Br ko distrikt BiH, još uvijek nema efikasne institucije za zbrinjavanje i trajno očuvanje genetskih resursa, kako onih u obliku pripitomljenih biljaka i životinja tako i njihovih najbližih srodnika iz svijeta divljine. Ovim problemima treba dodati i prekomjernu i neselektivnu sječu u privredno vrijednih šuma, konverzije brojnih vodotoka u hidroenergetska postrojenja, prekomjerno lovanje i ribolov, podizanje akvakultura na ekološki neprihvatljiv način, prekogranični zagađivanje atmosfere, svakodnevni pridolazak invazivnih vrsta biljaka i životinja te niz problema vezanih za promet genetski modifikovanim organizmima i genetski modifikovanom hranom.

Imaju i u vidu istaknute konstatacije kao i osnovane pretpostavke o još uvijek očuvanim dijelovima prirode Br ko distrikta BiH, biološka i geomorfološka raznolikost, i u njoj sadržani resursi, imaju velike vrijednosti za generisanje ekološki profitabilnih i održivih projekata za smanjenje rastućeg siromaštva, obnovu i unapređenje privrede, razvoj novih biotehnologija na bazi autohtonog genofonda te trasiranje integracionih puteva prema EU. S ciljem udovoljenja osnovnoj misiji CBD te optimizaciji ekoloških, a konsekventno tome i privrednih i društvenih prilika u Br ko distriktu BiH, proizilazi i generalni cilj Strategije prirode:

- održiva zaštita prirode, promocija uravnotežene upotrebe prirodnih resursa kroz uspostavljanje integrisanog sistema upravljanja biološkom i geološkom raznolikošću.

3.3. Analiza zakonodavstva

3.3.1. Pregled postojećeg zakonskog okvira za prirodu

Br ko distrikt BiH je usvojio Zakon o zaštiti prirode (SGBD 24/04) poslije čega su uslijedile izmjene i dopune tako da trenutno važe i zakon je:

- Zakon o zaštiti prirode (SGBD 24/04, 1/05, 19/07 i 9/09)

3.3.2. Dopuna zakonskog okvira za oblast zaštite prirode

Pored Zakona koji je na snazi i koji je neophodno prilagoditi zakonodavstvu EU, potrebno je izraditi podzakonske akte, nakon što se izvrši detaljni pregled svih pozitivnih zakonskih akata kojima se uređuju pitanja vezana za zaštitu prirodnih dobara i prirode, te direktiva Evropske unije i obaveza koje proističu iz međunarodnih konvencija iz ove oblasti kao što su:

Konvencija o međunarodnom prometu ugroženim vrstama flore i faune (CITES)

Po osnovu Odluke o ratifikaciji CITES konvencije („Službeni list BiH“, broj 11/08 od 5.12. 2008. godine), Bosna i Hercegovina je postala punopravna članica Konvencije, svi dokumenti i uvjerenja koja se tiču međunarodnog prometa ugroženih vrsta flore i faune moraju biti izdana od strane zvanično imenovanih nadležnih i upravnih organa. U skladu sa Zakonom o postupku zaključenja i izvršavanja međunarodnih ugovora („Službeni list BiH“, broj 29/00), obavezu implementacije međunarodnih ugovora, uključujući i imenovanje nadležnih organa ima Vijeće ministara BiH. Zvanično je

pokrenuta inicijativa za imenovanje tijela za implementaciju konvencije, i u tom pogledu je dostavljen nacrt Odluke o uslovima i na inu provo enja Konvencije o me unarodnoj trgovini ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka (CITES) u Bosni i Hercegovini, a Br ko distrikt BiH pruža podršku za donošenje odgovaraju e odluke Vije a ministara BiH, uz saglasnost oba entiteta.

Ramsarska konvencija o zaštiti mo varnih staništa

U skladu s odredbama ove konvencije, do sada su proglašena dva Ramsarska mjesta u BiH: Hutovo blato kod Mostara s površinom od 7.411 ha i Barda a u Republici Srpskoj, proglašena 2007. godine, s ukupnom površinom od oko 3.500 ha. BiH ima status zemlje ugovornice u Ramsarskoj konvenciji, a osnovne obaveze zemalja ugovornica prema Ramsarskoj konvenciji su:

- prikupljanje i slanje informacija Sekretarijatu konvencije o statusu o uvanja mo varnih podru ja, odnosno napretku u proglašenju novih i o uvanju postoje ih mo varnih podru ja od me unarodnog zna aja,
- izrada Nacionalnog izvještaja prema Ramsarskoj konvenciji i
- promocija tzv. mudrog korištenja mo varnih podru ja, odnosno održivo korištenje mo varnih podru ja i promovisanje njihove multifunkcionalnosti (l. 2 i 4 Konvencije).

Zaštita prirode je važan dio ukupne zaštite životne sredine. S obzirom na to da prirodne vrijednosti imaju multifunkcionalni karakter, te da po svome zna aju i ulozi prevazilaze administrativne granice entiteta i država, oblast koja se ti e korištenja i zaštite prirode ure uje se ve im brojem pravnih akata. Nadležnost za zaštitu prirode, kao dijela životne sredine, ure ena je ustavnim pravima i osnovnim zakonima vezanim za zaštitu prirode, šumarstvo koji se s ciljem približavanja me unarodnim standardima neprekidno mijenjaju i razvijaju. Oblast zaštite prirode je u nadležnosti entiteta i Br ko distrikta BiH.

Tabelarni prikaz podzakonskih akata za oblast zaštite prirode

Red. br.	Na šta se propis odnosi	Ilan Zakona
1.	Na in i uslovi zaštite pejzaža van zašti enih podru ja	Ilan 20.
2.	Na in izrade, vrste planova i projekata za zaštitu pejzaža	Ilan 20.
3.	Crvena knjiga, njen sadržaj i rok važenja	Ilan 22.
4.	Proglašenje zašti enog podru ja	Ilan 33.
5.	Proglašenje spomenika prirode i zašti enih pejzaža	Ilan 33.
6.	Sadržaj i na in vo enja registra zašti enih podru ja	Ilan 34.
7.	Priprema, sadržaj, utvr ivanje neophodnih mjera i nadležni organ za provo enje ili kontrolu posebnih mjera upravljanja zašti enim zonama	Ilan 35.
8.	Vrste divljih životinja koje se mogu loviti, pecati i lovno vrijeme, broj i na in lova	Ilan 40.
9.	Sticanje vlasništva nad zemljištem i nekretninama u zašti enim podru jima iji je vlasnik Br ko distrikt BiH	Ilan 45.

Izrada Strategije zaštite prirode, kao sastavnog dijela ove strategije, u skladu je s lanom 15. Zakona o zaštiti prirode Br ko distrikta BiH, kao planski dokument.

Ciljevi Strategije proizilaze iz nastojanja da se u što ve oj mjeri realizuju zahtjevi definisani zakonskom regulativom iz oblasti zaštite životne sredine i programskim dokumentima, u kojima su djelimi no definisani ciljevi i mjere zaštite prirode kao što su Akcioni plan za zaštitu životne sredine BiH (NEAP) i Prostorni plan Br ko distrikta BiH 2007–2017. godine.

Na nivou BiH, u skladu sa zakonima o zaštiti životne sredine u oba entiteta, formirano je Me uentitetsko tijelo za zaštitu životne sredine. U skladu s odlukom o osnivanju, Me uentitetsko tijelo vrši koordinaciju po svim pitanjima zaštite životne sredine za koja je potreban usaglašen pristup entiteta i Br ko distrikta BiH, u skladu s ovlaštenjima propisanim setom zakona u oblasti zaštite životne sredine (Zakon o zaštiti životne sredine, Zakon o zaštiti prirode, Zakon o zaštiti zraka, Zakon o upravljanju otpadom, Zakon o fondu za zaštitu životne sredine).

To su pitanja vezana za: harmonizaciju zakona i drugih propisa iz oblasti životne sredine s evropskim zakonodavstvom, usvajanje standarda i akcionih programa, pripremu za ratifikaciju me unarodnih ugovora koji se ti u životne sredine i njihovu implementaciju, koordinaciju u eš a BiH u me unarodnim procesima i saradnju s me unarodnim organizacijama, monitoring životne sredine i informacione sisteme i razmjenu informacija, kao i prekograni na i me uentitetska pitanja vezana za životnu sredinu.

Važne strateške odrednice kao i ciljevi zaštite biodiverziteta definisani su u desetogodišnjem Šestom akcionom programu (2001–2010.) koji je donesen na osnovu Evropske strategije za održivi razvoj koja je usvojena 2001. godine (Geteborška strategija), sadržana kroz etiri prioritetne oblasti (klimatske promjene, priroda i biodiverzitet, životna sredina i zdravlje i održivo upravljanje prirodnim izvorima).

Amsterdamski ugovor je suštinski dokument Evropske unije koji je održivi razvoj postavio kao fundamentalni cilj. Tokom 2006. godine u Evropskoj uniji prihva ena je nova Strategija održivog razvoja za proširenu Evropu, koja je rezultat revizije Geteborške strategije.

Pored ovih strateških dokumenata, u izradi strategije su uzeti u obzir i drugi planski dokumenti Evropske komisije, delegacija u BiH, kao što su: Višegodišnji indikativni planski dokument (The Multi-annual Indicative Planning Document MIPD) za period 2009–2011. koji predstavlja planski dokument za realizaciju pomo i Evropske komisije putem tzv. pretpristupnih instrumenata pomo i (Instrument for Pre-Accession Assistance–IPA). Instrument predpristupne pomo i – IPA predstavlja instrument finansijske prirode za sve pretpristupne aktivnosti finansirane od strane Evropske komisije od 1. januara 2007. godine. Instrument IPA zamjenjuje sve prethodne pretpristupne instrumente: PHARE, ISPA, SAPARD i CARDS, ujedinjuju i ih u jedinstven pravni okvir za pretpristupnu pomo . Važna strateška odrednica sadržana je i u Odluci Vije a Evropske unije 2008/211/EK o principima, prioritetima i uslovima sadržanim u Evropskom partnerstvu s Bosnom i Hercegovinom, od 18. februara 2008. godine.

Strateški cilj BiH kao zemlje potencijalnog kandidata za lanstvo u Evropskoj uniji predstavlja aktivno u eš e u me unarodnim aktivnostima na zaštiti životne sredine, zaštiti globalne klime i zaštiti biodiverziteta za sadašnje i budu e generacije, a kao što je ranije re eno, jedan od važnih ciljeva je i povezivanje zašti enih prirodnih podru ja Bosne i Hercegovine u evropske i svjetske mreže zašti enih podru ja (NATURA 2000, EMERALD), kao i osposobljavanje za razmjenu podataka s Evropskom agencijom za životnu sredinu (EEA).

U oblasti biodiverziteta, odnosno zaštite prirode, ključni indikatori pra enja stanja, u svrhu izvještavanja prema EEA su: proglašena podru ja, diverzitet vrsta i ugrožene, odnosno zašti ene vrste.

Strategija ima za cilj da predvidi (projektuje) potrebne resurse i sredstva za razvoj informacionog sistema zaštite prirode i registra zašti enih podru ja u Bosni i Hercegovini, koji e se razvijati u budu nosti. To bi stvorilo povoljnu klimu i pretpostavke za realizaciju novih projekata ja anja kapaciteta u oblasti zaštite prirode

putem osiguranja sredstava iz tzv. pretpristupnih i drugih fondova i bržu integraciju BiH u Evropsku uniju.

U skladu s „Vode im principima za održivi prostorni razvoj Evropskog kontinenta“

(Vode a na elu za održivi prostorni razvoj Evropskog kontinenta usvojena su na konferenciji CEMAT-a u Hanoveru, Njema ka, 7. i 8. septembra 2000. godine.), priroda i prirodne vrijednosti su posmatrane kao dio ukupnog prostora (životne sredine), po principu jedinstvene evropske politike ure enja prostora. Na me unarodnim konferencijama usvojen je veliki broj dokumentata, kao što su Evropska povelja regionalnog – prostornog planiranja (CEMAT 1983 – Teremolinska povelja), i Evropska strategija regionalnog – prostornog planiranja (CEMAT 1988). S ciljem provo enja procesa evropskih integracija, Bosna i Hercegovina ima obavezu uklju ivanja u rad razli itih evropskih tijela i organizacija. (s ciljem smanjenja jaza u skladu sa zaklju cima u Esenu, u procesu Pripreme za pridruživanje zemalja centralne i isto ne Evrope i integraciji u unutrašnje tržište Unije, štampana je Bijela knjiga – White paper, koju je izdalo Ministarstvo vanjskih poslova BiH, Sarajevo 2000, a potpomogao Program za razvoj Ujedinjenih naroda (UNDP), s naglaskom na dva glavna instrumenta, evropskim sporazumima i izgra enim odnosima izme u pridruženih zemalja i institucija EU, te predvi a posebne napore za pristupanje Evropskoj uniji uklju uju i odredbe koje se ti u uskla ivanja legislative.)

Prihvatanje politike smjernica tj. vode ih principa zasnovano je na dobrovoljnoj saradnji, uz ponudu državama lanicama – uklju uju i njihove regije i op ine – fleksibilnog i trajnog okvira za kooperativne aktivnosti. „Vode i principi“ („Vode i principi“ zasnovani su na „Evropskoj povelji za regionalno/prostorno planiranje,“ koju je usvojilo Vije e Evrope, na Evropskoj konferenciji za regionalno planiranje (CEMAT), 20. 5. 1983. godine, Toremolis, Španija) naglašavaju teritorijalnu dimenziju ljudskih prava i demokratije, a prezentovani su kao doprinos implementaciji programa UN „Agenda 21“, na Samitu o održivom razvoju u Johaneshburgu 2002. godine, gdje je poseban naglasak stavljen na integralni pristup planiranju i upravljanju prostorom.

Bitna strateška odrednica i ujedno jedan od najvažnijih fundamentalnih strateških ciljeva koji je veoma zna ajan i nalazi se u okviru Strategije jeste institucionalno ja anje, saradnja i razmjena informacija izme u razli itih sektora: prostornog planiranja, zaštite životne sredine, šumarstva, poljoprivrede i drugih, koji kroz svoje zakonske mjere uti u na prostorne strukture i op enito na stanje u oblasti zaštite prirodnih vrijednosti.

Veoma je važno da se shvati da je jedino cjelishodno da se prostor kojim raspolaže neka ljudska zajednica koristi u skladu s njegovim prirodnim karakteristikama odnosno kapacitetima prirode. Samo na taj na in izbje i e se sukobljavanje s prirodom, odnosno prirodnim faktorima koji još uvijek dominiraju (i koji e veoma dugo dominirati) životom ljudi kako na planeti tako i na nižim teritorijalnim nivoima, a naro ito na malim etni kim teritorijama.

3.4. Povezanost strategije sa do sada realizovanim i planiranim projektima i programskim dokumentima u oblasti zaštite prirode i zaštite životne sredine

Prioritet razvoja zašt i enih podru ja prepoznat je i u do sada izra enim programskim dokumentima u oblasti zaštite životne sredine, od kojih su najvažniji: Me uentitetski akcioni plan zaštite životne sredine (NEAP), iju je izradu finansirala Svjetska banka, zatim Izvještaj o aktivnostima u oblasti životne sredine u BiH (Environmental Performance Review), koji je izradila Ekonomska komisija Ujedinjenih naroda za Evropu 2004. Pored ovih dokumenata, zaštita prirode u kontekstu zaštite životne sredine uop e razmatrana je i u drugim dokumentima: Srednjoro noj razvojnoj strategiji BiH do 2007. godine i Funkcionalnom pregledu zaštite životne sredine (u okviru programa reforme javne uprave u BiH: EC PAR). Prakti ni pomaci su, nažalost,

slabi, nedostaje sinhronizacija aktivnosti na zajedni kom djelovanju, te na korištenju sinergetskih efekata. U analizi stanja korišteni su rezultati odre enih studija kao što su: Opravdanost razvoja ekoturizma u BiH (realizovana posredstvom Svjetske banke), Projekta razvoja i zaštite šuma (koje su finansirane od Svjetske banke i talijanskog Trast fonda), Strategija finansijske održivosti za upravljanje zašti enim podru jima i Strategije finansijske održivosti za upravljanje šumama. Ovi dokumenti imaju za cilj unapre enje institucionalno-pravnih reformi u sektoru šumarstva BiH, pri emu je pokrenuto pitanje zna aja, aranžmana i nivoa vladinih i drugih izvora finansiranja funkcija javnog dobra šumskih i zašti enih podru ja. Realizacijom projekta „Šumska i planinska zašti ena podru ja“ finansiranog od strane GEF-a bit e omogu ena izrada planova upravljanja po me unarodnim standardima, izvršit e se stru no osposobljavanje zaposlenih za provo enje mjera i ciljeva planova upravljanja, a postoje e stanje e se unaprijediti kroz pomo u tehni kom opremanju i izgradnji pješa kih staza, infocentara i drugih manjih objekata u nacionalnim parkovima koji su u funkciji realizacije projekta.

U Drugom nacionalom izvještaju Bosne i Hercegovine, izra enom u skladu s Okvirnom konvencijom Ujedinjenih naroda, juni 2013. godine, jasno je precizirano da su ve sada pojedine biljne i životinjske vrste veoma ugrožene usljed pove anja temperature i smanjenja padavina. Iako su promjene granice areala i fragmentacija staništa ve primjetni, najosjetljivija podru ja i najugroženije vrste flore i faune nisu definisani. Monitoring biodiverziteta i nau nih istraživanja je zbog nedostatka finansijskih sredstava na veoma niskom nivou, a u institucionalnom pogledu neophodno je ja anje aktivnosti i kapaciteta koji bi omogu ivali proširenje zašti enih podru ja.

U BiH 2014. godine zapo inje projekat „Razvoj kapaciteta za integraciju globalnih obaveza iz oblasti okoline/životne sredine u politike i odlu ivanje u razvoju u Bosni i Hercegovini“. Projekat se finansira od strane Globalnog fonda za okolinu/životnu sredinu (GEF), a implementirat e ga Program UN-a za okolinu u sljede e 3 godine.

Osnovni cilj projekta jeste uspostavljanje sistema izvještavanja i protoka podataka (Environmental Management Information System – EMIS) u skladu sa zahtjevima glavnih konvencija o okolini/životnoj sredini, uklju uju i i alate za analizu podataka, za institucije u zemlji koje se bave implementacijom Konvencije Ujedinjenih naroda o biološkoj raznolikosti (CBD), Konvencije Ujedinjenih naroda o borbi protiv dezertifikacije/degradacije zemljišta (UNCCD) i Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama (UNFCCC).

U svrhu uspješne provedbe ovog zadatka, a u skladu s potrebama entitetskih hidrometeoroloških zavoda, projekat predvi a i poboljšanje mreža za monitoring kvaliteta zraka (kao dio EMIS-a) kroz uspostavu dvije nove stanice za monitoring kvaliteta zraka i ponovno puštanje u rad dvije postoje e stanice. Jedna sesija bit e posve ena i prezentaciji online alata za izvještavanje o okolini/životnoj sredini kroz institucionalizaciju identifikovanih alata i prakse za upravljanje informacijama i znanjem o okolini/životnoj sredini putem informacionog sistema upravljanja okolinom/životnom sredinom (Environmental Management Information Sistem – EMIS), koji je razvio UNEP za donosioce odluka širom svijeta i koji e se u initi operativnim za institucije koje se bave implementacijom Konvencije UN o biološkoj raznolikosti (CBD), Konvencije UN o borbi protiv dezertifikacije (UNCCD) i okvirne Konvencije UN o klimatskim promjenama.

Na inicijalnom sastanku projekta bavilo se operativnim ta kama: Konvencije UN-a o klimatskim promjenama za Bosnu i Hercegovinu, Konvencije UN-a o biološkoj raznolikosti za Bosnu i Hercegovinu i Konvencije UN-a za borbu protiv

dezertifikacije/degradacije zemljišta za Bosnu i Hercegovinu. Tematika Inicijalnog sastanka odnosila se na planirane aktivnosti i to:

- Kako najbolje realizovati unakrsni razvoj kapaciteta za tri Rio konvencije u BiH
- Koje institucije mogu biti „doma in“ EMIS-a (Environmental Monitoring Information System)
- Kako najbolje dizajnirati EMIS da se potakne rješavanje trenutnih problema u prikupljanju i dijeljenju informacija o okolišu/životnoj sredini
- Institucionalizacija funkcije nacionalnih fokalnih ta aka i obaveza prema me unarodnim konvencijama iz oblasti okoline/životne sredine ija je BiH lanica.

U sklopu konsultativnog procesa za revidiranje Nacionalne strategije i akcionog plana za biološku i pejzažnu raznolikost (NBSAP) BiH, te izradom Petog nacionalnog izvještaja prema Konvenciji o biološkoj raznolikosti (CBD) u BiH, u organizaciji koordinacionog tijela za implementaciju projekta CENER 21, UNEP-a i kao nosioca aktivnosti Federalnog ministarstva okoline i turizma, u izradi je prijedlog Akcionog plana s obra enim strateškim ciljevima:

- A – uticati na skrivene uzroke gubitka biološke raznolikosti kroz pozicioniranje biološke raznolikosti u organima vlasti i društvu,
- B – smanjiti direktne pritiske na biološku raznolikost i promovisati održivu upotrebu,
- C – poboljšati status biološke raznolikosti kroz o uvanje ekosistema, vrsta i geneti ke raznolikosti,
- D – ja ati op e koristi od biološke raznolikosti i ekosistemskih servisa,
- E – implementaciju Konvencije oja ati kroz participativno planiranje, upravljanje znanjima i izgradnju kapaciteta.

Implementacija Strateškog plana za biološku raznolikost 2011–2020. vršit e se identifikovanim globalnim strateškim ciljevima (A, B, C, D, E), a svaki od ovih strateških ciljeva provodit e se preko odre enog broja tzv. „Aichi“ ciljeva koje stranke/zemlje Konvencije žele i trebaju osmisliti do 2020. godine. Prijedlog Akcionog plana, uvršten u kona ni dokument, bit e proslije en vladama entiteta i Vladi Br ko distrikta BiH na razmatranje.

3.5. Pregled biodiverziteta, geološke raznolikosti i prirodnog naslije a

Izvor: Studija „Evaluacija prirodnih vrijednosti životne sredine u Br ko distriktu BiH“ (Redži S. et al., 2002, Centar za ekologiju i prirodne resurse PMF-a iz Sarajeva)

Br ko distrikt BiH se nalazi u panonskom dijelu Bosne i Hercegovine, na površini od 493 km². U fizi ko-geografskom pogledu, Br ko distrikt BiH pripada peripanonsko-posavskoj ekoregiji, koju karakteriše specifi na topografska organizacija. U geološkom pogledu, Br ko distrikt BiH se odlikuje vrlo raznovrsnim tipovima geološke podloge te izraženim diverzitetom zemljišta.

Sjeverni dio uz rijeku Savu karakteriše aluvij razli ite strukture, dok idu i prema jugu u zoni dinami nijeg reljefa, prisutne su razli ite silikatne stijene. Posebna obilježja daju i razli ite karbonatne formacije, koje se isti u izraženom geomorfološkom plasti noš u. Tokom neogena, prostor sjeverne Bosne i Br ko distrikta BiH imao je razli ite paleogeografske karakteristike. Po etkom miocena, došlo je do taloženja isklju ivo slatkovodnih jezerskih sedimenata, koji su kasnije zamijenjeni naslagama laguna. Važno je napomenuti i postojanje morskog režima sedimentacije, uzrokovanog transgresijom i ingresijom Paratethys-a, tako da je na podru ju Br ko distrikta BiH, tokom procesa geogeneze, došlo do razvoja nekoliko razli itih genetskih

tipova naslaga. Takve su: jezerske, lagunske, marinske, braki ne i jezersko-rije ne, s postojanjem postupnih prelaza.

U ekoklimatskom pogledu prostor je dosta heterogen. Dominira kontinentalni tip klime s prosje nom godišnjom temperaturom zraka od preko 10°C (prosje na temperatura zraka za januar iznosi - 3 °C, a prosje na temperatura najtoplijeg mjeseca – jula je preko 20 °C). Godišnja koli ina padavina varira izme u 700 i 900 mm.

Panonski i peripanonski oblici reljefa, bogata hidrografska mreža površinskih i podzemnih voda, usloveli su i zna ajan diverzitet automorfni h i hidromorfni h zemljišta. Od automorfni h zemljišta u ravni arskom dijelu dominiraju ilimerizovana zemljišta, fluvisoli, pseudogleji, a idu i prema brdovitom dijelu uz obronke Majevice i kisela sme a, te humusno-silikatna. Hidromorfna zemljišta predstavljaju još uvijek zna ajna staništa u bogatom svijetu divljine.

To su razli iti fluvisoli, mo varna glejna od kojih su i neka blago zatrese ena.

Specifi an biogeografski položaj Brčko distrikta BiH uslovio je i razvoj veoma bogatog i raznovrsnog živog svijeta te geomorfoloških cjelina.

Biološka raznolikost Brčko distrikta BiH, u skladu s Konvencijom o biološkoj raznolikosti, diferencira se na:

- a) geneti ku (raznolikost gena unutar vrsta biljaka, životinja i gljiva),
- b) specijsku (raznolikost flore, faune i fungije),
- c) ekološku (raznolikost životni h zajednica, ekosistema i pejzaža).

Specijski diverzitet predstavljen je sa oko 1500 vrsta biljaka, oko 150 vrsta algi i cijanobakterija te oko 200 vrsta makromiceta. U okviru diverziteta faune naro ito se svojim bogatstvom isti e diverzitet riba, insekata, a posebno ptica. Posebnu važnost ima i više od 10 taksona vodozemaca (takson – odabrana grupa), veliko bogatstvo gmizavaca, kako na mo varnim tako i na sušnim staništima.

Na prelazu izme u panonske nizije i brežuljkastog reljefa, u prošlosti je došlo do formiranja pravi h refugijuma tercijerne flore, faune i vegetacije, a naro ito u južnom dijelu Brčko distrikta BiH.

Osim tipi nih floristi ko-faunisti kih elemenata, karakteristi nih za kontinentalnu klimu, ovdje su prisutni i mediteranski florno-vegetacijski elementi. Uz to, povoljnost stanišni h prilika (geološke podloge, tipova zemljišta, vodnog režima, reljefa) usloveli su razvoj veoma bujni h šuma, kao klimatogene, odnosno prirodne vegetacije.

Danas na ovom prostoru mogu se razlikovati sljede i pejzaži:

- panonski,
- pripanonski,
- ravni arsko-brežuljkasti i
- brežuljkasto-brdoviti.

U okviru ovih pejzaža izdvajaju se sljede i biomi (ekološke cjeline koje se sastoje od razli itih ekosistema me usobno sli ne strukture i porijekla). To su:

1. biom higrofilni h šuma vrba i topola, u okviru bioma liš arsko-listopadni h šuma. U okviru ovog bioma danas se izdvajaju sljede i ekosistemi:
 - ekosistemi šuma crne johe,
 - ekosistemi šuma bijele vrbe,
 - ekosistemi šuma bijele i crne topole,
 - ekosistemi poljskog jasena i drijemovca.

2. Biom šuma hrasta lužnjaka i poljskog jasena, u okviru kojeg se mogu izdvojiti sljede i ekosistemi:
 - ekosistemi žutilovke i lužnjaka,
 - ekosistemi hrasta lužnjaka i koštrike te njihovi degradacijski stadiji (ekosistemi jasike trepetljike, ekosistemi breze te razli ite šibljac i rakite i bijele krte vrbe).
3. Biom hrastovo-grabovih šuma, na staništima s nižim nivoom podzemne vode i brežuljkastom terenu. Ovaj pejzaž diferencira se na nekoliko ekosistema:
 - ekosistem šume hrasta lužnjaka i obi nog graba,
 - ekosistem šume hrasta kitnjaka i obi nog graba,
 - ekosistem acidofilnih hrastovo-grabovih šuma s koštrikom.
4. Biom bukovih i bukovo-jelovih šuma, koji je prisutan u južnom dijelu Br ko distrikta BiH, na sjevernim ekspozicijama, vrlo esto na padinama Majevice. Pejzaž se diferencira na sljede e ekosisteme:
 - ekosistem termofilnih bukovih šuma sa jesenjom šašikom,
 - ekosistem umjereno termofilnih bukovih šuma s javorom gluha em,
 - ekosistem bukve i crnog graba,
 - ekosistem bukve i koštrike,
 - ekosistem bukve i veprine,
 - ekosistem brdskih bukovih šuma,
 - ekosistem bukovih šuma,
 - ekosistem bukovo-jelovih šuma.
5. Biom tamnih etinarskih šuma, na ovom prostoru razvijen samo u uskom pojasu iznad šuma bukve, diferencira se na sljede e ekosisteme:
 - ekosistem jele i rebra e,
 - ekosistem smr e,
 - ekosistem jele.
6. Biom šuma sladuna i cera, koji uglavnom nastanjuje prostor mezijske provincije Br ko distrikta BiH, diferencira se na sljede e ekosisteme:
 - ekosistem šuma sladuna i cera,
 - ekosistem hrasta kitnjaka i cera.
7. Biom pripanonskih šuma medunca, bjelograbi a i crnog graba. U zavisnosti od geološko-pedoloških i ekoklimatskih prilika, ovaj biom se diferencira na više jasno izdvojenih ekosistema:
 - ekosistemi bjelograbi a,
 - ekosistemi crnog graba i srebrne lipe,
 - ekosistemi medunca i crnog graba,
 - ekosistemi oraha i sitnolisnog kitnjaka.

U okviru osnovnih pejzaža, zbog njihove promijenjenosti usljed djelovanja antropogenog faktora, danas su prisutni i razli ite oblici šibljaka: trnjine, lijeske, krušine, gloga, svibovine, kupine, hmelja te ekosistemi: bujadišta i panonskih vriština, ekosistemi sje ina i požarišta, higrofilnih i umjereno vlažnih livada, ekosistemi ostataka travnate stepske vegetacije te antopogeniziranih umjereno vlažnih i nitrificiranih livada, kao i veliko bogatstvo i raznolikost obradivih ekosistema.

U okviru biološke raznolikosti posebno mjesto zauzimaju genetski resursi (biljne i životinjske vrste koje imaju neposrednu primjenu u životu ljudi, u dobijanju: hrane, lijekova i materijala; te u hortikulturi, ekološkom i geneti kom inženjeringu i

biotehnologiji). To su danas različite domestikizirane biljke, kao što su: povrtlarske kulture, žitarice, voće, ukrasne biljke; te domaće životinje.

Geološkoj raznolikosti treba dodati i različite oblike hidrogeoloških fenomena sadržanih u dubokim naslagama s još uvijek značajnim depozitima podzemne vode u sjevernom dijelu Brčko distrikta BiH.

Izvor: Studija „Evaluacija prirodnih vrijednosti životne sredine u Brčko distriktu“ (Redžić S. et al., 2002, Centar za ekologiju i prirodne resurse PMF-a iz Sarajeva)

3.6. Analiza stanja biodiverziteta geološke raznolikosti i prirodnog naslijeđa

Velike površine Brčko distrikta BiH su konvertovane u ekosisteme i zajednice s nižim oblicima ekološke integracije i složenosti, jer je u značajnoj mjeri došlo do promjena u strukturi i dinamici prirodnih ekosistema i pejzaža. Tako da danas, od ukupnog broja ekoloških zajednica, primarnim (različite šumske zajednice) pripada oko 50%, a ostalo su sekundarni oblici kao što su livade (oko 20%), dok tercijarnim ekosistemima pripada oko 30% utvrdjenih zajednica. Na osnovu postojećeg ekološkog stanja zajednica, njih oko 70% su sa znatno izmijenjenom strukturom, a samo 10% ih je u približno izvornom obliku. Tome treba dodati i oko 20% zajednica i ekosistema s veoma ograničenim nosivim kapacitetom, inače veoma osjetljivim na bilo kakve antropogene uticaje i pritiske. Oko 30% zajednica Brčko distrikta BiH je veoma senzitivno i osjetljivo na antropogene uticaje.

Isto u gljivama je nekoliko vrsta koje su ugrožene, osjetljive ili rijetke. Konzervacijski status životinja, također, pokazuje visok stepen ugroženosti pojedinih vrsta u svim grupama faune. Naravno, treba istaknuti i ugroženost pećinskih i polupećinskih sisara (kao što su slijepi miševi) nastanjenih u Crnim pećinama naselja Bijela, vuka, medvjeda, vidre, velikog broja ptica, gmizavaca, vodozemaca, a naravno i riba te insekata.

Trenutno stanje istraženosti biodiverziteta je relativno oskudno. O gljivama gotovo da i nema objavljenih podataka koji se odnose na neku cjelovitu geografsku oblast ili biološki takson. Pojedini istraživači i zoolozi su sporadično istraživali neka, uglavnom uže, geografska područja, ali rijetko se može naći cjelovita slika brojnosti i rasprostranjenosti vrsta u okviru faune. Najbolje je stanje u oblasti ihtiologije gdje je T. Vuković (1977.) u knjizi „Ribe Bosne i Hercegovine“ dao iscrpan pregled vrsta i podvrsta zastupljenih u našim vodama uz opće podatke o rasprostranjenosti. Ti podaci su uglavnom važni i danas mada je sigurno da su populacije zbog zagađivanja voda, zbog prekomjernog, nekontrolisanog i nezakonitog ribolova potpuno uništene ili značajno izmijenjene. Značajni su podaci prikupljeni poslije Drugog svjetskog rata u oblasti ornitologije (najviše D. Rucner i S. Obratil), ali su sistematično obrađene samo neke geografske cjeline u BiH. Promjene značajnih razmjera, kada su ptice u pitanju, dešavaju u toku svega nekoliko godina, tako da postoje i podaci brzo zastarijevaju. Postoje i podaci značajni su za uočavanje trendova u populacijama, ako mogu da se uporede sa savremenim saznanjima.

Što se tiče gmizavaca i vodozemaca, vrlo je malo novih podataka objavljeno nakon radova St. J. Bolckay objavljenih do 1929. godine. Zbog toga se ne može ni pretpostaviti kakvo je trenutno stanje. Kada su u pitanju beskičmenjaci, nema podataka o svim objavljenim radovima, ali se čini da i u toj oblasti nije bolje stanje istraženosti. Oblast botanike znatno je više, šire i temeljnije istraživana, ali podaci nisu sažeti u jedno sveobuhvatno djelo o flori. Veliki problem predstavlja i veliki broj podataka koji se nalazi u vlasništvu pojedinaca, entuzijasta u ovoj oblasti, podataka

koji nisu dati na uvid zainteresovanoj javnosti, te je u tom pogledu nadležno odjeljenje Vlade Br ko distrikta BiH uputilo saglasnost da se u MVTiEO uspostavi privremeni besplatni hosting, vezano za pilot aplikaciju Projekta Natura 2000 u BiH, kojom bi se omogu ilo prikupljanje podataka koji bi poslužili zainteresovanima bez nadoknade.

Genetski resursi biljaka i životinja, kao i njihovi srodnici u divljini, danas su pod razli itim stepenom ugroženosti pa i nestajanja. Tome u zna ajnoj mjeri doprinosi: nekontrolisani priliv raznih invazivnih vrsta biljaka i životinja, GMO – genetski modifikovanih organizama, nekontrolisan unos sjemenskog i rasadni kog materijala, upotreba pesticida, neuravnotežena poljoprivredna proizvodnja te kontaminacija površinskih i podzemnih voda.

Geološka raznolikost je, tako er, pod razli itim prijetnjama, a posebno zbog: nekontrolisane sje e, eksploatacije mineralnih resursa, zaga ivanja i kontaminacije površinskih i podzemnih voda. Treba navesti veliki broj nekontrolisanih bušotina prema depoima podzemne vode u angažmanu pojedinaca, nepropisno eksploatisanih ili nepropisno zatvorenih.

Izvor: Studija „Evaluacija prirodnih vrijednosti životne sredine u Br ko distriktu“ (Redži S. et al., 2002, Centar za ekologiju i prirodne resurse PMF-a iz Sarajeva)

Literaturni podaci o istraženosti biljnih taksona

Branimir Fabijani je u periodu 1980–1985. godine radio na izradi spiska za Crvenu knjigu Bosne i Hercegovine. Rad se isklju ivo bazirao na literaturnim podacima.

Ekološko društvo BiH 1990. godine pokre e inicijativu da se izradi spisak za crvenu knjigu Bosne i Hercegovine. Taj zadatak je povjeren edomilu Šili u koji je ve krajem 1990. godine izradio spisak na kojem se nalazi 678 vrsta koje pripadaju Pteridophytama i Spermatophytama. Taj spisak nije definitivn, a utvr en je na osnovu velikog nau nikovog iskustva, uvida u velik broj floristi kih i vegetacijskih djela i monografija, detaljnog uvida u bogate nau ne zbirke Botani kog odsjeka Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine u Sarajevu, u kojem su posebno zna ajne zbirke s kraja 19. i po etka 20. vijeka, a koje su prikupili: Blau O. (1828–1879), Moellendorff O. (1848–1903), Hofmann F. (1834–1889), Brandis E. (1834–1931), Maly K. (1874–1952) i drugi.

Kategorija ugroženosti pojedinog biljnog taksona odre ena je prema usvojenim mjerilima Me unarodnog saveza za zaštitu prirode i prirodnih dobara (IUCN) i to:

- nestala izumrla vrsta (Extinct – „Ex“) – toj kategoriji pripadaju vrste koje nakon ponovljenog traženja na nekadašnjem staništu i okolini nisu na ene,
- vjerovatno izumrla vrsta (Extinct – „Ex?“),
- jako ugrožena vrsta (Endangered – „E“) – u tu kategoriju spadaju vrste koje su toliko ugrožene da mogu lako da nestanu ili izumru ako nepovoljni faktori nastave da djeluju,
- ugrožena ili ranjiva vrsta (Vulnerable – „V“) – vrsta koja živi na takvim staništima na kojima je ekološka ravnoteža osjetljiva i na najmanje ovjekove zahvate (npr. topli izvori, mrazišta, tresetišta, bare i sl.). Nastavak negativnih uticaja na stanište neminovno svrstavaju doti nu vrstu u kategoriju „E“,
- rijetka ili potencijalno ugrožena vrsta (Rare – „R“) – u tu kategoriju svrstavaju se rijetke i malobrojne vrste koje nisu neposredno ugrožene, ali to mogu lako postati. Tu spadaju vrste s malim arealom, te posebno endemi ne i reliktno vrste,

- nedovoljno poznata vrsta (Insufficiently Known – „K“) – u tu kategoriju su ubrojane vrste za koje se pretpostavlja da pripadaju jednoj od kategorija ugroženosti, ali postoji malo podataka za sigurnu kategorizaciju.

Izrada Crvene knjige vrsta predstavlja svakako jedan od najvažnijih prioriteta u zaštiti prirode BiH. Oslonac je prijedlog Crvene liste Šilića iz 1996. godine.

3.7. Razvijanje indikatora praćenja

Za praćenje stanja prirode definisani su indikatori praćenja stanja, i to prema oblastima:

- Konverzija staništa:
 - porast broja ugroženih vrsta;
 - porast broja izumrlih vrsta;
 - porast broja ugroženih ekosistema;
 - promjena strukture ekosistema.
- Prekomjerna eksploatacija resursa:
 - promjena strukture ekosistema;
 - opće stanje ekosistema;
 - gubitak ekosistemskih servisa;
 - / regulacija kvaliteta zraka,
 - / regulacija klimatskih uslova,
 - / regulacija vodnog režima;
 - gubitak specifičnih životnih zajednica;
 - broj površinskih kopova kretnjaka i dolomita;
 - eksploatacija riječnog pijeska;
 - broj mini-centrala;
 - broj speleoloških objekata;
 - broj i lokacije fosilnih nalazišta.
- Zagaćenje (indikator stanja pedosfere, atmosfere, hidrosfere i upravljanja otpadom):
 - ugroženost i gubitak rijetkih i endemskih vrsta;
 - ugroženost i gubitak rijetkih i endemskih ekosistema;
 - širenje ekosistema s vešim kapacitetom prihvata.
- Klimatske promjene:
 - porast broja ugroženih vrsta;
 - porast broja ugroženih ekosistema;
 - moćvarne vrste i ekosistemi.
- Invazivne vrste:
 - širenja areala ekosistema s vešim kapacitetom prihvata.

3.8. Rangiranje ekosistema prema stepenu bioraznolikosti

S najvišim stepenom raznolikosti su ekosistemi lišarsko-listopadnih šuma, koji se nalaze u južnom dijelu Brčko distrikta BiH, na karbonatnoj geološkoj podlozi i plitkim

karbonatnim zemljištima (kalkomelanosolima, rendzinama i plimnim i mekim zemljištima). To su sljedeći ekosistemi:

- ekosistemi bjelograbića, klena i crnog jasena;
- ekosistemi medunca i crnog graba;
- ekosistemi oraha i sitnolisnog kitnjaka.

Drugoj grupi pripadaju:

- ekosistem šuma sladuna i cera;
- ekosistem hrasta kitnjaka i cera.

Trećoj grupi pripadaju:

- ekosistem šume hrasta lužnjaka i običnog graba;
- ekosistem šume hrasta kitnjaka i običnog graba;
- ekosistem acidofilnih hrastovo-grabovih šuma sa koštrikom.

U četvrtoj grupi, po florističkom i faunističkom bogatstvu, pripadaju:

- ekosistem termofilnih bukovih šuma s jesenjom šašikom;
- ekosistem umjereno termofilnih bukovih šuma s javorom gluhačom;
- ekosistem bukve i crnog graba;
- ekosistem bukve i koštrike;
- ekosistem bukve i veprine;
- ekosistem brdskih bukovih šuma;
- ekosistem bukovih šuma s bekicom na kiselim zemljištima;
- ekosistem bukovo-jelovih šuma.

U petu grupu spadaju:

- ekosistemi žutilovke i lužnjaka;
- ekosistemi hrasta lužnjaka i koštrike te njihovi degradacijski stadiji (ekosistemi jasike trepetljike, ekosistemi breze, te različiti šibljac i bijele krte vrbe).

U šestu grupu spadaju moćni ekosistemi i njihove zajednice:

- ekosistemi šuma crne johe;
- ekosistemi šuma bijele vrbe;
- ekosistemi šuma bijele i crne topole;
- ekosistemi poljskog jasena i drijemovca;

U tamnim četinarskim šumama s ekosistemima:

- ekosistem jele i rebrice;
- ekosistem smrčice;
- ekosistem jele i okruglolisnog broda.

S najvišim stepenom florističke i faunističke raritnosti pa i endemnosti su:

- ekosistem u pukotinama karbonatnih stijena;
- ekosistemi u polupustinama;
- ekosistemi močvara i vodenjara;
- ekosistemi polidominantnih lišarsko-listopadnih šuma: srebrne lipe, koštrike, crnog graba, crnog jasena, jesenje šašike, klokočike, bosanske zvonike i drugih reliktnih vrsta.

3.9. Uticaji na biodiverzitet

Status biološke raznovrsnosti (biodiverziteta) je determinisan s fizi ko-geografskim uslovima i intenzitetom antropogenih uticaja, ukljujujući i mjere koje se provode s ciljem zaštite i očuvanja prirode. Osim uticaja na biološku raznovrsnost, ugrožavaju i faktori uticaja na zemljište, vodu i ostale resurse. Uticaji na biodiverzitet općenito su različiti i variraju od regije do regije. Bitni uticaji na biodiverzitet ispoljavaju se naročito u blizini većih centara, gdje su intenzivirani antropogeni uticaji. Također, prilikom ocjene stanja ugroženosti biodiverziteta, treba imati u vidu specifičnosti reljefa i postojanje praktično tri klimatska pojasa u kojima se razvijaju različiti tipovi staništa i vrsta. Detaljnija analiza trenda kvalitativnih i kvantitativnih karakteristika biodiverziteta na teritoriji cjelokupne BiH bila je predmet istraživanja Nacionalnog izvještaja o stanju biodiverziteta. U svrhu davanja pregleda uticaja pojedinih sektora na prirodu i biodiverzitet, dat je tabelarni pregled najvažnijih antropogenih uticaja na biodiverzitet BiH.

Područje aktivnosti	Ugrožavajući faktori	Uticaj na biodiverzitet
Poljoprivreda	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zauzimanje novih površina za poljoprivrednu proizvodnju ▪ Povećano korištenje sredstava za zaštitu bilja ▪ Povećano korištenje vještačkih ubriva ▪ Evropski trend gubitka biodiverziteta livadskih zajednica usljed napuštanja poljoprivredne proizvodnje ▪ Uvođenje novih sorti biljaka i rasa životinja, uključujući i one genetski modifikovane <p>Smanjenje vodnih resursa usljed:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Neadekvatnih mjera melioracije koje su prouzrokovale ugrožavanje zona prirodne retencije vode ▪ Neadekvatne konzervacije ili nedostatka uređaja za održavanje niskog nivoa retencije 	<p>Potencijalni uticaji na biodiverzitet vrsta</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Nestajanje pojedinih vrsta u vezi s kultivacijom zemljišta, širenje korovskih vrsta ▪ Izolovanje pojedinih populacija divljih vrsta u enklavama poljoprivrednog prostora ▪ Promjene staništa (gubitak staništa) usljed erozije ▪ Smanjenje brojnosti populacija usljed obrade i kultivacije ▪ Promjene staništa (eutrofikacija staništa), s rezultantom u transformaciji ekosistema i opadanju brojnosti osjetljivih vrsta – ne samo onih koje su direktno vezane za mjere kultivacije ▪ Nestajanje starih, tradicionalnih sorti i rasa ▪ Mogućnosti hibridizacije ▪ Promjene staništa (sušenje i degradacija zemljišta), koje rezultiraju promjenama ekosistema i gubitkom osjetljivih vrsta. ▪ Nestajanje prirodnih vodnih sistema (tresetašta, vlažnih močvara, prirodnih sistema) ▪ Degradacija pejzaža
Šumarstvo	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Neravnomjerno gazdovanje ▪ Prekomjerna eksploatacija drveta ▪ Sanitarne sjekice i šumski red ▪ Izgradnja šumskih komunikacija ▪ Šumske krajeve 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nepravilan izbor i izvođenje određene vrste tipa sjekice dovodi do poremećaja cijelog sistema ekološke ravnoteže u šumi. Sjekica dovodi do dugoročnog uništavanja staništa šumskih vrsta i zamjene sekundarnim ekosistemima, koji se odlikuju smanjenom produkcijom i malim diverzitetom flore i faune. Uništena šumska staništa često naseljavaju invazivne alohtone vrste kao što je <i>Amorpha fruticosa</i> koje formiraju monotipske zajednice veoma siromašne florom i diverzitetom, a pri tome onemogućavaju ponovno naseljavanje autohtonih vrsta. Nadalje, princip uređivanja i gazdovanja šumama da se favorizuju neke vrste na račun drugih, a pogotovo određeni genotipovi (zbog kvalitetnije drvne mase), ozbiljno ugrožavaju specijalski kao i genetski diverzitet. ▪ Ekonomska kriza doprinijela je da se trend prekomjerne eksploatacije povećao.

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prekomjerna eksploatacija drveta dolazi u sukob s nizom principa ekološki održivog korištenja biodiverziteta kao prirodnog resursa. ▪ Uklanjanjem starih, oštećenih i bolesnih stabala iz šumskih ekosistema uništavaju se itava mikronaselja raznih vrsta insekata i ptica koje hranu i utočište nalaze upravo na ovakvim stablima. ▪ Ova aktivnost dovodi do degradacije zemljišta erozijom pri čemu se ispoljavaju i negativni uticaji na ekosisteme u okolini. Šumske saobraćajnice presijecaju prirodne ekosisteme sprečavaju i komunikaciju cenobionata, a vrlo često one se nalaze na osnovnim koridorima migracija i unutar areala aktivnosti populacija pojedina njih vrsta izazivaju i njihovo masovno uništavanje. Povećanjem otvorenosti šuma povećava se i opasnost od šumskih krađa (drveta i nedrvenih proizvoda), kao i zagađivanja šumskog prostora. ▪ Neovlaštena eksploatacija šumskih resursa često se odnosi na sječe stabala posebnih kvalitativnih karakteristika (određene vrste, određene dimenzije, struktura drveta itd), čiji se uklanjanjem iz šumskih ekosistema negativno utiče prvenstveno na genetski diverzitet.
Upravljanje vodama	<p>Zagađenje površinskih i podzemnih voda, kao rezultat:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ispuštanje zagađenih ili nedovoljno pročišćenih otpadne vode ▪ Površinske bujice s proizvodnih površina ili komunikacija (unutrašnje putne mreže) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Promjene (konverzije) staništa kao rezultat eutrofikacije i prateće promjene ekosistema i gubitak osjetljivih vrsta.
Industrija	<p>Zagađenje prouzrokovano:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Emisijama plinova i lebdjećih čestica u atmosferu ▪ Ispuštanjem otpadnih voda ▪ Bukom i radijacijom 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Promjene u ekosistemima prouzrokovane eutrofikacijom i acidifikacijom (kisele kiše), pojava posebnih zagađenja, kao posljedica imaju gubitak osjetljivih vrsta
Planiranje i izgradnja	<p>Zauzimanje slobodnih površina:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ za izgradnju naselja, industrije ili za turističku infrastrukturu ▪ za izgradnju transportnog sistema i elemenata linearne infrastrukture, odnosno sistema prenosa 	<p>Ograničavanje/smanjenje područja pod prirodnim ili poluprirodnim zemljištima:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Promjene staništa i promjene ekosistema, gubitak osjetljivih vrsta ▪ Otežano kretanje i migracija vrsta usljed uspostavljanja ekoloških barijera ▪ Stvaranje uslova za širenje novih (invazivnih) vrsta i kolonizacije ekosistema ▪ Sinantropizacija flore i faune ▪ Degradacija pejzaža
Saobraćaj	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Povećanje intenziteta saobraćaja i gustina putne mreže 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Promjene staništa kao rezultat zagađenja od motorizacije i kao posljedica promjena ekosistema i gubitak osjetljivih vrsta ▪ Stradanje životinja na putevima ▪ Otežano kretanje životinja zbog ekoloških barijera
Turizam i rekreacija	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nekontrolisan razvoj turističkih i rekreacionih kapaciteta, naročito u prirodno vrijednim područjima ▪ Povećanje broja posjeta u osjetljivim područjima, gdje nema adekvatne putne infrastrukture da prihvati povećanje broja posjetilaca 	<p>Ograničavanje/smanjenje područja pod prirodnim ili poluprirodnim zemljištima</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Promjene staništa i promjene ekosistema, gubitak osjetljivih vrsta ▪ Promjene uslova staništa usljed zagađenja (nedostatak infrastrukture kao što su kanalizacija, postrojenja za preradu otpadnih voda), što rezultira u promjenama ekosistema i gubitkom osjetljivih vrsta ▪ Sinantropizacija flore i faune ▪ Zauzimanje vegetacije, ugrožavanje životinja, transformacija ekosistema i nestajanje vrsta

3.10. Ciljevi, mjere, vremenski okvir i odgovornosti za zaštitu prirode

Generalni cilj Strategije zaštite prirode Br ko distrikta BiH je:

- održiva zaštita prirode, promocija uravnotežene upotrebe prirodnih resursa kroz uspostavu integrisanog sistema upravljanja biološkom i geološkom raznolikoš u;

Identifikovani su i sljede i posebni ciljevi:

1. zaštita biološke i geološke raznolikosti na teritoriji Br ko distrikta BiH kroz ja anje institucionalnog okvira i ja anje kapaciteta javne administracije;
2. smanjenje pritisaka na biološku i geološku raznolikost Br ko distrikta BiH;
3. održivo korištenje prirodnih resursa.

- Cilj 1: Zaštita biološke i geološke raznolikosti na teritoriji Br ko distrikta BiH kroz ja anje institucionalnog okvira i ja anje kapaciteta javne administracije

Ovaj cilj je postavljen kako bi se pronašle nove mogu nosti u definisanju i efikasnijem funkcionisanju institucionalnog okvira Br ko distrikta BiH, kroz saradnju i razmjenu informacija izme u razli itih sektora: prostornog planiranja, zaštite životne sredine, šumarstva, poljoprivrede i drugih, koji kroz svoje zakonske mjere, uti u na prostorne strukture i op enito na stanje u oblasti zaštite prirodnih vrijednosti, njegovom odnosu prema državnom tijelu BiH, te preuzetim i narednim obavezama od strane me unarodne zajednice, a posebno u implementaciji Konvencije o biološkoj raznolikosti. Za ostvarivanje ovog cilja identifikovane su i sljede e mjere:

Mjera 1.1. Inventarizacija vrsta i uspostavljanje Crvene knjige za Br ko distrikt BiH u sklopu Crvene knjige za BiH

Ova mjera se odnosi na inventarizaciju vrsta (flora, fauna, fungie) i potrebu uspostavljanja Crvene knjige BiH u ijem dijelu bi se nalazila Crvena knjiga Br ko distrikta BiH, u skladu s evropskim i svjetskim kriterijima. Važno je naglasiti i potrebu identifikovanja invazivnih vrsta.

Mjera 1.2. Uspostavljanje zaštiti enih podru ja i izrada planova za održivo upravljanje zaštiti enim podru jima

Uspostavljanje zaštiti enih podru ja na teritoriji Br ko distrikta BiH (predvi enim prostornim planom), kao i izrada planova za održivo upravljanje zaštiti enim podru jima treba biti u skladu s važe im Prostornim planom Br ko distrikta BiH kao i EU standardima i najboljom praksom.

Mjera 1.3. Uspostavljanje monitoringa stanja biodiverziteta u Br ko distriktu BiH

Uspostaviti monitoring stanja biodiverziteta na teritoriji Br ko distrikta BiH, s posebnim akcentom na monitoring zaštiti enih podru ja (u skladu s prostornim planom).

Mjera 1.4. Povezivanje aktivnosti u sektoru šumarstva, vodoprivrede, poljoprivrede, prostornog planiranja, s procesom zaštite biodiverziteta

S obzirom na to da se interesi sektora zaštite prirode i biodiverziteta esto sukobljavaju s interesima drugih sektora, a posebno sektorima šumarstva, vodoprivrede, poljoprivrede, urbanog razvoja, turizma, itd., potrebno je uspostaviti saradnju ovih sektora kako bi se omogu ilo optimalno korištenje prirodnih resursa za potrebe razvoja drugih sektora, uz maksimalno mogu u zaštitu prirode i biodiverziteta.

➤ Cilj 2: Smanjenje pritisaka na biološku i geološku raznolikost Br ko distrikta BiH

Intenzivan razvoj, različiti procesi antropogeneze, nastojanje ovjesta da konvertuje prirodne resurse u različite proizvode (hrana, lijekovi, vlakna, energija) i udovolji potrebama savremenog ovjeka uslovljava svakodnevno rastu i spektar pritisaka na sve segmente životne sredine, a naročito na biološku i geološku raznolikost. Među dominantne pritiske spadaju: neuravnoteženo građevinarstvo, urbanizacija, eksploatacija šuma, herbalnih resursa, neselektivno otvaranje kamenoloma i drugi indirektni pritisci koji doprinose izraženoj konverziji prirodnih staništa, a konsekvatno tome i promjeni biološke i geološke raznolikosti. S ciljem postizanja smanjenja pritisaka i razvoja adekvatnih mjera njihovog upravljanja, propisuju se mjere kako slijedi.

Mjera 2.1. Smanjenje pritisaka na biodiverzitet kroz uspostavljanje adekvatnih mehanizama planiranja i provođenja prostornog plana

Smanjenje pritiska na biodiverzitet je moguće uz smanjenje pritiska u prostoru kroz adekvatno planiranje te uspostavu mehanizma kontrole provođenja usvojenog Prostornog plana Br ko distrikta BiH. Planovima upravljanja na zaštićenim prostorima definisati obaveze i ograničenja gradnje na zaštićenim područjima. Ove obaveze i ograničenja ugraditi u Prostorni plan, a kontrolu provođenja povjeriti nadležnom inspekcijском organu.

Mjere 2.2. Definisane bioindikatore i praćenje negativnih uticaja na životnu sredinu putem definisanih bioindikatore

Za ublažavanje posljedica ključnih negativnih uticaja na životnu sredinu, kako na lokalnom tako i na regionalnom nivou, neophodno je, prije svega, definisati koje bioindikatorne je potrebno pratiti te uspostaviti sistem i mehanizme za praćenje tih negativnih uticaja na osnovu indikatora.

Mjera 2.3. Kontrolisati i pratiti urbanizaciju te adekvatno rješavati infrastrukturne probleme kako u urbanim tako i u ruralnim dijelovima Br ko distrikta BiH

Neophodna je stalna kontrolisana urbanizacija i adekvatno rješavanje infrastrukturnih problema, kako u urbanim tako i u ruralnim dijelovima Br ko distrikta BiH, posebno onih dijelova koji se nalaze uz zaštićena područja ili naseljenih dijelova koji mogu izrazito negativno uticati na stanje životne sredine, generalno, i na stanje biodiverziteta kroz aktivnosti populacije (zagađenje zraka, vode, fekalne kanalizacije s ispuštima u vodotoke, lov, ribolov, odlaganje otpada na nepredviđena mjesta, intenzivne poljoprivredne aktivnosti, intenzivno stočarstvo i sl.).

➤ Cilj 3: Održivo korištenje prirodnih resursa

Razvoj sistema održive upotrebe prirodnih resursa je osnovni preduslov te nasušna potreba u osiguranju efikasnih mjera zaštite prirode. Održiva upotreba prirodnih resursa je obaveza svake članice Organizacije Ujedinjenih naroda, što je propisano Programom za 21. vijek (Agenda 21) na Samitu o Zemlji (Rio de Janeiro 1992.). Na razvoj održive upotrebe prirodnih resursa, na svakom biogeografskom području te oblicima tržišta i društveno-ekonomskog uređenja pojedinih država, ozbiljno je ukazala i Milenijska procjena ekosistema i obavezala sva međunarodna tijela (UNEP, UNDP itd.) na implementaciju takvih mjera koje ne rezultiraju daljnjim gubicima biološke pa i geomorfološke raznolikosti. To se posebno odnosi na zemlje u intenzivnoj tranziciji, kao što je BiH u kojoj su, zbog rastućeg siromaštva, i sve veći i intenzivniji nasrtaji na prirodne resurse. Definisane i poimanje održivosti upotrebe prirodnih resursa mora biti usaglašeno s ključnim razvojnim dokumentima Br ko distrikta BiH te

BiH. Realizacija ovog cilja podrazumijeva definisanje potrebe realizacije odre enih mjera kako slijedi.

Mjera 3.1. O uvanje tradicionalnih znanja i iskustava u procesu upravljanja biološkom i geološkom raznoversnoš u

S obzirom na izraženu raznolikost ljudskih kultura na prostoru BiH, tokom dugog procesa etnogeneze došlo je i do stvaranja posebne kulture i tradicionalnosti i u odnosu prema svim dijelovima prirode, a naro ito u upotrebi razli itih genetskih resursa (biljaka, životinja i gljiva) koje imaju posebne mogu nosti primjene. Ukupnost tradicionalnih znanja prilago enih savremenim potrebama doprinosi održivoj upotrebi kako biološke, tako i geološke raznolikosti.

Mjera 3.2. Uspostavljanje i ja anje stimulativnih ekonomskih mjera

Prirodna raznolikost Br ko distrikta BiH ima ogromnu ekonomsku vrijednost. Moderne determinante održivog razvoja ne vide zaštitu biodiverziteta samo u zaštiti ve i u racionalnom i održivom korištenju. Neophodna je uspostava i ja anje stimulativnih ekonomskih mjera i za pospješivanje uzgoja kultivisanih i pripitomljenih vrsta (širok spektar sorti u poljoprivredi, vo arstvu i povrtlarstvu, te odre enih pasmina u sto arstvu) je mogu a uz o uvanje postoje eg biodiverziteta.

Mjera 3.3. Razvoj i promocija održivog turizma

Kao jedan od osnovnih na ina racionalne upotrebe prirodnih resursa i generisanja ekološki profitabilne dobiti, smanjenja lokalnog siromaštva i pove anja stope atraktivnosti prostora Br ko distrikta BiH je i razvoj održivog turizma, s posebnim naglaskom na edukativni, nau ni i rekreacijski turizam.

Slijedi tabelarni prikaz ciljeva i mjera za zaštitu prirode Br ko distrikta BiH s definisanim vremenskim okvirom i odgovornostima.

Oblast: Priroda					
Red.br.	Cilj	Red.br.	Mjere	Rok	Odgovornost
1.	Zaštita prirode i biodiverziteta na teritoriji Br ko distrikta BiH kroz ja anje institucionalnog okvira i ja anje kapaciteta uprave	1.1.	Inventarizacija vrsta i uspostavljanje Crvene knjige BiH s dijelom koji se odnosi na Br ko distrikt BiH	2024.	<ul style="list-style-type: none"> ➔ Skupština Br ko distrikta BiH ➔ Vlada Br ko distrikta BiH ➔ Resorno odjeljenje za životnu sredinu
		1.2.	Uspostava zaštiti enih podru ja i izrada planova za održivo upravljanje zaštiti enim podru jima	2025.	<ul style="list-style-type: none"> ➔ Skupština Br ko distrikta BiH ➔ Vlada Br ko distrikta BiH ➔ Resorno odjeljenje za životnu sredinu
		1.3.	Uspostava monitoringa stanja biodiverziteta u Br ko distriktu BiH	2025.	<ul style="list-style-type: none"> ➔ Skupština Br ko distrikta BiH ➔ Vlada Br ko distrikta BiH ➔ Resorno odjeljenje za životnu sredinu
		1.4.	Povezivanje aktivnosti u sektoru šumarstva, vodoprivrede, poljoprivrede, prostornog planiranja, s procesom zaštite biodiverziteta	2025.	<ul style="list-style-type: none"> ➔ Skupština Br ko distrikta BiH ➔ Vlada Br ko distrikta BiH ➔ Resorno odjeljenje za životnu sredinu
Red.br.	Cilj	Red.br.	Mjere	Rok	Odgovornost
2.	Smanjenje pritiska na biodiverzitet Br ko distrikta BiH	2.1.	Smanjenje pritisaka na biodiverzitet kroz uspostavu adekvatnih mehanizama planiranja i provo enja prostornog plana	2022.	<ul style="list-style-type: none"> ➔ Skupština Br ko distrikta BiH ➔ Vlada Br ko distrikta BiH ➔ Resorno odjeljenje za životnu sredinu ➔ Odjeljenje za urbanizam
		2.2.	Definisanje bioindikatora i pra enje negativnih uticaja na životnu sredinu putem definisanih bioindikatora	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➔ Skupština Br ko distrikta BiH ➔ Vlada Br ko distrikta BiH ➔ Resorno odjeljenje za životnu sredinu
		2.3.	Kontrolisanje i pra enje urbanizacije te adekvatno rješavanje infrastrukturnih problema, kako u urbanim tako i u ruralnim dijelovima Br ko distrikta BiH	2024.	<ul style="list-style-type: none"> ➔ Skupština Br ko distrikta BiH ➔ Vlada Br ko distrikta BiH ➔ Resorno odjeljenje za životnu sredinu ➔ Odjeljenje za urbanizam
Red.br.	Cilj	Red.br.	Mjere	Rok	Odgovornost
3.	Održivo korištenje prirodnih resursa Br ko distrikta BiH	3.1.	O uvanje tradicionalnih znanja i iskustava u procesu upravljanja biološkom i geološkom raznovrsnoš u	od 2022.	<ul style="list-style-type: none"> ➔ Skupština Br ko distrikta BiH ➔ Vlada Br ko distrikta BiH ➔ Resorno odjeljenje za životnu sredinu
		3.2.	Uspostava i ja anje stimulativnih ekonomskih mjera	od 2021.	<ul style="list-style-type: none"> ➔ Skupština Br ko distrikta BiH ➔ Vlada Br ko distrikta BiH ➔ Resorno odjeljenje za životnu sredinu ➔ Ostala relevantna odjeljenja
		3.3.	Razvoj i promocija održivog turizma	od 2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➔ Skupština Br ko distrikta BiH ➔ Vlada Br ko distrikta BiH ➔ Resorno odjeljenje za životnu sredinu ➔ Odjeljenje za privredni razvoj, sport i kulturu

4. STRATEGIJA ZAŠTITE ZRAKA BR 10 KO DISTRIKTA BIH

Uvod

Oneišenje zraka štetno je za naše zdravlje i za našu okolinu. Ono može prouzrokovati kardiovaskularne i respiratorne bolesti i rak te je vode i uzroknikerane smrti koji dolazi iz okoline. Neke materije poput arsena, kadmija, nikla i policikličkih aromatskih ugljovodonika genotoksične su i kancerogene za ljude i nije moguće odrediti prag ispod kojeg ne predstavljaju opasnost. Oneišenje zraka također negativno utiče na kvalitet zraka i tla te nanosi štetu ekosistemima preko eutrofikacije (prekomjernog ulaganja azota) i kiselih kiša, čime su zahvaćeni poljoprivreda i šume te građevinski materijali i zgrade. Mnogo je izvora oneišenja zraka, no ono najprije potječe od industrije, proizvodnje energije i poljoprivrede.

Uticaj zagaćenog zraka na zdravlje stanovništva

Zagaćivanjem zraka ugrožava se zdravlje ljudi te životinjski i biljni svijet u cjelini. Također, ugrožen je opstanak ovjeka i stvorene materijalne, kulturne i druge vrijednosti.

Razvoj proizvodnje u svijetu raste takvom brzinom da je već polovinom 20. vijeka postalo očigledno da prirodne sile nisu u mogućnosti da neutrališu ogromne mase proizvodnih otpadaka, što je dovelo do narušavanja ravnoteže u prirodi.

Na kraju, treba imati na umu da tehnika i tehnologija donose blagostanje koje uostalom i uživamo, ali ako se koriste neznalčki i nebrizljivo, mogu predstavljati veliku opasnost za ovjeka.

Aerozagaćenje negativno utiče na sve organe ovjekovog organizma, a koji je organ više stradalozavisi od načina prodiranja otrovnih supstanci u organizam. Respiratorni sistem je najugroženiji. Na njega aeroxagaćenje djeluje akutno i hronično. Akutno stanje se javlja u četvrtom danu trajanja zagaćenja. Razumije se, tu ne obolijeva stanovništvo u cijelosti, već kao kod drugih epidemija mikrobnog i virusnog porijekla, prvo obolijevaju djeca i stare osobe.

Sluzokoža disajnih puteva svojom histološkom građom raspolaže značajnim mehanizmima za odbranu od štetnih agenasa u udahnutom zraku. Međutim, dugotrajno prisustvo i dejstvo zagaćivača zraka dovodi do blokiranja odbrambenog mehanizma.

Rak respiratornog sistema je naročito aktuelan kod stanovnika velikih gradova, gdje dolazi do naglih povećanja aeroxagaćenja.

Naučene studije su već ukazale na uzročnu vezu između nastajanja raka pluća i aeroxagaćenja, s obzirom na to da su kancerogene supstance stalno prisutne u zraku naseljenih mjesta, bilo da im je porijeklo iz uglja, lož-ulja, ispušnih plinova ili radioaktivnih materija.

Uticaj zagaćenog zraka na biljni svijet

Naučno je potvrđeno da je biljni svijet daleko osjetljiviji na zagaćenje u zraku od ovjeka (spominje se 15 puta osjetljiviji).

Zaga enja prisutna u zraku ulaze kroz otvore liš a dospijevaju i u biljku normalnom respiracijom. U listu biljke nastupa reakcija izme u polutanta i hlorofila. U tom slu aju gubi se hlorofil i dolazi do poreme aja fotosinteze. Tada liš e poprima blijedozelenu i žu kastu boju. Biljka po inje kržljati uz zna ajno smanjenje prinosa. U težim slu ajevima zaga enja zraka biljka uvehne. Razne vrste zaga enja razli ito djeluju na biljni svijet.

Utvr ivanje uzro nika sastoji se u izlaganju biljke razli itim koncentracijama polutanata u razli itim vremenskim intervalima. Tako se može utvrditi minimalna koncentracija polutanta u zraku, ije se prisustvo može dozvoliti.

Uticaj zaga enog zraka na materijalna dobra

Materijalna dobra (gra evinski materijali od metala i nemetala, guma, koža, papir i dr.) izložena dejstvu zaga enog zraka propadaju zbog hemijske reakcije koja se doga a izme u polutanata i materijala. Koliko dugo e polutanti iz zraka djelovati na materijalno dobro zavisi, izme u ostalog, i od prisustva vodene pare, jer mnogi polutanti po inju agresivno djelovati tek u prisustvu vlage. Takav slu aj je s oksidima sumpora i azota.

Kiše iznad velikih industrijskih objekata i urbanih sredina su esto kisele, zbog apsorpcije polutanata iz zraka. Kisele kiše mogu prouzrokovati dosta štete, posebno na biljnom i životinjskom svijetu.

Metalne konstrukcije pri zaga enom zraku vremenski vrlo brzo stradaju od pojave korozije. Isti je slu aj i s fasadama zgrada. Koža, papir i tekstil se tako er ošte uju pojavom polutanata u zraku. Guma je posebno osjetljiva na ozon, zbog reakcije izme u ozona i sirovina iz kojih se proizvodi guma.

Razaranje umjetni kih spomenika pod uticajem zaga enog zraka stvara ozbiljnu zabrinutost me u onima koji njeguju i održavaju spomenike. Zapravo, postoje tri uzro nika koji uti u na razaranje gra evina: fizi ki, hemijski i biološki. Pritom, nikada ne nastupa samo jedan od ovih uzro nika, ve se kombinuju. Kada je u pitanju hemijski uticaj, misli se prije svega na zaga eni zrak. Agresivni sastavni dijelovi zaga enog zraka su, naro ito posljednjih godina, ozbiljno ugrozili umjetni ka djela i gra evine. Ovim hemijskim djelovanjem ugroženo je bezbroj umjetni kih djela, spomenika i gra evina. Ovaj proces je daleko primjetniji u mjestima razvijenije industrije, a stru njaci iz ove oblasti su ve dali znak za uzbunu: „ako se u najskorije vrijeme ne prona u rješenja za smanjenje zaga enja u zraku, može se ra unati da e za neku deceniju propasti najve i dio srednjovjekovnih gra evina i skulptura“. Dakle, prijeti opasnost od uništenja nenadoknadivog kulturnog blaga.

4.1. Postoje e stanje

4.1.1. Zakonski okvir

Br ko distrikt BiH je usvojio Zakon o zaštiti zraka (SGBD 25/04) u okviru svog osnovnog seta zakona za zaštitu životne sredine a potom su uslijedile i tri izmjene, tako da je trenutno na snazi važe i zakon

- Zakon o zaštiti zraka (SGBD 25/04, 1/05, 19/07 i 9/09).

U okviru ovog zakona doneseni su i usvojeni sljede i podzakonski akti:

- a) Pravilnik o grani nim vrijednostima emisije zaga uju ih materija u zrak (SGBD 30/06);
- b) Pravilnik o emisiji isparljivih organskih jedinjenja (SGBD 30/06);
- c) Pravilnik o monitoringu kvaliteta zraka (SGBD 30/06);

- d) Pravilnik o granicnim vrijednostima emisije u zrak iz postrojenja za sagorijevanje (SGBD 30/06);
- e) Pravilnik o monitoringu emisija zagađujućih materija u zrak (SGBD 30/06);
- f) Pravilnik o postepenom isključenju supstanci koje oštećuju ozonski omotač (SGBD 30/06);
- g) Pravilnik o ograničenju emisije u zrak iz postrojenja za spaljivanje bio mase (SGBD 30/06);
- h) Pravilnik o uslovima za rad postrojenja za spaljivanje otpada (SGBD 30/06).
- i) Pravilnik o granicnim i ciljanim vrijednostima kvaliteta zraka, pravovima informisanja i uzbune (SGBD 18/11).

4.1.2. Emisije u zrak

Najveće emisije polutanata na području Br ko distrikta BiH javljaju se iz sljedećih izvora:

- Topionice i rafinacije olova „Tesla“ Br ko,
- „Bimal“,
- Šećerana,
- „Žitopromet“,
- deponija otpada,
- asfaltne baze,
- šoping centri,
- škole,
- bolnice,
- saobraćaj,
- individualna ložišta itd.

Polutanti koji se ispuštaju su:

- sumpor-dioksid SO_2 ,
- azotni-oksidi NO_x ,
- ugljen-monoksid CO ,
- ugljen-dioksid CO_2 ,
- lebdećestice PM_{10} i $PM_{2,5}$ i dr.

Gorivo koje se najčešće koristi je fosilno (80%) i to uglavnom ugalj iz Banovića i uravika s procentom sumpora (oko 2%) i Ugljevika (oko 5%) te lož-ulje sa 0,2-0,5% sumpora.

4.1.3. Uzroci zagađenja zraka

Industrijska zagađenja su uzrokovana:

- zastarjelim tehnološkim procesima,
- izborom lokacije za industriju, jer to predstavlja vrlo značajan element u smislu osiguranja zadovoljavanja kvaliteta zraka.

Saobraćajna zagađenja su uzrokovana:

- javni i privatni saobraćaj, intenzivan saobraćaj kroz centar grada, prebukiranost saobraćajnica u centru grada, zagušenja u određenim vremenskim intervalima,
- veliki broj vozila u saobraćaju s motorima starijeg tipa ili neispravnim motorima, što uzrokuje povećanu emisiju zagađujućih materija u zrak.

Zaga enja od deponije otpada:

- neadekvatno riješen problem zbrinjavanja otpada dovodi do estih samozapaljenja mješovitog otpada na deponiji što uzrokuje osloba anje opasnih polutanata u zrak koji se šire u okolna prigradska naselja,
- neprijatni mirisi u okolnim prigradskim naseljima.

Zaga enja od grijanja naselja su uzrokovana:

- neodgovaraju om konstrukcijom ložišta kod kotlovskih postrojenja, konstrukcija ložišta namijenjena za jednu vrstu goriva, a upotrebljava se druga vrsta,
- neodgovaraju om vrstom goriva, jer goriva koja sadrže visok procenat sumpora zna ajno uti u na ukupnu zaga enost zraka u gradovima.

U narednoj tabeli dat je pregled sadržaj sumpora u uglju iz BiH te uljima.

Gorivo	Sadržaj sumpora		Kalori na mo (MJ)
	%	g/4,2 MJ	
Ugalj			
Stanari	0,23	1,0	9,60
Kreka	0,56	2,0	12,75
Banovi i	1,1	3,0	17,45
Kakanj	1,6	3,5	19,25
ur evik	1,9	3,7	20,90
Gacko	1,1	5,1	9,10
Zenica	2,5	5,5	19,25
Breza	2,4	5,7	17,65
Livno	2,1	6,4	13,80
Miljevina	2,5	6,8	14,92
Mostar	3,2	8,8	15,35
Gra anica	2,5	9,2	11,20
Ugljevik	5	19,5	11,35
Ulje			
EL	1,0	1,0	42,00
LS	1,5	1,5	41,00
L	2,0	2,0	40,00
SR	3,0	3,0	40,00
T	4,0	4,0	40,00

Pored navedenog, zaga enje zraka od grijanja naselja uzrokovano je i:

- neodgovaraju om visinom dimnjaka,
- nepravilnim loženjem, odnosno nepoznavanjem procesa sagorijevanja,
- izborom loše lokacije naselja.

Za Br ko distrikt BiH je posebno važno naglasiti da trenutno ne postoji sistem centralnog grijanja, što ima za posljedicu zaga enje zraka uve ano nekoliko puta u odnosu na stanje koje bi bilo u slu ajnu njegovog postojanja.

Me u glavne zaga iva e zraka u Br ko distriktu BiH spadaju individualna i industrijska ložišta, deponija otpada i saobra aj.

4.1.4. Stanje kvaliteta zraka

Indikativna mjerenja i rezultati kvaliteta zraka u Br ko distriktu BiH vršena mobilnom stanicom za pra enje kvaliteta zraka u 2010., 2011. i 2012. godini (Izvor: službena internet stranica Vlade Br ko distrikta BiH <http://bdcentral.net>), ukazuju na pove ane koncentracije ponajprije sumpor-dioksida i lebde ih estica promjera ispod 10 µm, pogotovo u periodu sezone grijanja, a posljednja mjerenja ra ena u 2013. godini ukazuju i na pove ane koncentracije prizemnog ozona.

Tako er, analize pokazuju i esta prekora enja grani nih vrijednosti sumpor-dioksida, lebde ih estica i ozona propisanih Pravilnikom o grani nim i ciljanim vrijednostima kvaliteta zraka, pragovima informisanja i uzbune (SGBD 18/11).

Sagledavaju i stanje zaga enja zraka u Br ko distriktu BiH može se lako do i do zaklju ka da je zaga enost prisutnija nego što to odgovara stepenu industrijalizacije i urbanizacije. Za takvo stanje postoji više razloga, a osnovni je taj što se ta problematika nedovoljno poznaje od strane onih koji mogu uticati na njeno rješavanje te se ne preduzimaju adekvatne mjere za uklju ivanje instrumenata s ciljem smanjivanja one iš enja zraka.

U narednim poglavljima dati su ciljevi i mjere za poboljšanje kvaliteta zraka u Br ko distriktu BiH.

4.2. Ciljevi i mjere za zaštitu zraka

Cilj 1. Uskla ivanje zakonske i podzakonske regulative s regulativom EU i me unarodnim konvencijama

Mjera 1.1. Izrada i donošenje novog Zakona o zaštiti zraka Br ko distrikta BiH i pripadaju ih podzakonskih akata u skladu s odredbama sljede ih EU direktiva i me unarodnih konvencija u mjeri u kojoj su one primjenjive za Br ko distrikt BiH i to:

EU direktive

- Direktiva 2008/50/EZ Evropskog parlamenta i Vije a o kvalitetu okolnog zraka i istijem zraku za Evropu (SL L 152, 11. 6. 2008.),
- Direktiva 2004/107/EZ Evropskog parlamenta i Vije a koja se odnosi na arsen, kadmij, živu, nikal i policikličke aromatske ugljovodonike u vanjskom zraku (SL L 23, 26. 1. 2005.),
- Direktiva Vije a 2001/81/EZ Evropskog parlamenta i Vije a o nacionalnim vršnim emisijama za odre ene (pojedine) one iš uju e materije (SL L 309, 27. 11. 2001.),
- Direktiva 2003/87/EZ Evropskog parlamenta i Vije a kojom se utvr uje shema za trgovanje kvotama emisije stakleni kih plinova unutar Zajednice i kojom se izmjenjuje i dopunjava Direktiva Vije a 96/61/EZ (SL L 275, 25. 10. 2003.),
- Direktiva 2004/101/EZ Evropskog parlamenta i Vije a kojom se dopunjava Direktiva 2003/87/EZ kojom se utvr uje shema za trgovanje kvotama emisije stakleni kih plinova unutar Zajednice, vezano za projektne mehanizme Kyotskog protokola (SL L 338, 13. 11. 2004.),
- Direktiva 2008/101/EZ Evropskog parlamenta i Vije a kojom se izmjenjuje i dopunjava Direktiva 2003/87/EZ kako bi se zrakoplovne aktivnosti uklju ile u sistem trgovanja kvotama emisijama stakleni kih plinova unutar Zajednice (SL L 8, 13. 1. 2009.),

- Direktiva 2009/29/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća kojom se izmjenjuje i dopunjava Direktiva 2003/87/EZ kako bi se unaprijedio i proširio sistem trgovanja emisijskim jedinicama Zajednice (SL L 140, 5. 6. 2009.),
- Direktiva 2009/30/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća o izmjenama i dopunama Direktive 98/70/EZ u pogledu specifikacije benzina i dizelskih goriva i plinskog ulja i uvođenju mehanizma praćenja i smanjenja emisija stakleničkih plinova i izmjenama i dopunama Direktive Vijeća 1999/32/EZ u pogledu specifikacije goriva koje koriste plovila za unutrašnju plovidbu i ukidanju Direktive 93/12/EEZ (SL L 140, 5. 6. 2009.),
- Direktiva Vijeća 87/217/EEZ od 19. marta 1987. o spremanju i smanjenju onečišćenja okoline azbestom (SL L 85, 28. 3. 1987.),
- Direktiva Vijeća 91/692/EEZ od 23. decembra 1991. o standardizaciji i racionalizaciji izvještaja o implementaciji određenih direktiva koje se odnose na okolinu (SL L 377, 31. 12. 1991.),
- Direktiva 98/70/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. oktobra 1998. o kvalitetu benzinskih i dizelskih goriva i izmjeni Direktive Vijeća 93/12/EEZ (SL L 350, 28. 12. 1998.),
- Direktiva Vijeća 1999/32/EZ od 26. aprila 1999. o smanjenju sadržaja sumpora u određenim tečnim gorivima i o izmjeni Direktive 93/12/EEZ (SL L 121, 11. 5. 1999.),
- Direktiva 2001/80/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 23. oktobra 2001. o ograničenju emisija određenih onečišćujućih materija u zrak iz velikih uređaja za loženje (SL L 309, 27. 11. 2001.),
- Direktiva 2003/17/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 3. marta 2003. o izmjeni Direktive 98/70/EZ o kvalitetu benzina i dizelskih goriva (tekst značajan za EGP) (SL L 76, 22. 3. 2003.),
- Direktiva 2004/42/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 21. aprila 2004. o ograničenju emisija isparljivih organskih spojeva nastalih upotrebom organskih rastvarača u određenim bojama i lakovima i proizvodima za završnu obradu vozila, te o izmjeni Direktive 1999/13/EZ (SL L 143, 30. 4. 2004.),
- Direktiva 2008/112/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 16. decembra 2008. o izmjeni direktiva Vijeća 76/768/EEZ, 88/378/EEZ, 1999/13/EZ i direktiva 2000/53/EZ, 2002/96/EZ i 2004/42/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća radi njihovog prilagođavanja Uredbi (EZ) br. 1272/2008 o razvrstavanju, označavanju i pakovanju materija i smjesa (tekst značajan za EGP) (SL L 345, 23. 12. 2008.),
- Direktiva 2010/75/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 24. novembra 2010. o industrijskim emisijama (integrirano spremanje i kontrola onečišćenja) (preinačeno) (tekst značajan za EGP) (SL L 334, 17. 12. 2010.),
- Direktiva Komisije 2010/79/EU od 19. novembra 2010. o prilagođavanju tehničkih napretku Priloga III. Direktivi 2004/42/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća o ograničenju emisija isparljivih organskih spojeva (SL L 304, 20. 11. 2010.),
- Direktiva 2012/33/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 21. novembra 2012. o izmjeni Direktive Vijeća 1999/32/EZ u vezi sa sadržajem sumpora u brodskim gorivima (SL L 327, 27. 11. 2012.)

Meunarodne konvencije

- Okvirna konvencija UN-a o klimatskim promjenama (UNFCCC), Rio de Janeiro 1992. god. (ratifikovana od strane BiH 2000. god. - „Sl. glasnik BiH“, br. 19/00);
 - Kjoto protokol, Kjoto 1997. god. (ratifikovan od strane BiH 2008. god. - „Sl. glasnik BiH“, br. 3/08);
- Konvencija UNECE-a o pristupu informacijama, u eš u javnosti u procesu odlučivanja i pristupu pravosudnim organima iz oblasti okoline, Arhus 1998. god. (ratifikovana od strane BiH 2008. god.);
 - Protokol o registru zagađivača i dometu zagađivanja (PRTR), Kijev 2003. god. (ratifikovana od strane BiH 2003. god.);

- Konvencija o dalekosežnom prekograničnom zagađenju zraka, Ženeva 1979. god. (ratifikovana od strane BiH sukcesijom 1992. – „Sl. list SFRJ“, 11/86 i „Sl. list RBiH“, 13/94);
 - Protokol o dugoročnom finansiranju programa saradnje za praćenje i procjenu dalekosežne transmisije zagađivača zraka u Evropi (EMEP), Ženeva 1984. god. (ratifikovana od strane BiH sukcesijom 1993. god. – „Sl. list SFRJ“, 2/87 i „Sl. list RBiH“, 13/94);
- Konvencija o zaštiti ozonskog omotača, Be 1985. god. (ratifikovana od strane BiH sukcesijom 1993. god. – „Sl. list SFRJ“, 2/87 i „Sl. list RBiH“, 13/94);
 - Protokol o supstancama koje oštećuju ozonski omotač, Montreal 1987. god. (ratifikovana od strane BiH sukcesijom 1993. god. – „Sl. list SFRJ“, 16/90) s pripadajućim amandmanima (ratifikovanim od strane BiH 2003. god.).

Cilj 2. Uspostavljanje sistema upravljanja kvalitetom zraka u Br ko distriktu BiH

Mjera 2.1. Donošenje odgovarajućeg podzakonskog propisa kojim će se uspostaviti sistem upravljanja kvalitetom zraka u Br ko distriktu BiH

Mjera 2.2. Uspostava registra emisija zagađujućih materija

Ova mjera podrazumijeva evidentiranje i praćenje izvora emisije zagađivača zraka po količinama i vrstama u skladu s odredbama posebnog podzakonskog akta.

Mjera 2.3. Uspostavljanje mreže za praćenje kvaliteta zraka

Ova mjera podrazumijeva:

izradu studije izvodljivosti koja će analizirati postojeće stanje i dati najoptimalnije i najefikasnije rješenje za uspostavljanje mreže na području Br ko distrikta BiH, što uključuje:

- o izbor polutanta koji će se mjeriti;
- o izbor oblasti u kojoj treba vršiti mjerenje;
- o izbor broja i rasporeda mjernih stanica;
- o izbor trajanja i učestalosti uzorkovanja;
- o troškove ulaganja i
- o troškove održavanja i upravljanja;
- o nabavku i postavljanje opreme za praćenje kvaliteta zraka.

Mjera 2.4. Kategorizacija kvaliteta zraka

Na osnovu zakonski definisanih uslova izvršiti analizu postojećeg stanja i kategorizaciju kvaliteta zraka na području Br ko distrikta BiH, a rezultate kategorizacije uključiti kroz provođenje Mjera 4.2.2.4.

Mjera 2.5. Planske mjere koje podrazumijevaju osiguranje kvaliteta zraka kroz:

- prostorno i urbanističko planiranje,
- planove razvoja industrije, energetike, prometa i dr.,
- kvalitet gradnje,
- plan interventnih mjera u slučaju prekoračenja pragova uzbune propisanih zakonskim i podzakonskim aktima.

Mjera 2.6. Upravno-administrativne mjere koje podrazumijevaju osiguranje kvaliteta zraka kroz:

- izdavanje ekoloških dozvola,
- izdavanje urbanističke saglasnosti, odobrenja za gradnju i odobrenja za upotrebu,
- obavezu provjere emisija i prijavljivanje u registar emisija.

Mjera 2.7. Tehni ko-tehnološke mjere koje podrazumijevaju osiguranje kvaliteta zraka kroz:

- projektovanje objekata,
- primjenu najboljih raspoloživih tehnika, tehni kih rješenja i mjera,
- korištenje opreme i postrojenja, koji su okolinski prihvatljivi,
- pravilno odvijanje tehnoloških procesa i održavanje opreme,
- periodi ne provjere emisija.

Cilj 3. Smanjenje energijske intenzivnosti

Ovaj cilj podrazumijeva provo enje sljede ih mjera:

Mjera 3.1. Izrada i donošenje propisa o energetske efikasnosti u gra evinarstvu
S obzirom na to da je potrošnja energije u Br ko distriktu BiH vezana, u velikoj mjeri, za potrošnju energije za grijanje stambenih objekata, potrebno je i donošenje propisa o energetske efikasnosti u gra evinarstvu kojim bi se, izme u ostalog, propisalo i uvo enje certifikata o energetske efikasnosti za objekte (klasifikovanje i izdavanje dozvola za gradnju po kategorijama), metodologije mjerenja i uslove za organizacije koje vrše mjerenje.

Mjera 3.2. Izrada i donošenje akcionog plana energetske održivog razvoja

Akциони plan energetske održivog razvoja Br ko distrikta BiH ima za cilj smanjenje emisije CO₂ kroz:

- mjere energetske efikasnosti korištenjem obnovljivih izvora energije, upravljanjem potrošnjom, edukacijom i drugim mjerama;
- mjere koje e pridonijeti sigurnosti i raznolikosti snabdijevanja energijom Br ko distrikta BiH;
- mjere za smanjenje energetske potrošnje u sektorima zgradarstva, prometa i javne rasvjete;
- politiku prostornog ure enja i transformaciju urbanih u ekološki održiva podru ja.

Cilj 4. Ograni enje emisija iz malih ložišta

Mjera 4.1. Regulirati korištenje uglja prema vrsti korisnika i kvalitetu uglja

Regulacija korištenja uglja prema vrsti korisnika i kvalitetu uglja je potrebna s obzirom na to da se razli ite vrste uglja iz BiH razlikuju prema sadržaju sumpora (odnos 1:20). Potrebno je propisati uslove za korištenje specifi nih vrsta uglja prema vrsti ure aja, koji su na terenu prisutni ili se mogu nabaviti na tržištu (kotao, pe , snaga, lokacija, konstrukcija). Osim toga, potrebno je izraditi i program stimulisanja korištenja pojedinih vrsta uglja.

Mjera 4.2. Donošenje programa podsticaja korištenja obnovljivih biogoriva

Odgovaraju im finansijskim programima podsticati korištenje obnovljivih biogoriva (pelet, briket i bioplin), zatim propan/butan plin i niskosumporno lož-ulje. Ukoliko je mogu e, bolje je uraditi i stimulisati program supstitucije uglja alternativnim gorivima nego stimulisati zamjenu jednog uglja drugim, jer i nakon zamjene jedne vrste uglja drugom s manjim sadržajem sumpora njegovim sagorijevanjem i dalje nastaju drugi štetni produkti sagorijevanja (pepeo, nesagorjeli ugljovodonici, prašina, ugljen-dioksid i monoksid).

Mjera 4.3. Definisati kvaliteta sobnih pe i i kotlova male snage

Definisati kvaliteta sobnih pe i i kotlova male snage je mogu e kroz: donošenje i implementaciju standarda za kvalitet sobnih pe i i koltova male snage, regulaciju prodaje na tržištu sobnih pe i i kotlova male snage, inspekcijski nadzor primjene ovog

standarda. Potrebno je usvojiti pravilnik o kvalitetu uglja i uspostaviti inspekcijski nadzor.

Slijedi tabelarni prikaz ciljeva i mjera za zaštitu zraka Br ko distrikta BiH s definisanim vremenskim okvirom i odgovornostima.

Oblast: Zrak					
Red. br.	Cilj	Red. br.	Mjere	Rok	Odgovornost
1.	Usklađivanje zakonske i podzakonske regulative s regulativom EU i meunarodnim konvencijama	1.1.	Izrada i donošenje novog Zakona o zaštiti zraka Brčko distrikta BiH i pripadaju ih podzakonskih akata u skladu s odredbama EU direktiva i meunarodnih konvencija u mjeri u kojoj su one primjenjive za Brčko distrikt BiH	2022.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Skupština Brčko distrikta BiH ➤ Vlada Brčko distrikta BiH ➤ Resorno odjeljenje za životnu sredinu
Red. br.	Cilj	Red. br.	Mjere	Rok	Odgovornost
2.	Uspostavljanje sistema upravljanja kvalitetom zraka u Brčko distriktu BiH	2.1.	Donošenje odgovarajućeg podzakonskog propisa kojim će se uspostaviti sistem upravljanja kvalitetom zraka u Brčko distriktu BiH	2025.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Brčko distrikta BiH ➤ Resorno odjeljenje za životnu sredinu
		2.2.	Uspostava registra emisija zagađujućih materija	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Resorno odjeljenje za životnu sredinu ➤ Inspekcija
		2.3.	Uspostavljanje mreže za praćenje kvalitete zraka	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Brčko distrikta BiH ➤ Resorno odjeljenje za životnu sredinu
		2.4.	Kategorizacija kvaliteta zraka	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Brčko distrikta BiH ➤ Resorno odjeljenje za životnu sredinu
		2.5.	Planske mjere koje podrazumijevaju osiguranje kvaliteta zraka	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Brčko distrikta BiH ➤ Resorno odjeljenje za životnu sredinu
		2.6.	Upravno-administrativne mjere koje podrazumijevaju osiguranje kvaliteta zraka	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Brčko distrikta BiH ➤ Resorno odjeljenje za životnu sredinu
		2.7.	Tehnološke mjere koje podrazumijevaju osiguranje kvaliteta zraka	2026.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Brčko distrikta BiH ➤ Resorno odjeljenje za životnu sredinu ➤ Inspekcija
Red. br.	Cilj	Red. br.	Mjere	Rok	Odgovornost
3.	Smanjenje energetske intenzivnosti	3.1.	Izrada i donošenje propisa o energetske efikasnosti u građevinarstvu	Od 2018.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Skupština Brčko distrikta BiH ➤ Vlada Brčko distrikta BiH
		3.2.	Izrada i donošenje akcionog plana energetske održivosti	Od 2021.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Skupština Brčko distrikta BiH ➤ Vlada Brčko distrikta BiH ➤ Privredni subjekti
Red. br.	Cilj	Red. br.	Mjere	Rok	Odgovornost

Strategija zaštite životne sredine Br ko distrikta BiH za period 2016–2026. godine

4.	Ograni enje emisija iz malih ložišta	4.1.	Regulisati korištenje uglja prema vrsti korisnika i kvalitetu uglja	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Resorno odjeljenje za životnu sredinu ➤ Inspekcija
		4.2.	Donošenje programa podsticaja korištenja obnovljivih biogoriva	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Resorno odjeljenje za životnu sredinu
		4.3.	Definisanje kvaliteta sobnih pe i i kotlova male snage	Od 2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Odjeljenje za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove ➤ Odjeljenje za privredni razvoj

5. STRATEGIJA UPRAVLJANJA OTPADOM BR KO DISTRIKTA BiH

Uvod

Ekonomski i tehnološki napredak donosi pozitivne promjene u našinu života, ali i niz problema među kojima se pojavio i problem proizvodnje otpada. Sve u veći standard znači i sve u veću potrošnju i proizvodnju, pa samim tim i sve veće količine ambalažnog i drugog komunalnog otpada, pa i industrijskog. Postoje različite prakse postupanja s otpadom u BiH, pa i u Brčko distriktu BiH, vrlo je loša, odnosno stepen prevencije, selektivnog odlaganja, reciklaže i ponovna upotreba su vrlo mali. Najveći dio proizvedenog otpada se odlazi na neuređena odlagališta bez primjene ikakvih sanitarnih tehnoloških mjera odlaganja. Stoga zbrinjavanje otpada trenutno predstavlja značajan ekološki, tehnološki, sanitarni, urbanistički, građevinski i hidrološki problem.

Donošenje Strategije upravljanja otpadom propisano je članom 8. i 10. Zakona o upravljanju otpadom i članom 47. Zakona o zaštiti okoline i čini sastavni dio Strategije zaštite okoline. Njom se definišu politika i strateške smjernice zasnovane na općim načelima elima Evropske unije prenesenim kroz Zakon o upravljanju otpadom, i to prvenstveno u dijelu koji se odnosi na prioritete i temeljna načela upravljanja otpadom.

Konačno odlaganje

Konačno odlaganje je dosad najzastupljeniji postupak (95%). Realizacijom Plana o upravljanju otpadom, odnosno uspostavljanjem sistema upravljanja otpadom izdvajanjem komponenti, recikliranjem te ponovnom upotrebom, količina konačno odloženog otpada se može svesti na 20-30%.

Gradivine i postrojenja za upravljanje otpadom grade se i koriste, uglavnom, za sljedeće postupke:

- 1) mehanička obrada otpada – MTO (sortirnice, reciklaže) – priprema odvojeno sakupljeni komunalni i drugi otpad za ponovno i novo korištenje
- 2) biološka obrada otpada – BTO – izvodi se u kompostanama i postrojenjima za anaerobnu i aerobnu digestiju te nog i polute nog biološkog otpada
- 3) termička obrada otpada odvija se u nekoliko vrsta postrojenja (sa ili bez proizvodnje električne i/ili toplinske energije):
 - postrojenja za termičku obradu otpada (biomasa, komunalni, opasni);
 - saizgaranje otpada s fosilnim gorivima;
 - kafilacije (termička obrada klastičnog životinjskog otpada);
 - energane na deponijski plin.

Deponije otpada

Sanacija, zatvaranje i rekultivacija postojećih deponija direktno su uslovljeni izgradnjom nove sanitarne deponije, odnosno centra za upravljanje otpadom. Uspješnost ovog procesa zavisi od sigurnih izvora finansiranja, zatim od stručnosti timova za izradu i vođenje projekata te o podršci vlasti i javnosti na svim nivoima. U tom pogledu izrađena je Studija za najpovoljniju lokaciju na teritoriji Brčko distrikta BiH za izgradnju sanitarne deponije, odnosno Centra za upravljanje otpadom. Centar za upravljanje otpadom u svom sadržaju podrazumijeva postojanje sanitarne deponije, kao i postrojenja za zbrinjavanje opasnog otpada (spalionica), te postrojenja za zbrinjavanje animalnog otpada.

Studija je urađena od strane ovlaštenih institucija „Dvokut-pro“ iz Sarajeva i „Instituta za građevinarstvo“ iz Banje Luke, po narudžbi Odjeljenja za javne poslove Vlade Br ko distrikta BiH. U Studiji je na osnovu višekriterijskih analiza, koje su u skladu s EU direktivom, te na osnovu svjetskih iskustava izvršeno bodovanje 12 lokacija po zadatim kriterijima.

- A) Prostorno-planski kriteriji
- B) kriteriji zaštite životne sredine
- C) ekonomski kriteriji
- D) tehničko-tehnološki kriteriji
- E) kriterij izvodljivosti.

Od liste 12 potencijalnih lokacija iz daljnje analize je izostavljeno 9 lokacija, po preliminarnoj procjeni, jer se ne smatraju pogodne za budu u gradnju, odnosno ne zadovoljavaju određene eliminacione kriterije, na osnovu kojih je izvršen uži izbor za izbor tri lokacije (postojeće odlagalište, lokacija Barnjaci i lokacija Kladje).

U narednim aktivnostima u odabiru lokacija veoma je važno:

- u estvovanje javnosti – ključ uspjeha!
- organizacija javne rasprave u vezi s odredivanjem lokacije, eventualno organizovanje putovanja zainteresovane javnosti na postojeću sanitarnu deponiju u okruženju.

Regionalne deponije

U razmatranju pogodnih rješenja sistema za upravljanje otpadom, svakako je potrebno uzeti u obzir i projekat koji se implementira na području Federacije BiH i Republike Srpske, odnosno projekat „Upravljanje vrstnim otpadom“, koji se tretira kao projekat od posebne važnosti za cijelu regiju i koji bi trebao direktno doprinijeti poboljšanju stanja životne sredine kao i upravljanju prirodnim resursima cijele Bosne i Hercegovine.

Ovim projektom je stvoren model upravljanja otpadom, kroz niz od 16 regionalnih centara za upravljanje otpadom, u Federaciji BiH 10 i u Republici Srpskoj 6. Uz korist za životnu sredinu, projekat treba da doprinese novim privrednim kretanjima i otvaranju novih radnih mjesta te da otvori nove mogućnosti povećanja broja stanovnika, obuhvata njihovim organizovanim prikupljanjem komunalnog otpada i njegovim kvalitetnim zbrinjavanjem.

Međutim, činjenica da su te deponije dosta skupe, uslovljava zaključak da se odlaganje otpada na tim deponijama biti skupoplateno se, s obzirom na to, u narednom periodu morati reciklirati što više sekundarnih sirovina. Otpad treba biti vagan prije odlaganja. Općine koje gravitiraju određenoj regionalnoj sanitarnoj deponiji morat će osigurati sredstva za odlaganje svog otpada pa će se voditi računa o tome da se odlaže manja količina otpada.

Kroz projekat „Upravljanje vrstnim otpadom“ uspostavljeni su centri za upravljanje otpadom u Zenici i Sarajevu (na području FBiH) te centri u Bijeljini i Banjoj Luci (na području RS).

Dinamičkim planom provođenja projekta predviđeni su i centri u Tuzli, Bihaću, Livnu i Mostaru. Međutim, na nekim područjima, npr. Tuzlanskom kantonu, došlo je do intenzivnog stvaranja tzv. NIMBY (ne u moje dvorište) efekta, tako da je projekat došao do nesavladivih prepreka.

U detaljnom razmatranju ta ne lokacije i sadržaja centra za upravljanje otpadom Br ko distrikta BiH svakako treba uzeti u obzir i ove regionalne tendencije.

5.1. Postoje e stanje

5.1.1. Zakonski okviri

Br ko distrikt BiH je usvojio Zakon o upravljanju otpadom (SGBD 25/04, 1/05, 19/07, 2/08 i 9/09) u okviru seta zakona za zaštitu životne sredine.

Na osnovu ovog zakona doneseni su sljede i podzakonski akti:

- a) Pravilnik o postupanju s otpadom koji se ne nalazi na listi opasnog otpada ili iji je sadržaj nepoznat (SGBD 32/06);
- b) Pravilnik o sadržaju plana prilago avanja upravljanju otpadom za postoje a postrojenja za tretman ili odlaganje otpada i aktivnostima koje preduzima nadležno odjeljenje (SGBD 32/06);
- c) Pravilnik o uslovima za prenos obaveza upravljanja otpadom s proizvo a a i prodava a na operatera za prikupljanje otpada (SGBD 32/06);
- d) Pravilnik o izdavanju dozvole za aktivnosti male privrede u upravljanju otpadom (SGBD 32/06);
- e) Pravilnik o kategorijama otpada s listama (SGBD 32/06);
- f) Pravilnik o finansijskim garancijama kojima se može osigurati prekograni ni promet otpada (SGBD 32/06).

5.1.2. Trenutno stanje nastanka – produkcije i zbrinjavanja otpada

Neodgovaraju e sistemsko i plansko upravljanje otpadom je jedan od najve ih problema zaštite okoline u Br ko distriktu BiH, jer koli ine otpada rastu iz dana u dan, a ne postoji infrastruktura koja bi taj otpad trebala zbrinuti na ekološko prihvatljiv na in.

Otpad se prikuplja neselektivno pa se esto u komunalnom otpadu nalaze i pojedine kategorije industrijskog, medicinskog i drugih vrsta otpada, me u kojima ima i opasnog otpada.

Kada se uzme u obzir da se prosje no po glavi stanovnika na dan proizvede 0,8 kg otpada zna i da u našem gradu, ne ra unaju i privredu, imamo izme u 70 i 80 t otpada koji konstantno optere ava prostor gradske deponije, te se mora razmišljati o reciklaži na izvoru nastajanja otpada i planiranju otvaranja reciklažnih dvorišta na nekoliko lokacija u gradu radi smanjenja koli ine otpada koja završi na deponiji.

Neure eni sistem upravljanja otpadom negativno se odražava na sastavnice okoline kao što su voda, zrak, zemljište te na klimu, ljudsko zdravlje i drugi živi svijet. Posebno su ugrožene podzemne vode koje su glavni izvor zaliha pitke vode i osnovni nacionalni resurs.

Otpad koji se po definiciji tretira kao svaka materija ili predmet koji posjednik odbacuje ili namjerava ili mora odbaciti se može grubo po vrsti odnosno mjestu nastanka podijeliti na:

- komunalni otpad,
- industrijski otpad,
- gra evinski otpad i otpad od rušenja,
- ambalažni otpad,

- otpadna vozila,
- otpadne gume vozila,
- otpadna ulja,
- otpadni elektri ni i elektronski otpad (e-otpada),
- medicinski otpad,
- poljoprivredni otpad,
- šumski otpad,
- biootpad,
- istrošene baterije i akumulatori,
- postojeane organske zaga uju e materije (POPs-i) itd.

Navedene vrste otpada, u kojem ima i opasnog otpada, u velikom dijelu su bez organizovanog razvrstavanja odlagane i dalje se odlažu na gradsku deponiju, tako da se pod hitno treba pristupiti sanaciji gradskog odlagališta po standardima i normama propisanim za ovu vrstu građevinskih objekata.

Poseban problem u izgradnji, a i sanaciji odlagališta otpada, je lokacija postojećeg odlagališta, neposredno uz rijeku Savu, što zahtijeva posebne mjere zaštite voda složenim sistemom brtvenih i drenažnih slojeva i odvoda i tretmana procjednih voda.

Koli ine otpada iz dana u dan rastu tako da se na in upravljanja otpadom mora u potpunosti promijeniti u smislu razdvajanja, reciklaže, iskorištenja upotrebnih vrijednosti iz otpada i na kraju odlaganja onog dijela otpada koji se ne može iskoristiti na legalnu sanitarnu deponiju koju treba izgraditi u Br ko distriktu BiH ili se povezati s ve izgra enom u okruženju.

Za smanjenje koli ine otpada koja se mora odložiti na deponiji najprihvatljivije je da se na mjestu nastanka otpada od strane fizi kih i pravnih lica koja isti proizvode vrši odvajanje za reciklažu, kompostiranje i druga iskorištenja korisnog dijela iz otpada, kao i pravovremeno odvajanje opasnog otpada s ciljem spre avanja kontaminacije ostalog otpada koji se odlaže na deponiji.

Ve duže vrijeme prepoznata je vrijednost pojedinih kategorija otpada koje otkupljuju preduze a za otkup sekundarnih sirovina, ali te aktivnosti su na individualnoj osnovi i bez posebne organizacije od strane aktuelnog preduze a koje je preuzelo obavezu upravljanja otpadom na podru ju Br ko distrikta BiH i koje bi moglo pokrenuti odvajanje na mjestu nastanka, posebno kada je u pitanju ku ni komunalni otpad.

Da bi se pristupilo organizovano i ispravno ovoj veoma važnoj aktivnosti, odvajanja otpada na mjestu nastanka i organizovanog prihvata i odvoza, prije svih predrasuda i mogu ih problema u realizaciji mora se osigurati potrebna infrastruktura u smislu osiguranja kanti za razli ite vrste otpada za sve korisnike, mjesta za privremeno skladištenje s infrastrukturom i otpremanje kupcu, odnosno na kona nu reciklažu.

Mogu i problemi:

-) nedovoljna svijest pravnih i fizi kih lica da svoj otpad trebaju zbrinuti, obra ivati sami ili da obradu povjere preduze u koje je registrovano za djelatnost sakupljanja otpada,
-) nedovoljna edukacija gra ana i zaposlenika firmi o upravljanju otpadom,
-) nedovoljno pra enje prakse i trendova upravljanja otpadom u EU,
-) sistem dostavljanja podataka ne postoji,
-) postojanje divljih deponija,
-) nedovoljna primjena tržišnih principa i na ela „zaga iva pla a“,
-) regionalno udruživanje i organizovanje radi uspostave savremenih sistema upravljanja komunalnim i drugim neopasnim otpadom.

Veliki je problem odnosa kako pravnih tako i fizičkih lica prema opasnom otpadu koji isti svojom aktivnošću u proizvode. Kada se i utvrdi i odvoji opasni od neopasnog otpada, kod pravnih lica se može lakše vršiti kontrola, jer imaju moraju imati sklopljen ugovor za preuzimanje i zbrinjavanje s ovlaštenom organizacijom koja ima ovlaštenje za zbrinjavanje opasnog otpada na ekološki prihvatljiv način, ali je problem kod fizičkih lica koja isti odlažu u kantu za smeće koje završi na gradskoj deponiji gdje, pored svijesti, nije stavljena na raspolaganje određena infrastruktura.

Opasni medicinski otpad treba da se obrađuje i zbrinjava na odgovarajući način, kao što je primjer u Branskoj bolnici Zdravstvenog centra Brko. Na isti način svoj otpad moraju zbrinuti i privatne klinike koje moraju imati ugovor s ovlaštenom ustanovom.

Izgradnju postrojenja za zbrinjavanje opasnog otpada treba razmatrati ne samo iz ekoloških, nego, čak i više, iz ekonomskih razloga.

5.1.2.1. Trenutno stanje nastanka – produkcije i zbrinjavanja komunalnog otpada

Trenutno poslove prikupljanja, transporta i odlaganja smeća vrši Javno preduzeće „Komunalno Brko” d.o.o. za oko 20.000 domaćinstava. Po procjeni, godišnja produkcija otpada iznosi 365 kg/stanovniku što znači da, ako se uzme u obzir da u Brkomeživani ima 90.000 stanovnika, imamo godišnje 32.850 t otpada koji završi na gradskom odlagalištu.

vrsti otpad koji se proizvodi u domaćinstvima predstavlja heterogenu smjesu otpadnih materijala, kao što su: papir, karton, staklo, keramika, magnetni i nemagnetni metali, plastika, koža, kosti, tekstil, biomasa, razne vrste inertnih i posebno opasnih materijala itd. Opasne vrste otpada u domaćinstvu nazivaju se problematični otpad u koji spadaju: baterije, stari lijekovi, insekticidi, pesticidi, motorna ulja, razrijeđivači, boje, lakovi, sredstva za zaštitu drveta, ambalaže od istih, akumulatori, uljni filteri, termometri sa živom, antifriz, filmovi raznih vrsta, fluorescentne rasvjetne cijevi, ljepila, kozmetika i slično.

Broj divljih odlagališta se stalno mijenja jer se neka saniraju, ali se javljaju i nova.

Za građane je određena paušalna naplata za odvoz otpada iz domaćinstva.

Konačno, može se konstatovati:

-) odlaganje je, za sada, glavna opcija upravljanja ovim otpadom, što nije u skladu s ciljevima EU,
-) zakonodavstvo je nepotpuno, a i takvo nedovoljno se poštuje,
-) komunalna naknada i cijena usluge prikupljanja i odvoza nije dovoljna za pokrivanje troškova odvoza na sanitarnu deponiju u regiji,
-) nepostojanje infrastrukture za smanjenje količine otpada koji se odlaže na gradskom odlagalištu prethodnim odvajanjem po vrsti otpada radi reciklaže i kompostiranja,
-) nema efikasnih instrumenata, metoda i edukacije za podsticanje izbjegavanja ili smanjivanja nastajanja otpada i tretiranja predmeta i materija kao otpada koji pojedinci odbace, kao prioriteta u hijerarhiji upravljanja otpadom,
-) nedovoljna obaveza i nedostatak svijesti za sve koji proizvode otpad,
-) nekontrolisana („divlja“) odlagališta degradiraju prirodu, a isto zagađuju zemljište, vode i zrak,
-) nedovoljno je razvijena svijest, zainteresovanost i znanje građana i pravnih lica o upravljanju otpadom,

- J) inicijative za udruživanje na me uentitetskom, državnom ili regionalnom nivou su slabe i neefikasne.

5.1.2.2. Trenutno stanje nastanka – produkcije i zbrinjavanja industrijskog otpada

Industrijski otpad nastaje kroz djelatnost industrijske proizvodnje. Zavisno od industrijske grane, on može imati najrazli itije karakteristike i stepen opasnosti po zdravlje ljudi i životnu sredinu.

esto se desi da otpad iz jedne proizvodnje predstavlja ulaznu sirovinu za neku drugu proizvodnju ili može poslužiti kao energent ili dodatak za poboljšanje kvaliteta zemljišta što zna i da se u tom slu aju taj otpad više ne smatra otpadom, primjer iz „Bimal“ d.d. i postrojenja Še erane.

Izdane ekološke dozvole propisuju izradu i redovno ažuriranje planova upravljanja otpadom u industriji, koji sadrže informacije o: vrsti otpada koja se produkuje, mjestu uvanja otpada, na inu zbrinjavanja i ugovori s institucijama koje dalje preuzimaju obavezu upravljanja otpadom, u estalosti uklanjanja i na inu kontrole.

Što se ti e podataka o proizvodnji i vrstama ve ih koli ina industrijskog otpada na teritoriji Br ko distrikta BiH, naprimjer za „Bimal“ d.d., izra eni su planovi upravljanja otpadom za svaki pogon posebno: pogon silos, pogon prešaonica, pogon ekstrakcija, pogon rafinerija, pogon punionica.

Otpad iz postojenja Še erane – filter kola (karbokalk) koji nastaje u procesu rafiniranja še era i predstavlja kalcijev-karbonat CaCO_3 spada u vrsti inertni otpad, koji se odlaže na za to odre en betonirani plato. Vremenom nakupljene koli ine mulja (karbokalk) se ugovoreno prodaju kao sredstvo za poboljšanje kvaliteta tla u poljoprivredi (obara kiselost tla). Eventualno neprodane koli ine je neophodno deponovati, na ekološki prihvatljiv na in.

5.1.2.3. Gra evinski otpad i otpad od rušenja

Gra evinski otpad nastaje tokom proizvodnje gra evinskih proizvoda ili poluproizvoda, gradnje, rušenja i rekonstrukcije gra evina.

Sastav gra evinskog otpada generalno je: materijal iskopa 75% (uklju uju i i iskopanu zemlju sa zaga enih/kontaminiranih lokacija), otpad od rušenja i gra enja 15-25% te asfalt, katran i beton 5-10%. Najve im dijelom (95%) je inertan otpad (otpad od keramike, rušenja zgrada, žbuka, gips, razbijeni beton, željezo, elik, kovine, drvo, plastika, papir i dr.), a može biti i opasan, npr. asfaltno vezivo ili otpad koji sadrži azbest, što traži posebnu kontrolu i obradu. Azbest se koristi za proizvodnju salonitnih plo a i cijevi velikih promjera i za toplinsku izolaciju cjevovoda i opreme. Prema propisima Evropske unije proizvodi s više od 0,1% azbesta su kancerogeni. Zbrinjavanje takvog otpada u Br ko distriktu BiH nije riješeno i završava na gradskom odlagalištu.

Ne postoji sistematsko pra enje koli ina, svojstava i toka gra evinskog otpada, a velike koli ine drvenog, papirnog i plasti nog otpada nastalog pri gra enju se naj eš e spaljuju na gradilištu.

Gotovo polovina gra evinskog otpada završi na odlagalištima komunalnog otpada, što višestruko pove ava troškove sanacije, zauzima korisni volumen odlagališta i nove

površine te povećava potrebu za otvaranjem novih nalazišta prirodnih mineralnih materijala. Iako se, uobičajeno, ponovno može upotrijebiti oko 80% građevinskog otpada, u Br ko distriktu BiH se on ne reciklira niti se iz njega izdvajaju sekundarne sirovine, osim pojedina no provedenih inicijativa, koje ukupnom bilansu značajno ne doprinose.

Ne postoji adekvatna infrastruktura za reciklažu i ponovnu upotrebu ovih vrste otpada, odnosno materijala koji mogu imati upotrebnu vrijednost i namjenu u Br ko distriktu BiH.

5.1.2.4. Ambalažni otpad

Tokom devedesetih i dalje, količina ambalažnog otpada sistemski se povećava zbog rasta udjela nepovratne ambalaže, posebno plastične PET-ambalaže i limenki. Međutim, zbog nepostojanja sistema odvojenog sakupljanja niti bilo kakvog vida praćenja zasebnih tokova otpada, nemoguće je procijeniti količinu tog otpada koji treba adekvatno iskoristiti/zbrinuti. Procjenjuje se da u zemljama u okruženju godišnje nastaje oko 70-80 kg ambalažnog otpada po stanovniku te da je težinski udio ambalaže u komunalnom otpadu oko 25%, a volumni je udio veći i od 50%. Ponešto ambalažnog otpada se odvojeno i organizovano prikuplja u pogonima postoje ih veletrgovina, ali veliki udio ambalažnog otpada koji kupci proizvoda proizvedu je izvan organizovanog sistema sakupljanja i u velikoj mjeri završava na gradskom odlagalištu.

Na teritoriji Br ko distrikta BiH nalazi se tržnica Arizona, koja svojom djelatnošću u (sa oko 3.000 poslovnih jedinica) upućuje na nastajanje ambalažnog otpada kojeg vlasnik tržnica Arizona odvajaju po vrstama i prodaje za daljnju reciklažu.

Poslove prikupljanja, transporta i odlaganja smeća vrši Javno preduzeće „Komunalno Br ko“ d.o.o. za registrovane privredne subjekte kojih ima oko 1.500 u gradskom dijelu Br ko distrikta BiH.

Pravilnik o ambalaži i ambalažnom otpadu nije donesen u Br ko distriktu BiH, tako da nije ni propisan način plaćanja naknade za zbrinjavanje ambalažnog otpada. Trenutno je moguća ova vrsta otpada zbrinjavati kod operatera na način kako je to predviđeno entitetskim pravilnicima o ambalažnom otpadu.

Direktiva Evropske unije za ambalažu i ambalažni otpad određuje da članice moraju organizovati sistem sakupljanja i recikliranja sakupljene ambalaže, a svaka članica treba da odluči o metodi sakupljanja koja joj je najprihvatljivija.

Pravilnikom o ambalaži i ambalažnom otpadu Br ko distrikta BiH treba predvidjeti sistem i finansiranje odvojenog sakupljanja ambalažnog otpada prema vrsti ambalaže, recikliranje i zbrinjavanje ambalažnog otpada iz naknada proizvođača i uvoznika za proizvode koje stavljaju u promet.

5.1.2.5. Otpadna vozila

Prosječna starost automobila je visoka. Nova stroža pravila o tehničkom pregledu vozila mogla bi eliminisati jako veliki broj vozila koja se više ne isplati popravljati.

Procjenjuje se da je udio vozila u ukupnom metalnom otpadu 75%.

Vozila koja nisu u voznom stanju vlasnici prodaju na autootpad, gdje se najčešće vrši demontaža i prodaja kao polovnih rezervnih dijelova, a ostatak se većinom reciklira po vrstama materijala.

5.1.2.6. Otpadne gume vozila

Po podacima Odjeljenja za javni registar u 2012. godinu registrovano je 25.500 vozila što znači da ako se gume mijenjaju svake dvije godine na području Brčko distrikta BiH godišnje se odbaci oko 50.000 guma.

U proteklom periodu otpadne gume koje zauzimaju veliki prostor su se odlagale na gradsko odlagalište, divlje deponije, odnosno u prirodu te su u najgore slučajeve spaljivane, ali su i velikim dijelom odlagane u autoservisima, vulkanizerskim radionicama, auto i drugim otpadima, kod fizičkih lica i drugo.

U zadnjih par godina u BiH postoje pogoni za reciklažu guma tako da u narednom periodu gume neće opterećivati okolinu.

Zbog takvih postupaka zbrinjavanje guma predstavlja poseban problem. Odlaganjem na odlagalištu zauzimaju velik prostor, idealna su staništa za glodavce, a velika su opasnost ako se zapale. Uz to, problem transporta guma do odlagališta često rezultira odlaganjem na brojna nekontrolisana odlagališta, uz puteve, u šume i na druga mjesta.

Gume se uobičajeno spaljuju u rotacionim pećima cementara, kao energent na temperaturama 1.500-2.000 °C.

Postrojenja za mehaničku obradu (reciklažu otpadnih guma) u Brčko distriktu BiH nema.

5.1.2.7. Otpadna ulja

Nema pouzdanih podataka na osnovu kojih bi se mogla procijeniti produkcija otpada iz ove kategorije (otpadnih ulja I. i II. kategorije, zauljene plastične ambalaže, filtera i emulzija), ali je i bez toga jasno da su te količine značajne.

Ako se u obzir uzme broj registrovanih vozila u Brčko distriktu BiH, i ako se jednom godišnje vrši zamjena ulja onda se može procijeniti da nastane 150.000-180.000 l otpadnog ulja godišnje koji spada u kategoriju opasnog otpada i ako se uljni filter mijenja pri svakom mijenjanju ulja, nastaje 25.500 otpadnih uljnih filtera koji su isto u kategoriji opasnog otpada.

Prilikom zamjene ulja u registrovanim servisima, isto se sakuplja u burad i vraća proizvođaču ili se ugovorno predaje ovlaštenoj ustanovi. Ovdje je najbitnije da otpadno ulje ne završi na odlagalištu i da se ne prosipa na zemlju i u vodu i da se ne koristi kao energent u pećima koje imaju režim rada ispod 1.300 °C.

Ta se otpadna ulja uobičajeno zbrinjavaju rafinacijom kod proizvođača mineralnih ulja i termičkom obradom suizgaranja u termoelektranama, tvornicama cementa i u nekim industrijskim toplanama i kotlovnica toplinske snage već od 3 MWt.

Međutim, na teritoriji Brčko distrikta BiH u prethodnom periodu nije se vodilo računa o ovoj kategoriji opasnog otpada, posebno o otpadnim uljnim filterima i ambalaži koji najčešće i sada završavaju na gradskom odlagalištu.

Krajem 2012. godini podstaknuta je privredna aktivnost „V group – Palis“ d.o.o. Brčko, a 2014. godine je izdata ekološka dozvola za izgradnju pogona za reciklažu,

odnosno rerafinaciju otpadnog – prera enog ulja, tako da e se u narednom periodu uspostaviti na in zbrinjavanja ove vrste opasnog otpada na ekološki prihvatljiv na in, ali i dalje ostaje problem uljnih filtera i ambalaže za koje registrovani servisi moraju imati ugovor s ovlaštenim ustanovama i koji ni u kojem slu aju se ne smiju odlagati na gradsko odlagalište.

Na podru ju Br ko distrikta BiH preduze e „Vo ar“ d.o.o. Br ko je izgradilo pogon za reciklažu i proizvodnju biodizela iz otpadnih jestivih ulja iz restorana, industrije i drugih mjesta za koji je izdata i ekološka dozvola.

5.1.2.8. Otpadna elektri na i elektronska oprema (e-otpad)

E-otpad ide u red koli inski najbrže rastu ih vrsta otpada. Sastoji se od otpadnih aparata iz doma instava (TV, radioaparati, video, itd.), privrednih subjekata, kancelarija i sli no: ra unara, telefona, mobilnih telefona, kasetofona, itd.

Ve ina e-otpada ide u red opasnog otpada jer sadrži preko hiljadu razli itih supstanci od kojih su mnoge otrovne (živa, olovo, kadmij, berilij i dr.) i stvaraju ozbiljna zaga enja prilikom odlaganja.

Otpadna elektronika javlja se u komunalnom i u industrijskom otpadu i odvajanje od ostalih vrsta otpada može se efikasno vršiti uz dobru organizaciju uporedo s ostalim korisnim komponentama iz otpada, što ima svoje i ekonomske i ekološke opravdanosti i obaveze, dok su troškovi njenog recikliranja/izdvajanja korisnih komponenti izuzetno visoki, iako treba re i da je mogu e izdvojiti vrlo vrijedne materijale: Ag, Au, Pt, Pd, Cu, Al i dr.

Države Evropske unije proizvode velike koli ine e-otpada godišnje po stanovniku, a zna ajan dio tog otpada uvozi se u BiH, odnosno Br ko distrikt BiH i prodaje kupcima kao polovna oprema koja je nakon odre enog perioda neupotrebljiva. Takav otpad se ne sakuplja odvojeno niti se odvojeno odlaže što predstavlja veliki problem.

Ra unari ve nakon tri do etiri godine postaju otpad, a ne roba, tako da je uvoz iz država EU u BiH, odnosno Br ko distrikt BiH protivno Bazelskoj konvenciji.

U Br ko distriktu BiH nema organizovanog odvajanja e-otpada, osim u pojedinim centrima za otkup sekundarnih sirovina, tako da je u prvoj fazi potrebno pripremiti infrastrukturu, odnosno odvajanje istog na mjestu nastanka i predaje operaterima, dok je za održivije upravljanje e-otpadom potreban potpun sistem recikliranja/izdvajanja korisnih komponenti.

5.1.2.9. Trenutno stanje nastanka – produkcije i zbrinjavanja medicinskog otpada

Pri pružanju zdravstvene zaštite nastaju dvije grupe otpada:

-) inertni medicinski otpad (otpad po sastavu i izgledu sli an komunalnom otpadu) i
-) opasni medicinski otpad.

Inertni medicinski otpad ini oko 86% sastava otpada, a uklju uje uobi ajeni otpad, papir i kartonsku ambalažu, staklo te ostatke hrane. Opasni medicinski otpad ini oko 14% ukupnih koli ina medicinskog otpada, a sastoji se od sljede ih grupa otpada (na osnovu prosje nih vrijednosti iz literature i iskustva):

-) infektivni otpad 80 %;
-) oštri predmeti 8 %;
-) patološki otpad 5 %;
-) farmaceutski otpad 3 %;

) hemijski otpad	2 %;
) citostatici	2 %.

Zdravstvene ustanove kao proizvođači otpada dužne su ovaj otpad zbrinuti na ekološki prihvatljiv način. Jedan od načina je sklopljen ugovor s ovlaštenim ustanovama za zbrinjavanje ove vrste otpada.

Br ko distrikt BiH je imao aktivnost vezanu za izvoz opasnog – farmaceutskog otpada radi njegovog konačnog zbrinjavanja odnosno tretiranja prema zakonima zemlje u koju se izvozi.

Bolnica u Br ko distriktu BiH posjeduje spalionicu organskog otpada za svoje potrebe. Temperatura sagorijevanja je 1200 °C. Od opreme za zbrinjavanje infektivnog otpada posjeduju sterilizator – autoklav, čime dobijaju inertan otpad.

5.1.2.10. Trenutno stanje nastanka – produkcije i zbrinjavanja otpada iz poljoprivrede i šumarstva

Otpad koji nastaje od ostataka iz poljoprivrede, šumarstva, prehrambene i drvne industrije ima veliki udio u ukupnoj proizvodnji otpada na teritoriji Br ko distrikta BiH, koji je u ovom momentu nemoguće korektno kvantificirati zbog nedostatka relevantnih pokazatelja.

Poljoprivredni otpad

Poljoprivredni ostaci nastaju u ratarstvu, stočarstvu i prehrambenoj industriji (ključni broj 02 Kataloga otpada). Dio tih ostataka koristi se u poljoprivredi za stelje i sl., dio se ostavlja na poljima, a vrlo mali dio se koristi za proizvodnju energije i to spaljivanjem u pojedinačnim, privatnim ložištima.

U stočarstvu nastaju velike količine ostataka u obliku ekskremenata (stolice i izmet) mokraća koji, zajedno sa steljom, stvaraju gnojnicu.

S obzirom na to da odvojeno sakupljanje ovih kategorija otpada nije zaživjelo niti je zakonski utemeljeno, za pretpostaviti je da nekontrolisano odlaganje otpada i ostataka iz poljoprivredne proizvodnje uzrokuje prekomjernu emisiju stakleničkih plinova, estetski narušava okolinu, uz napomenu da se tako potpuno zanemaruje i moguća ekonomska vrijednost ostvariva kroz tržište takvog otpada, pogodnog za energetske i drugu valorizaciju.

Postupanje s otpadom životinjskog porijekla zakonski nije posebno uređivano, iako postoji potreba za tim.

Životinjski otpad nastaje u: klaonicama; objektima za preradu mesa, riba, jaja, mlijeka, crijeva; hladnjačama; skladištima; valionicama jednodnevnih pića; pijacama; prodavnicama mesa; ribarnicama; ugostiteljstvu i drugim objektima javne prehrane; objektima za uzgoj i držanje životinja; zoološkim vrtovima; lovištima; lukim terminalima; granicama prelazima; te u prevozu životinja i proizvoda i drugim mjestima na kojima se životinje drže, uzgajaju i proizvode namirnice životinjskog porijekla.

Osim navedenih mjesta na kojima se „proizvodi“ otpad životinjskog porijekla, značajan je i broj poljoprivrednih domaćinstava na kojima se drže i uzgajaju različite

vrste doma ih životinja te veliki broj pijaca, prodavaonica mesa, ribarnica, grani nih i drugih terminala na kojima se obavlja promet živih životinja i proizvoda životinjskog porijekla.

U toku su aktivnosti na izgradnji ili nabavci mobilne spalionice životinjskog otpada od strane JP „Komunalno Br ko“.

Šumarsko-drveni otpad

Šumarsko-drveni otpad nastaje u šumarstvu i drvoprera iva koj industriji.

Šumarski otpad, koji nastaje prilikom eksploatacije i ure ivanja šuma, odnosi se na granjevinu promjera manjeg od 7 cm i lisnu masu stabala, a ostaje u šumi kao temeljni potencijal proizvodnje šumskog zemljišta te se, najve im dijelom, ne smatra otpadom u smislu Zakona o upravljanju otpadom. Isti je odnos i prema ostacima s opožarenih šumskih površina (poglavlje 02 Evropske liste otpada).

Procijenjena koli ina šumarskog otpada na teritoriji Br ko distrikta BiH iznosi 80.000 m³.

Drveni otpad nastaje u drvoprera iva koj industriji u proizvodnji panela i namještaja, papira i kartona (poglavlje 03 Evropske liste otpada). Relevantnih pokazatelja za procjenu koli ine nastalog drvnog otpada u ovom trenutku nema.

Manji se dio šumarsko-drvnog otpada koristi u proizvodnji energije, u individualnim privatnim ložištima, a ve i dio trune u šumama ili se odlaže na odlagališta.

5.1.2.11. Trenutno stanje nastanka – produkcije i zbrinjavanja opasnog otpada

U Br ko distriktu BiH ne postoji infrastruktura za organizovano odvajanje opasnog otpada, osim što pojedine firme imaju sklopljene ugovore s ovlaštenim ustanovama koje preuzimaju ovaj otpad i zbrinjavaju ga na ekološko prihvatljiv na in naj eš e van BiH, osim kada su u pitanju otpadne baterije i akumulatori koje se tretiraju u jedinom pogonu te vrste u BiH, fabriци akumulatora „Tesla“ d.d. Br ko distrikt BiH.

Otpadne baterije i akumulatori

Ve ina otpadnih baterija i akumulatora klasifikuje se kao opasni otpad (klju ni brojevi 16 06, i to od 01 do 03 i 06 Kataloga otpada).

U Br ko distriktu BiH je odvojeno sakupljanje otpadnih baterija i akumulatora zapo elo od otvaranja fabrike i danas se, prema nezvani nim informacijama, provodi u ograni enom obimu preko pojedina nog dovoza u Fabriku akumulatora „Tesla“ d.d.

Otpadne baterije iz satova, mobilnih telefona i brojne druge elektronske opreme ne sakupljaju se odvojeno, iako bi se prioritetno trebao postaviti sistem standardizovanih posuda crvene boje (postavljenih po robnim centrima i ve im trgovinama), dok bi se otpadni akumulatori iz najraznovrsnijih izvora (vozila, željezni kih lokomotiva, plovila, aviona, poljoprivrednih i gra evinskih mašina, rezervnih elektri nih napajanja u elektroenergetskom sistemu, industriji i telekomunikacijskim ure ajima itd.) sakupljali, uglavnom, u reciklažnim dvorištima.

Postojani organski zaga iva i (POPs)

Postojani organski zaga iva i vrlo su toksi ni spojevi otporni na razgradnju, netopivi u vodi, ali visoko topivi u mastima, što rezultira njihovom akumulacijom u masnim tkivima živih organizama. To su uglavnom organohlorni spojevi, sadržani u životnoj sredini u vrlo malim koncentracijama koji se, me utim, zrakom i vodom prenose na velike udaljenosti i kroz lanac ishrane se unose u organizme svih živih bi a na zemlji, pa i ljudi. Zbog opasnosti koju postojani organski zaga iva i predstavljaju za životnu sredinu, Stokholmska konvencija UN (na snazi od 17. 2. 2004. godine) uvela je obavezu sistematskog pra enja i nadzora nad proizvodnjom, upotrebom i ispuštanjem spojeva postojanih organskih zaga iva a u životnu sredinu, uz prestanak njihove proizvodnje te postupan prestanak njihove upotrebe, uklanjanje i uništavanje supstanci i opreme koja sadrži iste a nije u ispravnoj funkciji.

Glavne kategorije postojanih organskih zaga ivala su sljede e:

-) polihlorisani bifenili,
-) dioksini i furani,
-) pesticidi (dihlordifenildihloretan, aldrin, dieldrin, hlordan, lindan itd.).

Ve duži period zabranjen je uvoz pojedinih vrsta POPs-a u BiH, ali je poznato da ih i danas ima u opremi transformatora, kondenzatora koji su proizvedeni prije 1983. godine, kao i u raznim premaznim sredstvima, starterima neonskih sijalica, pesticidima i td.

Inventarizacija postojanih organskih zaga iva a u Br ko distriktu BiH nije nikad provedena.

5.2. Ciljevi i mjere

Cilj 1. Uskla ivanje zakonske i podzakonske regulative s regulativom EU i me unarodnim konvencijama

Mjera 1.1. Izrada i donošenje novog Zakona o upravljanju otpadom Br ko distrikta BiH i pripadaju ih podzakonskih akata u skladu sa odredbama sljede ih EU direktiva i me unarodnih konvencija u mjeri u kojoj su one primjenjive za Br ko distrikt BiH i to:

EU direktive za upravljanje otpadom
Okvirna direktiva o otpadu Direktiva Evropskog Parlamenta i Vije a 2008/98/EZ od 19. novembra 2008. godine o otpadu, kojom se opozivaju odre ene druge direktive 75/442/EEZ od 15. 7. 1975. godine o otpadu, dopunjena Direktivom vije a 91/156/EEZ
Okvirna direktiva o otpadu traži od država lanica da preduzmu mjere za podsticanje spre avanja ili smanjenja proizvodnje otpada i njegove štetnosti, te za podsticanje sanacije otpada putem recikliranja, ponovne upotrebe ili obnavljanja, ili upotrebu otpada kao izvora energije.
91/689/EEZ o opasnom otpadu dopunjena Direktivom 94/31/EZ i 166/2006/EZ
Direktiva 91/698/EEZ o opasnom otpadu ima za cilj približavanje zakona država lanica o kontrolisanom upravljanju opasnim otpadom.
75/439/EEZ o zbrinjavanju otpadnih ulja. Direktiva o otpadnim uljima ima za cilj uspostavljanje uskla enog sistema za skupljanje, obradu, skladištenje i zbrinjavanje otpadnih ulja. Najve i prioritet se mora dati preradi otpadnih ulja regeneracijom. Sljede i prioritet je njihovo korištenje kao goriva ili u operacijama upotrebe energije. Kad otpadna ulja nisu reciklirana ili spaljena, tada ih treba ili sigurno uništiti ili uskladištiti ili istovariti na kontrolisani na in.
86/278/EEZ o mulju otpadnih voda
Direktiva Vije a od 12. juna 1986. godine o zaštiti okoline, naro ito zemljišta, pri korištenju kanalizacionog mulja u poljoprivredi 86/278/EEZ, u verziji izmijenjenoj Direktivom 91/696/EEZ, te Uredbom EZ/807/2003 I EZ/219/2009 – Direktiva o kanalizacionom mulju.

<p>Ova direktiva reguliše korištenje mulja iz uređaja za pročišćavanje otpadnih voda u poljoprivredi. Direktiva postavlja granice vrijednosti za koncentracije teških metala u zemljištu, u mulju i za maksimalne godišnje količine teških metala koje se smiju unijeti u zemljište.</p>
<p>Direktiva Evropskog parlamenta i Vijeća 2006/66/EZ od 6. septembra 2006. godine o baterijama i akumulatorima i otpadnim baterijama i akumulatorima kojom se opoziva Direktiva 91/157/EEZ, u verziji izmijenjenoj Direktivom 2008/12/EZ i Direktivom 2008/103/EZ, kao i Odlukama Komisije 2008/763/EZ, 2009/603/EZ, 2009/851/EZ. Ova direktiva je usvojena kako bi se osiguralo odvojeno sakupljanje iz domaćinstava istrošenih baterija i akumulatora koji sadrže određene količine živine, kadmija ili olova, s ciljem njihove upotrebe ili odlaganja.</p> <p>Baterije i akumulatori, i gdje je to prikladno, kućanski aparati u koje se ugrađuju, moraju biti označeni posebnim znakom koji ukazuje na njihovo odvojeno sakupljanje, recikliranje i sadržaj teških metala, kako je to propisano Direktivom Komisije 93/86/EEZ kojom se Direktiva o baterijama prilagođuje tehničkom napretku.</p>
<p>Direktiva 2004/12/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 11. februara 2004. koja izmjenjuje i dopunjuje Direktivu 94/62/EZ o ambalaži i ambalažnom otpadu od 20. decembra 1994. godine, dopunjena Direktivom 2005/20/EC, 2004/12/EC i 1882/2003/EC</p> <p>Direktiva utvrđuje mjere koje su usmjerene, kao prvi prioritet, na sprečavanje proizvodnje ambalažnog otpada i na ponovno korištenje, recikliranje i ostale oblike sanacije ambalažnog otpada, kako bi se smanjilo konačno odlaganje takvog otpada.</p>
<p>Direktiva Vijeća 96/59/EZ od 16. septembra 1996. godine o odlaganju polihlorisanih bifenila i polihlorisanih terfenila (PCB/PCT) u vezi izmijenjenoj Uredbom (EZ) br. 596/2009 – Direktiva o PCB/PCT.</p> <p>Ova direktiva ima za cilj ukloniti polihlorisane bifenile i polihlorisane terfenile (PCB/PCT) iz životne sredine te dekontaminaciju opreme koja ih sadrži.</p>
<p>Direktiva Evropskog Parlamenta i Vijeća 2000/53/EZ od 18. septembra 2000. godine o dotrajalim vozilima – Direktiva o dotrajalim vozilima</p> <p>Ova direktiva ima za cilj, kao prvi prioritet, da spriječi i nastajanje automobilskog otpada a uz to ponovno korištenje, recikliranje i ostale oblike sanacije otpadnih vozila i njihovih dijelova, kako bi se smanjilo zbrinjavanje otpada te poboljšali ekološki rezultati svih uključenih privrednih subjekata. Direktiva se temelji na načelu „odgovornost proizvođača“.</p>
<p>2002/95/EZ o ograničavanju upotrebe RoHS u električnoj i elektronskoj opremi</p> <p>Države članice trebaju poduzeti i projektovanje i proizvodnju električne i elektronske opreme koja uzima u obzir i olakšava rastavljanje i upotrebu, posebno ponovno korištenje i recikliranje otpadne električne i elektronske opreme.</p>
<p>Direktiva 2012/19/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 4. jula 2012. godine o otpadnoj električnoj i elektronskoj opremi (OEEO)</p> <p>Ova direktiva ima za cilj sprečavanje stvaranja električne i elektronske opreme i promovisanje ponovnog korištenja, recikliranja i ostalih oblika sanacije radi smanjenja količine otpada koji se odlaze na odlagalište ili spaljuje. Njome se traži sakupljanje OEEO-a, sanacija, ponovno korištenje ili recikliranje.</p>
<p>99/31/EZ o odlagalištu otpada od 26. 4. 1999. godine.</p> <p>Direktiva Vijeća 1999/31/EZ od 26. aprila 1999. godine o deponijama otpada, u verziji izmijenjenoj Uredbom (EZ) br. 1137/2008. i Direktivom 2011/97/EU Odluka Vijeća 2003/33/EZ od 19. decembra 2002. godine kojom se uspostavljaju procedure za odobravanje deponija smeća u skladu s članom 16. Dodatka II Direktive 1999/EZ – Direktiva o deponijama otpada</p> <p>Ova direktiva zahtjeva da nova i postojeća odlagališta otpada budu strogo kontrolisana prema detaljnom postupku izdavanja dozvola. Ima za cilj smanjenje količine otpada koji se odlaze na odlagalištima i smanjenje negativnih uticaja odlagališta na životnu sredinu tokom njihovih životnih ciklusa.</p>
<p>2000/76/EZ o spaljivanju otpada</p> <p>Osim spaljivanja netoksičnog komunalnog otpada, obim direktive je proširen na spaljivanje netoksičnog nekomunalnog otpada (kao što je mulj otpadnih voda, gume i bolnički otpad) i toksični otpad koji nije obuhvaćen Direktivom 94/67/EZ (kao što su otpadna ulja i otapala).</p>
<p>Direktiva 2010/75/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća o industrijskim emisijama (integrirano sprečavanje i kontrola onečišćenja)</p>
<p>– Direktiva 2009/31/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća o geološkom skladištenju ugljen-dioksida i o izmjenama i dopunama Direktive Vijeća 85/337/EEZ, Direktiva Evropskog parlamenta i Vijeća 2006/60/EZ, 2001/80/EZ, 2004/35/EZ, 2006/12/EZ, 2008/1/EZ i Uredbe (EZ-e) br. 1013/2006</p>

Međunarodne konvencije

- J) Bečka konvencija o zaštiti ozonskog omotača (Beč, 1985. godine), koja je stupila na snagu: 22.9.1988. godine (Sl. list RBiH 13/94; Sl. list SFRJ MU 1/90);

- J) Montrealski protokol o supstancama koje oštećuju ozonski omotač (Montreal, 16.9.1987. godine), koji je stupio na snagu: 1.1.1989. godine (Sl. List SFRJ. MU 16/90);
- J) Konvencija (UN) o biološkoj raznolikosti (Rio de Janeiro, 1992. godine), koja je stupila na snagu: 29.12.1993. godine, a kojoj je BiH pristupila 26.8.2002. godine (postupak ratifikacije u toku);
- J) Bazelska konvencija o nadzoru prekograničnog prometa opasnog otpada i njegovom odlaganju (Bazel, 22.3.1989. godine), koja je stupila na snagu 5.5.1992. godine („Sl. glasnik BiH“ 31/00);
- J) Kyoto protokol uz Okvirnu konvenciju UN o promjeni klime (Kyoto, 1997. godine);
- J) Dopuna Bazelske konvencije o nadzoru prekograničnog prometa opasnog otpada i njegovom odlaganju (Brisel, 1997. godine).

- Cilj 2: Institucionalno jačanje upravljačke strukture Br ko distrikta BiH kako bi se situacija s upravljanjem otpadom poboljšala i približila EU najboljoj praksi

Mjera 2.1. Stvaranje efikasnog preduzeća za upravljanje otpadom

U okviru institucionalne reforme osnovano je u januaru 2008. godine Javno preduzeće „Komunalno Br ko“ kome je dato u nadležnost upravljanje otpadom na teritoriji Br ko distrikta BiH.

Mjera 2.2. Uspostavljanje baza podataka o otpadu i efikasnijem izvještavanju

Uspostaviti baze podataka određene Zakonom o upravljanju otpadom i podzakonskim propisima, kao i potrebama izvještavanja EIONET-a preko državnog NFP-a, kao i prema drugim preuzetim i ugovorenim obavezama.

- Cilj 3: Uspostavljanje integralnog sistema upravljanja otpadom

Mjera 3.1. Promovisanje prakse istije proizvodnje i redukcije nastajanja otpada

Promovisati i podsticati širenje projekata i prakse istije proizvodnje (odnosno izbjegavanja i smanjivanja nastanka otpada i emisija) u industriji i uslužnim djelatnostima pružanjem podrške i stimulacijama. Pored toga, potrebno je promovisati i podsticati izbjegavanje nastajanja i smanjivanje količina otpada na izvoru te otpada koji se mora odložiti, uz materijalnu i energetske valorizaciju otpada na njegovom izvoru. Izbjegavanje nastanka i smanjivanje otpada je na vrhu hijerarhije održivog upravljanja otpadom. Posebno je važno, pri tome, podržavati edukaciju u industriji i upravljati kim tijelima.

Mjera 3.2. Uspostavljanje sistema odvojenog prikupljanja i recikliranja otpada

Potrebno je uspostaviti i kontinuirano unapređivati sistem odvojenog sakupljanja i recikliranja otpada, za šta je potrebno uspostaviti funkcionalne sisteme sakupljanja i recikliranja pojedinih komponenti otpada (staklo, papir, plastika, stari automobili, elektronski otpad, gume, kućanski aparati, metali, razgradivi otpad iz kuhinja i vrtova itd.). Kako bi se postepeno smanjivale količine komunalnog otpada koji se odlaže te podstakla promjena strukture odloženog otpada, treba uvoditi sisteme odvojenog sakupljanja komunalnog otpada, a to je odvajanje na mjestu nastanka istog i to u domaćinstvima, ustanovama, uslužnim, prodajnim i proizvodnim pogonima, a sve po uzoru na napredne i razvijene zemlje EU, a naplatu komunalnog otpada obračunavati prema količini otpada, koji se mora konačno odložiti na deponiju.

Mjera 3.3. Lociranje i fazna izgradnja Centra za upravljanje otpadom sa svim potrebnim sadržajima za integralno upravljanje otpadom

Locirati i izgraditi Centar za upravljanje otpadom, sa svim potrebnim elementima za integralno zbrinjavanje otpada, po principima primjene najpovoljnijih rješenja, uz

paralelan-sinhronizovan proces sanacije i zatvaranja postojećeg odlagališta otpada. Za realizaciju je potrebno planirati, projektovati, sagraditi i uspostaviti Centar za upravljanje otpadom, prvenstveno komunalnim i neopasnim proizvodnim otpadom. To je moguće ostvariti gradnjom nove sanitarne deponije, uređene postojeće deponije vršiti dok se ne uspostavi konačno rješenje upravljanja otpadom nakon čega slijedi zatvaranje deponije na ekološki prihvatljiv način. U daljnjim fazama potrebno je na novoizgrađenom Centru za upravljanje otpadom dograditi postrojenja za: predobradu, odvajanje sekundarnih sirovina i reciklažu, kompostiranje, termičku obradu otpada, korištenje bioplina za proizvodnju energije, itd.

Mjera 3.4. Razvoj finansijskog modela za integralno upravljanje otpadom

Ova mjera podrazumijeva izradu i reviziju različitih zakonskih i podzakonskih akata na teritoriji Br ko distrikta BiH kojima se tretiraju odgovornosti i finansijski odnosi (formiranje cijena prikupljanja, sortiranja, odlaganja otpada, okolinske naknade i kompenzacija umanjene vrijednosti nekretnina). Ukratko rečeno, potrebno je odrediti finansijski model za sistem integralnog upravljanja otpadom i usaglasiti ga s modelom FBiH i RS.

Mjera 3.5. Prevencija stvaranja divljih deponija kroz jačanje inspekcija i saradnje s građanima

Potrebno je uspostaviti efikasne mjere i inspekcijski nadzor vezano za stvaranje divljih deponija i odlaganje otpada na nepredviđena mjesta te u zakonskim odredbama predvidjeti oštrije kazne za počinioce (divlje deponije, izletišta, itd.). Za uspješnu realizaciju, potrebno je koordinirati rad inspekcijskih organa, sudstva i javne administracije, revidirati postojeće i zakon o upravljanju otpadom u tom pravcu i sl.

➤ Cilj 4: Uspostavljanje sistema upravljanja industrijskim otpadom

Mjera 4.1. Uspostavljanje zakonskog okvira za upravljanje opasnim i neopasnim otpadom

Potrebno je postojeće zakonske i podzakonske akte uskladiti s EU direktivama i potpisanim konvencijama i voditi računa o implementaciji istih, a posebno kada se radi o opasnom otpadu.

Mjera 4.2. Izrada regulative i tehničkih uputstava vezanih za obaveznu izradu Plana upravljanja otpadom i stimulisanje privrednih subjekata da što prije izrade kvalitetne planove

Od posebne je važnosti usvojiti regulativu i tehnička uputstva koja se odnose na obaveznu izradu Plana upravljanja otpadom za industrijska i privredna postrojenja.

Mjera 4.3. Prevencija i smanjenje nastanka industrijskog otpada kroz instrument ekološke dozvole

Kroz instrumente izdavanja ekološke dozvole treba forsirati rješenja koja su u skladu s principima: prevencije i smanjenja nastanka industrijskog otpada, odvojenog prikupljanja različitih vrsta industrijskog otpada, reciklaže ili ponovne upotrebe (unutar iste ili sličnih industrija), vođene registra količine i vrste otpada u industrijskim preduzećima uz nadzor.

Mjera 4.4. Projekovanje i izgradnja centra za upravljanje inertnim otpadom i predobradu građevinskog otpada

U sklopu Centra za upravljanje otpadom neophodno je planirati, projektovati te uspostaviti i Centar za upravljanje inertnim otpadom i predobradu građevinskog otpada.

- Cilj 5: Uspostavljanje sistema upravljanja otpadom iz zdravstvenih institucija i veterinarskih ustanova

Mjera 5.1. Izvršiti reviziju i usvojiti propise te pripremiti tehnička uputstva za upravljanje otpadom iz zdravstvenih i veterinarskih institucija kao i opasnim otpadom

Potrebno je revidirati i usvojiti propise te pripremiti tehnička uputstva o upravljanju otpadom zdravstvenih i veterinarskih institucija (propisima o kliničkom otpadu, propisima o lijekovima itd.).

Mjera 5.2. Uspostaviti informacijski sistem upravljanja medicinskim, farmaceutskim, veterinarskim i opasnim otpadom uz vođenje registra o vrstama i količinama otpada

Od posebne važnosti je uvođenje sistema upravljanja medicinskim i veterinarskim otpadom za sve zdravstvene i veterinarske institucije i pravne subjekte, uz obavezno vođenje registra o vrstama i količinama generisanog otpada prema tipovima.

Mjera 5.3. Odvojeno prikupljanje i tretman opasnog, infektivnog i otrovnog otpada iz zdravstvenih i veterinarskih institucija

Neophodno je uspostaviti odvojeno prikupljanje i tretman opasnog, infektivnog i drugog medicinskog otpada te definisati tehnička uputstva za postupanje i odlaganje. S ciljem uspostavljanja savremenog sistema upravljanja medicinskim otpadom, potrebno je ispuniti niz zakonskih, institucionalnih i tehničkih uslova. Također, potrebno je usvojiti preporuke Svjetske zdravstvene organizacije za: prikupljanje, selekciju, pakovanje, transport, tretman i odlaganje za sve pojedinačne kategorije medicinskog otpada koje se primjenjuju u zemljama Evropske unije. Uz to se trebaju poštovati univerzalni principi upravljanja otpadom: izbjegavanje stvaranja, minimalizacija količina, rješavanje problema na mjestu nastanka, sveobuhvatna kontrola mogućeg zagađenja okoline te upoznavanje javnosti. Ključni korak u minimalizaciji i efikasnom upravljanju medicinskim otpadom je razdvajanje/separacija i identifikacija otpada. S obzirom na to da su cijene tretmana i odlaganja opasnog medicinskog otpada oko 10 puta veće nego za komunalni otpad, sav neopasni otpad treba da bude odvojen i tretiran kao komunalni otpad.

Mjera 5.4. Sagledati mogućnosti izgradnje postrojenja za tretman otpada iz zdravstvenih i veterinarskih institucija i opasnog otpada

Potrebno je planirati i realizovati izradu studije izvodljivosti za postrojenje za tretman medicinskog i drugog otpada iz zdravstvenih i veterinarskih institucija, kako onih koji funkcionišu u okviru javnih ustanova tako i privatnih ordinacija i poliklinika.

Otpad iz zdravstvenih i veterinarskih institucija se treba razdvojiti na klase: neopasnog neinfektivnog, neopasnog infektivnog i opasnog otpada i razdvojeno ih tretirati. Neopasni neinfektivni otpad spada u klasu komunalnog i otpada sličnog komunalnom, te se tako i tretira. Neopasni infektivni se tretira u „kafilerijama“ ili u autoklavima – steriliše, a opasni otpad sasvim je zaseban problem i zahtijeva poseban tretman.

- Cilj 6: Uspostavljanje sistema upravljanja otpadom iz poljoprivrede i šumarstva

Mjera 6.1. Donošenje podzakonskih akata o posebnim zahtjevima vezanim za različite vrste otpada iz poljoprivrede te otpada koji se može koristiti u poljoprivrednoj proizvodnji

Potrebno je donijeti posebne propise u skladu sa Zakonom o upravljanju otpadom: o posebnim zahtjevima o biorazgradivom poljoprivrednom otpadu, o uslovima i zahtjevima za korištenje kanalizacionog mulja u poljoprivredi, o uslovima i zahtjevima za zbrinjavanje životinjskog otpada, o uslovima i zahtjevima za zbrinjavanje otpada

nastalog proizvodnjom i korištenjem hemikalija u poljoprivredi. Propisi se trebaju usaglasiti s EU direktivama.

Mjera 6.2. Izrada uputstva za upravljanje otpadom iz poljoprivrede i šumarstva
Potrebno je izraditi uputstvo za upravljanje otpadom iz poljoprivrede i šumarstva koje precizira na in smanjenja ukupnih koli ina ove vrste otpada, njegovog prikupljanja, transporta, odlaganja, mogu e obrade, proizvodnju briketa, peleta, komposta, proizvodnju energije i el. energije ili korištenja.

Mjera 6.3. Uspostavljanje registra proizvodnje otpada na svim registrovanim farmama i šumskim gazdinstvima

Neophodno je napraviti registar proizvodnje otpada na svim registrovanim poljoprivrednim imanjima, farmama, šumskim gazdinstvima te, na svim nabrojanim, uvesti sistem upravljanja otpadom, uz obavezno usvajanje tehni kih uputstava i podzakonskih akata.

Mjera 6.4. Izrada tehni kog uputstva za tretman životinjskih leševa i otpada animalnog porijekla

Od posebne je važnosti izraditi tehni ko uputstvo vezano za tretman životinjskih leševa i otpada animalnog porijekla, planirati infrastrukturu u okviru sistema integralnog upravljanja otpadom i oja ati inspeksijske organe.

Mjera 6.5. Promocija novih i alternativnih tehnologija korištenja nusprodukata iz poljoprivrede i šumarstva kao sirovina u drugim privrednim sektorima

Ova mjera podrazumijeva promociju tehnologija i mogu nosti korištenja nusprodukata farmi (npr. ekskrement stoke) ili biorazgradivog otpada, kao ulaznih sirovina za razli ite procese kojima je cilj proizvodnja korisnih i finansijski vrijednih proizvoda ili energije (bioplin, dezinfikovani humusni supstrat, briketi biljnog otpada itd.) te uspostavljanje zakonskog okvira koji stimulira ovakav tretman otpada iz poljoprivrede i šumarstva.

- Cilj 7: Postepena sanacija i postepeno zatvaranje postoje eg gradskog odlagališta otpada u Br ko distriktu BiH

Mjera 7.1. Izrada studije o postepenoj sanaciji i postepenom zatvaranju postoje eg gradskog odlagališta otpada u Br ko distriktu BiH.

Slijedi tabelarni prikaz ciljeva i mjera za upravljanjem otpadom u Br ko distriktu BiH s definisanim vremenskim okvirom i odgovornostima.

Oblast: Otpad					
Red.br.	Cilj	Red.br.	Mjere	Rok	Odgovornost
1.	Usklađivanje zakonske i podzakonske regulative s direktivom EU i meunarodnim konvencijama	1.1	Izrada i donošenje novog Zakona o upravljanju otpadom Brčko distrikta BiH i pripadaju ih podzakonskih akata u skladu s odredbama EU direktiva i meunarodnih konvencija u mjeri u kojoj su one primjenjive za Brčko distrikt BiH	2025.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Brčko distrikta BiH ➤ Skupština Brčko distrikta BiH ➤ Resorno odjeljenje za životnu sredinu
Red.br.	Cilj	Red.br.	Mjere	Rok	Odgovornost
2.	Institucionalno jačanje upravnih struktura Brčko distrikta BiH kako bi se situacija s upravljanjem otpadom poboljšala i približila EU najboljoj praksi	2.1.	Unapređenje efikasnosti preduzeća za upravljanje otpadom, odnosno Javnog komunalnog preduzeća	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Brčko distrikta BiH ➤ Odjeljenje za komunalne poslove ➤ Javno komunalno preduzeće
		2.2.	Uspostavljanje baza podataka o otpadu i efikasnije izvještavanje	2020.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Brčko distrikta BiH ➤ Javno komunalno preduzeće
Red.br.	Cilj	Red.br.	Mjere	Rok	Odgovornost
3	Uspostavljanje integralnog sistema upravljanja otpadom (stvaranje otpada, prikupljanje, odvajanje, transport, reciklaža, sekundarne sirovine, deponovanje), poseban osvrt na komunalni otpad	3.1.	Promovisanje prakse istije proizvodnje i redukcije nastajanja otpada	Od 2019.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Brčko distrikta BiH ➤ Odjeljenje za privredni razvoj ➤ Konsultantske firme
		3.2.	Uspostava sistema odvojenog prikupljanja i recikliranja otpada	2019.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Brčko distrikta BiH ➤ Javno komunalno preduzeće ➤ Odjeljenje za komunalne poslove
		3.3.	Lociranje i fazna izgradnja Centra za upravljanje otpadom sa svim potrebnim sadržajima za integralno upravljanje otpadom	Od 2019.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Skupština Brčko distrikta BiH ➤ Vlada Brčko distrikta BiH ➤ Javno komunalno preduzeće ➤ Odjeljenje za komunalne poslove
		3.4.	Razvoj finansijskog modela za integralno upravljanje otpadom	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Skupština Brčko distrikta BiH ➤ Vlada Brčko distrikta BiH ➤ Odjeljenje za komunalne poslove ➤ Javno komunalno preduzeće
		3.5.	Prevenција nastajanja divljih deponija kroz jačanje inspekcija i saradnju s građanima	2019.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Brčko distrikta BiH ➤ Resorno odjeljenje za životnu sredinu ➤ Inspekcija
Red.br.	Cilj	Red.br.	Mjere	Rok	Odgovornost
4.	Uspostavljanje sistema upravljanja	4.1.	Uspostavljanje zakonskog okvira za upravljanje opasnim i neopasnim industrijskim otpadom	2019.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Skupština Brčko distrikta BiH ➤ Vlada Brčko distrikta BiH ➤ Odjeljenje za komunalne poslove

Strategija zaštite životne sredine Br ko distrikta BiH za period 2016–2026. godine

	industrijskim otpadom	4.2.	Izrada regulative i tehni kih uputstava vezanih za obaveznu izradu Plana upravljanja otpadom i stimulisanje privrednih subjekata da što prije izrade kvalitetne planove	2019.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Resorno odjeljene za životnu sredinu ➤ Odjeljenje za komunalne poslove ➤ Inspekcija
		4.3.	Prevenција i smanjenje nastanka industrijskog otpada kroz instrument ekološke dozvole	2019.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Resorno odjeljenje za životnu sredinu ➤ Inspekcija
		4.4.	Projektovanje i izgradnja Centra za upravljanje inertnim otpadom i predobradu građevinskog otpada	2021.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Odjeljenje za komunalne poslove
Red.br.	Cilj	Red.br.	Mjere	Rok	Odgovornost
5.	Uspostavljanje sistemom upravljanja otpadom iz zdravstvenih institucija i veterinarskih ustanova	5.1.	Izvršiti reviziju i usvojiti propise te pripremiti tehni ka uputstva za upravljanje otpadom iz zdravstvenih i veterinarskih institucija, kao i opasnim otpadom	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Skupština Br ko distrikta BiH ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Odjeljenje za komunalne poslove ➤ Odjeljenje za poljop., šum. i vodopr. ➤ Odjeljenje za zdravstvo
		5.2.	Uspostaviti informaci ni sistem upravljanja medicinskim, farmaceutskim, veterinarskim i opasnim otpadom uz vo enje registra o vrstama i koli ini otpada	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Skupština Br ko distrikta BiH ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Odjeljenje za zdravstvo ➤ Odjeljenje za komunalne poslove
		5.3.	Odvojeno prikupljanje i tretman opasnog, infektivnog i otpada iz zdravstvenih i veterinarskih institucija	2025.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Odjeljenje za poljop., šum. i vodopr. ➤ Odjeljenje za zdravstvo ➤ Inspekcija
		5.4.	Sagledati mogu nosti izgradnje postrojenja za termi ki tretman otpada iz zdravstvenih i veterinarskih institucija i opasnog otpada	2025.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Odjeljenje za poljop., šum. i vodopr. ➤ Odjeljenje za zdravstvo ➤ Odjeljenje za komunalne poslove ➤ Javno komunalno preduze e
Red.br.	Cilj	Red.br.	Mjere	Rok	Odgovornost
6.	Uspostavljanje sistemom upravljanja otpadom iz poljoprivrede i šumarstva	6.1.	Donošenje podzakonskih akata o posebnim zahtjevima vezanim za razli ite vrste otpada iz poljoprivrede te otpada koji se može koristiti u poljoprivrednoj proizvodnji	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Skupština Br ko distrikta BiH ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Resorno odjeljenje za životnu sredinu ➤ Odjeljenje za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu
		6.2.	Izrada uputstva za upravljanje otpadom iz poljoprivrede i šumarstva	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Skupština Br ko distrikta BiH ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Resorno odjeljenje za životnu sredinu ➤ Odjeljenje za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu

Strategija zaštite životne sredine Br ko distrikta BiH za period 2016–2026. godine

		6.3.	Uspostava registra proizvodnje otpada na svim registrovanim farmama i šumskim gazdinstvima	2025.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Skupština Br ko distrikta BiH ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Resorno odjeljenje za životnu sredinu ➤ Odjeljenje za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu
		6.4.	Izrada tehni kog uputstva za tretman životinjskih leševa i otpada animalnog porijekla	2024.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Resorno odjeljenje za životnu sredinu ➤ Odjeljenje za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu ➤ Inspekcija
		6.5.	Promocija novih i alternativnih tehnologija korištenja nusprodukata iz poljoprivrede i šumarstva kao sirovina u drugim privrednim sektorima	2021.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Odjeljenje za komunalne poslove ➤ Javno komunalno preduze e ➤ Odjeljenje za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu
7.	Postepena sanacija i postepeno zatvaranje postoje eg gradskog odlagališta otpada u Br ko distriktu BiH	7.1.	Izrada studije o postepenoj sanaciji i postepenom zatvaranju postoje eg gradskog odlagališta otpada u Br ko distriktu BiH	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Resorno odjeljenje za životnu sredinu ➤ Odjeljenje za komunalne poslove ➤ Javno komunalno preduze e

6. KRATKOROČNE, SREDNJOROČNE I DUGOROČNE AKTIVNOSTI ZA ZAŠTITU ŽIVOTNE SREDINE BRČKO DISTRIKTA BIH

6.1. Potencijalni izvori finansiranja projekata iz sektora zaštite životne sredine

6.1.1. Pregled potencijalnih izvora finansiranja projekata

Kao mogući izvori novca za finansiranje provođenja Strategije zaštite životne sredine Brčko distrikta BiH mogu se navesti izvori koji su općenito vezani za finansiranje aktivnosti iz ovog sektora.

- J) Novac Fonda za zaštitu životne sredine Brčko distrikta BiH (koji još nije uspostavljen, a čije osnivanje uslijediti u skladu sa Zakonom o zaštiti životne sredine Brčko distrikta BiH): zajmovi, donacije za posebno određene namjene, odnosno korisnike i drugi oblici finansiranja po podsticajnim uslovima privatnom i javnom sektoru. Novac iz ovog izvora se dijeli u skladu s tačno određenim uslovima, mjerilima i postupcima, koji su sadržani u aktima Fonda, uz stvaranje uslova za punu transparentnost i javnost dodjele novca i njegovog trošenja.
- J) Sredstva iz budžeta Brčko distrikta BiH. U budžetima odjeljenja treba uvesti budžetsku stavku koja bi se odnosila na finansiranje projekata iz oblasti zaštite životne sredine. Ovo se odnosi na odjeljenja koja u opisu programa rada obrađuju problematiku životne sredine ili su usko povezana s tom problematikom, naprimjer: Odjeljenje za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu; Odjeljenje za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove, Odjeljenje za komunalne poslove, Odjeljenje za privredni razvoj, sport i kulturu, Odjeljenje za obrazovanje, itd.
- J) Bespovratni novac Globalnog fonda za zaštitu životne sredine (Global Environmental Facility – GEF) za programe:
 - oživljavanje biološke raznolikosti;
 - sprečavanje promjene klime;
 - upravljanje vodama i zaštite meunarodnih voda;
 - smanjivanje oštećenja ozonskog omotača.
- J) Mehanizmi istog razvoja
Bosna i Hercegovina je ratifikovala Kyoto protokol 16. aprila 2007. godine, dok je za BiH isti protokol stupio na snagu 15. jula 2007. godine. Kyoto protokol uvodi sljedeće mehanizme s ciljem smanjenja emisije stakleničkih plinova:
 - mehanizam zajedničke implementacije,
 - mehanizam istog razvoja i
 - mehanizam trgovine emisijama.

Višegodišnji finansijski okvirni sporazum 2014–2020.

J) Bosna i Hercegovina – pretkandidatski status

J) IPA - I

Status pretkandidata, potpisivanje ugovora o SSP, 16. 6. 2008. godine
IPA I, komponenta 1 i 2 (2007–2013.),

Sektor Okoliš i klimatske promjene, ostao bez finansiranja 2012. i 2013. godine
J IPA - II Nacrt okvirnog strateškog dokumenta za Bosnu i Hercegovinu (period 2014–2020.), nije razmatran niti usvojen. Sektor Okoliš i klimatske promjene ostao bez finansiranja 2014. godine.

Obaveza izrade Strategije približavanja propisa BiH pravnoj ste evini

J EU, IPA II i izrada „pipeline“ projekata

Ostali donatori EIB, EBRD, WB, KfW, SIDA, Češka Republika; UNDP/UNEP – Globalni fond za okoliš (GEF), glavni donatori koji pružaju podršku ovom sektoru – Strategije za ulaganja uskladiti s EU.

J Strategija za približavanje propisa BiH pravnoj ste evini EU

IPA 2008 projekt „ENVIS“, izrada Strategije približavanja propisa BiH pravnoj ste evini EU za oblast Zaštite okoline (EAS), 2011–2013. godine

Urađena GAP analiza (institucionalna, pravna i ekonomska) za oblast Zaštite okoline (horizontalni zakonski propisi; sektor upravljanja vodama; sektor upravljanja otpadom; kvalitet zraka i klimatske promjene; industrijsko zagađenje; hemikalije, zaštita prirode, buka)

Izrađen nacrt Strategije približavanja propisa BiH pravnoj ste evini EU za oblast Zaštite okoline (EAS) – javno predstavljanje 6. 11. 2013. godine, Banja Luka

Planovi za provođenje konkretnih direktiva: Direktiva o vodi za piće; Direktiva o urbanim vodama; Direktiva o poplavama i Direktiva o odlagalištima otpada – postavlja ciljeve i zahtjeve za smanjenje biorazgradivog otpada koji odlazi na deponiju, zabranjuje deponovanje određenog otpada i zahtijeva da određeni deponovani otpad mora biti tretiran (1. 5.).